

odèlics i modelicons

Maig 2016

Espècie de revista, butlletí o lo que sigui

nº 41

Maig 2016, n° 41

Consell de redacció: Toni Bennasar
Jaume Gual
Domingo Mateu
Sebastià Salom
Jaume Sancho

Fotografia,
disseny i maquetació:
Biel Rosselló

Edita: Gràfiques Sancho

Col·laboracions:

Per començar:

Retorn al Burundi

Gabriel Amengual p. 3

El nostre convidat

Sebastià Salom p. 9

L'església de Mallorca a Burundi

Taula rodona p. 17

Dels nostres arxius

Sebastià Salom p. 36

Miquel Parets Serra

Un familiar p. 37

En Pep Estelrich

Sebastià Salom p. 39

IN MEMORIAM

Joan Pol, amic i condeixeble

Antoni Bennasar p. 41

Els contactes meus amb Joan Pol

Cecili Buele p. 46

Entrevista a Rafel Servera

Domingo Mateu p. 51

De com s'ha anat fent aquest que som

Joan Bauçà p. 61

Sobre la taula rodona amb capellans joves

Bartomeu Fons p. 65

Cinquantè aniversari de l'ordenació de preveres

p. 68

Paraules que esperonen

Toni Bennasar p. 69

El Marquès de Comillas i la capella del seminari nou

Tomeu Rosselló p. 73

Una petita reflexió

Jaume Obrador p. 77

Cavil·lades

Jaume Sancho p. 79

V diada cultural amics del seminari

p. 81

Editorial

El tema nuclear d'aquest número és l'experiència al Burundi. Amb aquest fi organitzarem una taula rodona amb quatre persones que hi dedicaren alguns anys de la seva vida: dos com a sacerdots i dues germanes de la Caritat. Tots ells manifesten el bé que els produí aquella etapa.

També coneixerem les dificultats que suposà aquesta experiència: haver d'aprendre una llengua tan difícil, adaptar-se a uns costums molt diferents, topar-se amb una manera distinta d'entendre la vida, etc.

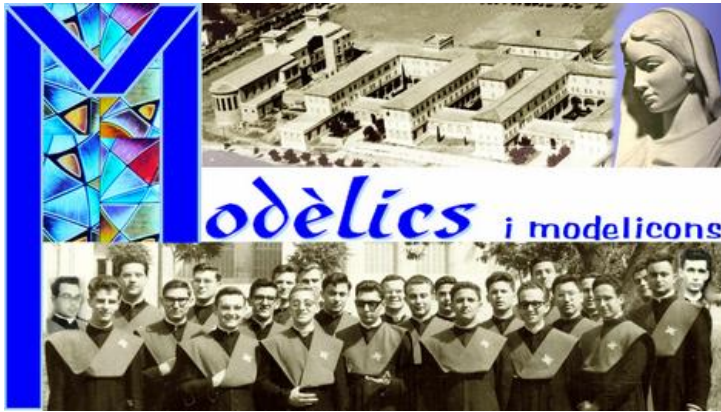
Sobre el mateix tema apareix també una entrevista que té com a interlocutor el condeixeble Sebastià Salom, que visqué l'experiència per triplicat, i dos articles més: un d'en Biel Amengual Coll, que hi dedicà dos anys i l'altre, escrit pel mateix Sebastià, sobre el recentment desaparegut Pep Estelrich, excel·lent intermediari entre els que estaven en terres de missió i la diòcesi mallorquina.

Un lloc preferent ocupen dos articles sobre el nostre desaparegut condeixeble Joan Pol: un d'ells escrit per l'amic Cecil Buele i l'altre per Toni Bennasar.

També cal fer menció de l'entrevista que féu en Domingo Mateu a l'amic Rafel Servera Blanes qui, com a psicoanalista de renom, demostra una gran capacitat de valorar la "casualitat" dels esdeveniments que marquen el camí de l'existència.

De singular interès és l'article d'en Joan Bauçà qui, fent un recorregut per diferents circumstàncies de la seva vida, ens mostra els impactes que ha rebut i com han modelat la persona que ara és.

Si interessant és l'article d'en Tomeu Rosselló assabentant-nos de la donació del Marquès de Comillas per a construir la Capella del Seminari, no ho són manco la reflexió d'en Tomeu Fons sobre la taula rodona amb alguns capellans joves, i també la que fa el nostre amic Jaume Obrador que traspua la seva insubornable sensibilitat social.

Per començar...

Maig 2016

Espècie de revista, butlletí o lo que sigui

nº 41

RETORN AL BURUNDI

GABRIEL AMENGUAL COLL

Nta kera ka gusa

A la fi em vaig decidir enguany a anar al Burundi. Hi havia pensat moltes vegades, però sempre ho havia acabat descartant-ho. Les raons (no sé si més tost parlar de sentiments) eren diverses: no em semblava un lloc per 'visitar' (per fer-hi turisme), els problemes d'antagonismes que explotaren de manera virulenta gairebé tot d'una després que jo deixàs el país: hom no va de visita a una família que s'està barallant, etc. L'ocasió d'anar-hi enguany me l'oferia Julià Cifre, que fa temps que hi va cada any el mes de gener i així fa companyia i col·labora amb Jaume Obrador Adrover (que aquest mes estaria tot sol), l'únic missioner mallorquí que resta al país. Aquest any, a finals, farà 50 anys que hi vaig anar per primera vegada, la primera destinació com a prevere; la meva estada no fou llarga, de finals de 1966 a finals del 1968 (no vaig tornar a l'estiu, com s'afirma a la informació de l'equip de Rabirol al darrer número que *Comunicació* ha dedicat al Burundi); l'estada fou exactament de dos anys complets, encara que de la meva vida n'agafa tres. Una altra raó era que ja no ho podia anar ajornant indefinidament, perquè no hi havia d'anar a deixar els ossos, sinó encara una mica en forma.

Mentre estava en aquesta deliberació unes notícies aparegueren com terribles amenaces dient que la ONU havia decidit que la Unió Africana hi enviàs 5000 soldats

com a força d'interposició per evitar una guerra civil que es veia com a desenllaç necessari de la situació de tensió creada amb l'elecció de l'actual president. No em semblava que hagués d'anar a córrer riscos amb un viatge innecessari. Però Jaume Obrador em tranquil·litzà afirmant que el conflicte es debatia a alguns barris de la capital, i que a l'interior el país estava tranquil.

Els canvis

Arribat al país tot el panorama es tornà lluminós. El país és acollidor, de mil turons i mil tonalitats de verd, d'aire clar i transparent, amb aigua desbordant que assaona aquella terra vermella i fecunda. Aquesta lluminositat es completava amb la del just, com diu el salm, doncs de la capital cap a la parròquia portàvem una albina, Joselyn, que havia aprofitat el viatge del Mossèn per visitar una cosina sordmuda que va a una escola especial a Bujumbura. L'assistència al necessitat és una llum desbordant, especialment en un país tan amenaçat amb tants mals. (Entre parèntesi convé advertir sobre el significat d'un albí en aquella mentalitat: a més de ser un exclòs de la societat, es pot convertir en carn, menjar màgic que cura de mals. De fet aquesta albina no viu a casa seva, sinó amb uns oncles, i durant un temps va haver d'estar sota vigilància policial). Plena de llum fou també l'aturada a Gitega amb la visita a Alice, una discapacitada mancada de les cames i d'una mà i que irradia un riu d'alegria.

El primer que saltava a la meua vista eren les diferències que observava respecte del que recordava del meu temps. D'entre les més visibles de seguida es presentaren la molt major quantitat d'escoles i dispensaris (una mena de Punts d'Assistència sanitària); la carretera que surt de la capital cap al centre del país (Gitega) al meu temps tenia una desena o quinzena de kms asfaltats amb més clots que asfalt (exagerant una mica) i ara em trobava amb una carretera en tota regla i a més d'una xarxa possiblement d'un parell de cents de kms asfaltats. Augment de les carreteres correspon a un augment de la circulació, de la qual destaquen els grans camions, molts d'ells procedents de Tanzània, i les motos i bicicletes de construcció xinesa. Hi ha electricitat, fins i tot a l'interior i és produïda en el país; en el meu temps només n'hi havia a la capital i procedia de Bukavu.

L'al·lusió a Tanzània respon a un fet ben ressenyable: la nova comunitat de nacions formada per Tanzània, Kènia, Uganda, Ruanda i Burundi, és la East African Community, curiosament reproduint la Deutsche Ost-Afrika d'abans de la I Guerra Mundial. A més de la influència econòmica, aquesta comunitat sembla portar un gir cap a Llevant, amb el predomini de l'anglès, que ja s'estudia com a segona llengua i molts pronostiquen que prest serà llengua oficial del Burundi, atès que és l'única nació d'aquesta comunitat que encara no l'hi té, cosa que ja ha fet Ruanda. L'altre efecte és que es veuen moltíssims cotxes provinents d'aquells països i per tant amb el volant a la dreta.

Per les dades que havia vist abans de partir sabia que el país havia triplicat la seva població: en el meu temps tenia 3 milions i mig d'habitants i ara passa els 10. I això es nota amb la quantitat de *mihanas* que s'observen arreu del país (*Imihana* és el grup de

cabanes, sempre envoltades de plataners, ja que no viuen en poblats, sinó dispersos). Les cases abans eren totes unes cabanes rodones, amb unes parets fetes d'un entrunyellat de canyes i palos i farcides amb fang i amb una coberta d'herba o fulles de plataner; ara en canvi, eren cases quadrades, més grans, fetes amb totxos, en els millors dels casos totxos cuits i sovint simplement de fang sense coure, però gairebé sempre amb una coberta de llauna o de teules.

L'aigua abundant que té el país s'ha canalitzat, de manera que als nuclis més importants de població hi ha fonts d'aigua amb aixeta on la gent pot anar a pouar; no obstant, això no ha llevat la feina d'anar a cercar l'aigua, una feina sobretot d'infants que els veus carregats amb dipòsits d'aigua que pesen tant com ells. La gent va més ben vestida, molta va calçada, fins i tot algú amb mòbil a la mà (i a vegades amb música a tota pastilla). A prop dels nuclis de població hi ha *ilocali*, locals, tavernes, on anar a beure cervesa; on no és recomanable passar-hi els dies de festa a l'horabaixa. Passant per aquests llocs em donà una experiència nova: ens cridaven "bazungu!" (europeus, blancs, estrangers; un terme no afectiu), cosa que mai havia sentit dir a uns missioners, de tota manera s'ha de dir que nosaltres anàvem en cotxe, la qual cosa crea un cert aire impersonal de distància.

Un canvi exterior, potser accentuat per la diferència de lloc (entre Nyabiraba o Gitongo i Rabiho), és el major aprofitament de les ribes dels rierols i el cultiu de l'arròs, desconegut en aquells temps i que ara ja ha entrat a formar part del menú ordinari de la gent, juntament amb la mongeta, el blat de les Índies i el manyoc. Aquí s'hi pot veure una influència més de l'omnipresència xinesa, que abraça des d'aquest cultiu, fins a les aixades que empren per a cultivar el camp, passant per les escoles, construïdes -tal com declara la corresponent placa- per l'amistat xinesa-burundesca, les motos, les botigues i el (gran) comerç.

Constatats aquests aspectes lluminosos, ben aviat em vaig adonar que seguia en el Burundi, que segueix essent un país pobre, on hi ha pobres, infants desatesos, mal vestits, molta gent descalça, etc. Hi ha molts d'infants, sempre tan vivarats, a vegades semblen adults en miniatura (és d'admirar com aguanten les llargues celebracions a l'església, amb atenció, silenci i compostura) i altres vegades donen la impressió que allà encara hi ha infància, en el sentit d'espontaneïtat, innocència, alegria, senzillesa, respecte al major.

Entrant una mica més, es noten altres canvis més interiors. Un molt important: es veien homes cavant la terra, a vegades sols o amb altres homes i a vegades amb la dona, fent una feina que abans era reservada a la dona; homes que van amb la dona; homes que porten al braç l'infant malalt al dispensari. En tots aquests casos es tracta d'activitats

impensables abans. Un canvi dels costums és que no vaig veure ni una dona amb la panereta tapada coronada amb la mitja fulla de plataner portant el regal a la visita que va a fer; la panereta ha estat substituïda per un mocador de bolic o un recipient de plàstic: s'ha perdut una de les imatges més típiques del país i de les més elegants.

Canvis religiosos

En l'aspecte religiós cal anotar un fet totalment nou: la presència de sectes fins i tot a l'interior, sobretot pentecostals, però també de mesquites, petites i poques, però és que fa 50 anys només hi havia presència cristiana, majoritàriament catòlica. La presència musulmana començà a la capital quan Gadafi féu donació d'una gran mesquita a principis dels anys 80. La presència, que en aquell temps hi havia de "moros", era sobretot de comerciants paquistanesos, no gaire benefactora ni ben vista de la gent. Anot aquestes dues coses, perquè posen de manifest una activitat missionera, de procedència forana, ara que sembla que nosaltres ja ens retiram.

Parlar de la nostra retirada demana més aclariments. Fa 50 anys la presència de missioners, és a dir, d'evangelitzadors de procedència forana, segurament encara era la majoria o almanco era ben visible, actualment sembla ser una minoria ben minoritària i en vies d'extinció; en queden molt pocs, són l'excepció. Hi ha vocacions i cada vegada els preveres nadius estan gairebé a totes les parròquies i certament són els que exerceixen tots els càrrecs diocesans. En aquest sentit ben bé es podria dir que l'Església del Burundi ha deixat de ser de missió (*ad Gentes*) per passar a ser una Església que es val d'ella mateixa, que és autòctona i autònoma (encara que amb gran dependència econòmica però això no prové d'una feblesa eclesial, sinó de què és un país del Tercer Món). En aquesta tasca cal recordar i agrair la gran labor dels Missioners d'Àfrica (Pares Blancs) que li donaren l'estructura parroquial i sobretot l'estructura per a un creixement sòlid: el catecumenat (que alhora unia una tasca d'alfabetització). De fet aquesta és la gran notícia que pot donar una Església missionera, aquesta és la seva meta. Això certament no impedeix que se segueixin mantenint relacions de cooperació, com es pot fer amb altres Esglésies, relacions de cooperació recíproca. Una cooperació concreta que demana la diòcesi de Gitega és que alguns dels seus preveres es formin a Espanya, estudiant diverses matèries i exercint el seu ministeri.

Una dada em sembla significativa d'Església consolidada o establerta ja al país. És el fet que ja es comencen a construir esglésies no sols com a grans naus per reunir-hi els felcs en les celebracions litúrgiques, sinó que, a més, s'intenta donar-les una certa expressió artística. En aquest sentit em semblen ressenyables les noves esglésies de Bugenyuzi (construïda pels italians de Milà amb tot un gran equipament també sanitari i d'ajuda al desenvolupament) i la de Bugendana, construïda per la diòcesi bàvara de Eichstätt; aquesta segona sembla cercar fins i tot una visibilitat espacial.

Una presència nova és la de les Germanes de la Caritat de Burundi, una fundació germana de les nostres Germanes de la Caritat, fruit de la seva estada al país, tota una

promesa i una realitat: són unes 30 en cinc comunitats i un orfenat, amb activitats a la parròquia i al camp de l'acció social.

Em fa la impressió que les parròquies són per a aquest país allò que foren els monestirs a Europa: centres entorn dels quals van sorgint les poblacions, centre de cultura, de serveis socials, escoles, dispensaris, atenció als pobres, punts de desenvolupament: a prop hi ha els molins de fer farina, els tallers dels artesans, els graners col·lectius on conservar la llavor per a la pròxima sembra), les cooperatives, les fàbriques (formatge, cafè, etc.). Possiblement es pot dir que estan estructurant el territori, sense que siguin els únics, perquè també les seus dels ajuntaments ho fan. La multiplicitat d'aspectes que atén la parròquia fa més complexa la feina del capellà, ja que ha d'atendre molts aspectes de caire organitzatiu, formatiu, econòmic, etc.

I encara més important, entorn de la parròquia hi ronden els baldats i coixos, cecs i sordmuts, molts d'infants, tota mena de pobres (també els mentals) hi són atesos: signes messiànics del Regne (Mt 11,5). Com si es donàs una certa desproporció entre la magnitud del temple i les instal·lacions parroquials, que necessàriament han de ser grans, i la petitesa dels que ronden per allà i hi treballen i hi són treballats: "fixau-vos en els qui heu rebut la vocació, com no n'hi ha gaires que siguin savis en un sentit humà" (1 Cor 1,26).

La meva experiència personal

En un pla més personal, puc dir que m'ho vaig haver de pensar, per anar-hi, però que, quan hi ets, el Burundi t'agafa altra vegada. Fou la meva primera destinació com a prevere i segur la més il·lusionant. No és que sigui un camí de roses, té la seva crosta i dura, però veus una resposta i uns fruits que costa de veure per aquí. La presència social de l'Església és molt intensa, visible i eficient; certament és un context diametralment diferent del nostre.

Vaig pensar com hauria estat de diferent la meva vida si al començament haguera aguantat! Però el camí ja està fet, i les coses han vingut com han vingut. En cap moment en vaig sentir nostàlgia. Fins i tot vaig pensar que segurament no fou casual que no aguantàs; no sé si aquella forma de vida era per a mi, el que sí vaig veure és que dóna per a una forma de vida ben reeixida, un bon camí d'autorealització humana i cristiana i ministerial.

Vaig visitar quasi tots els "llocs de la memòria", és a dir, els llocs que vaig habitar, tots ells ben reconeixibles i alhora ben canviats: Nyabiraba, Gitongo, Nyakeru, Migina, Cunywe-Bugendana. Fins i tot vaig pensar que havia tardat massa a tornar, moltes vegades allò que veia ja no suggeria el que vaig viure aquell temps. Nyakeru, en aquell temps la sucursal més gran de Gitongo, on, juntament amb Antoni Perelló, hi intentàrem construir una gran església, que quan pujàvem les jàsseres un mal cop féu caure quasi totes les columnes i tirà a terra el treball de mesos, allà vaig poder constatar que d'allò que construïrem no en quedava absolutament res i em va fer pensar que possiblement obràrem

o, més ben dit, vaig obrar amb més gosadia que seny, amb més rauxa que coneixement i assessorament: essent uns imberbes tinguérem una responsabilitat que superava la nostra capacitat, en aquest cas clarament la capacitat tècnica. Per contra, vaig admirar el treball que han fet els preveres mallorquins a la parròquia de Rabiro, la que actualment és al càrrec de la nostra diòcesi, un gran treball pastoral i també de construcció material de totes unes infraestructures, especialment vaig admirar les esglésies, tant la central de la parròquia com les de les sucursals.

Abans de partir m'hauria agradat rellegir l'escrit de Kierkegaard *La repetició*, on conta que, després d'anys d'haver estudiat a Berlin, hi torna. Repeteix el viatge, però donant les mateixes passes i visitant els mateixos llocs, res és igual, no experimenta allò que visqué la primera vegada, però alhora el que ara viu ve determinat pel que visqué la primera. D'aquesta manera Kierkegaard crea una categoria existencial i hermenèutica, que per altra part ja trobam en els *Exercicis Espirituals* de Sant Ignasi, on es convida a l'exercitant a fer "repeticions", a tornar a la meditació o contemplació ja feta aprofundint en allò que més li ha parlat. En el meu cas, amb una interrupció de 50 anys, ja era difícil fer una repetició: ni els llocs i ni jo mateix eren els mateixos. I malgrat tot vaig sentir una continuïtat en la meua vida, de manera que ara podia sintonitzar perfectament amb els ideals que em mogueren llavors; continuïtat no vol dir donar-ho tot per bo, però sí afirmar que som el mateix i estic en el mateix.

Ja he fet menció que allà hom pot veure una Església que creix, que l'acció evangelitzadora dóna fruit. Això aplicat a la nostra situació té una altra cara: no podem mai veure els fruits de la missió si no ens hi ficam, ni tan sols podem veure els llocs de la missió si no ens hi endinsam. Només anant a les perifèries, com diu el Papa Francesc, hi descobrirem a què ens hi crida el Senyor, ens demana la gent, les possibilitats d'acció. Mentre mirem la feta asseguts esperant que la gent vingui, ens queixarem que no ve, que anam a menys i continuarem amb les ales baixes o tan sols tindrem cura del propi benestar personal i 'professional'.

A vegades havia pensat que el Burundi hauria de ser un poble de memòria, perquè tota la seva cultura és oral, d'una riquesa immensa, i que possiblement això influïa a mantenir el ressentiment d'uns respecte d'altres. Vaig voler pegar una ullada a la recoll-lecció de proverbis del P. Rodegem i en vaig quedar totalment decebut. Em va parèixer que era un poble sense història i sense memòria. Si el comparem amb Israel, malgrat altres semblances, en això la distància es diametral. El Burundi no té història ni memòria. Gairebé l'únic proverbí que vaig trobar és el que he posat com exerg d'aquest escrit: *Nta kera ka gusa*: cap passat, cap 'en altre temps', és en va. Crec que tampoc ho fou per a mi ni per a tots els que hi hem estat.

Gabriel Amengual

22 de març de 2016

El nostre convidat

Sebastià Salom Mas

Antoni Bennasar

El tema nuclear triat per a aquest número 41 de la nostra revista, que com és ben visible és l'experiència dels que dedicaren alguns anys de la seva vida a Burundi, em féu pensar de seguida amb en Sebastià, condeixeble nostre i que, amb una més que provada disponibilitat, ha pogut viure aquesta experiència en tres períodes de la seva vida. Per això no vaig tenir cap dubte que havia de ser ell que contestàs les preguntes de l'entrevista.

Vaig posar fil a l'agulla i vaig començar a pensar quines havien de ser les preguntes que posassin de manifest les vivències que ompliren la vida d'en Sebastià durant aquells tres períodes.

1- Com és en Sebastià en relació al d'abans d'anar a Burundi per primera vegada?

Entenc que em demanes quina diferència hi ha entre com era jo, o com em sentia, ara fa 47 anys, i com som ara, o com en sent ara.

Jo era un capellà jove amb tota la il·lusió d'un capellà jove d'aquella època de l'immediat postconcili. Era el "vicari in capite" (una espècie de rector de poble petit) d'Es Port d'Andratx, que vivia tot sol i amb ganes de menjar-me el món. Però jo no estava avesat a una població tan allunyada de la pràctica religiosa. Jo venia d'un poble rural, com Campos, tradicionalment molt religiós. I després de dos anys de servir aquella parròquia sentia necessitat d'un canvi. I em va venir l'oferta d'anar a Burundi i vaig dir que sí, ple d'il·lusió.

Actualment som un capellà major, de 72 anys, molt agraït a la vida que he tingut i molt agraït a Jesús, que m'ha estimat tant i que continua estimant-me tant. I som el rector de la parròquia de Porreres. Visc altra vegada tot sol, però molt ben acompanyat per uns molt bons amics i grans col·laboradors de la parròquia. Feim lo que sabem i podem en uns temps molt diferents, en comparació amb els temps de quan era capellà jove.

2- Parla'ns del teu context vital que et dugué a decidir cada una de les tres partides. Quin paper hi jugaren els teus pares?

En el Seminari no havia format part de l'Institut Juníper Serra, al qual hi pertanyien en principi els qui estaven disposats a anar a missions. Però després de la meva ordenació sacerdotal vaig escriure una carta al bisbe Rafael Álvarez dient-li que també estava disposat a anar missions, tot i que no era de l'Institut ni era un desig de part meva. Només era una disponibilitat.

Al cap d'un any d'esser capellà, l'any 1968, dos condeixebles, en Miquel Nigorra i en Tomeu Tauler, anaren a Perú, i vaig acordar amb ells que m'escriurien contant-me la seva experiència per si a l'any següent em podria unir a ells.

L'any següent, un altre condeixeble, en Joan Suñer, va ser nomenat rector de S'Horta i com que també s'havia de nomenar un nou rector a Calonge, em va demanar si no hi podria anar jo i així faríem feina conjuntament. Vaig anar a parlar amb el vicari general, Don Guillem Fiol, i em va dir que jo havia de continuar alguns anys més en Es Port d'Andratx.

Record que vaig contar tot això a la reunió de condeixebles en el mes de juny. I quan uns companys de Burundi, que eren de vacances a Mallorca, en Jaume Obrador Soler i en Jaume Canyelles, anaren a parlar amb en Tomeu Català a veure si podria anar-se'n amb ells a Burundi, en Tomeu els va dir que el qui tal vegada estaria disposat a anar-hi seria jo. I m'ho vingueren a proposar a mi. Va resultar que per anar a Burundi sí que el vicari general hi va estar d'acord.

Fins aquí he contestat a la primera part de la pregunta, sobre el meu context vital de **la primera partida, l'any 1969.**

Sobre **la segona partida l'any 1980.** Havia estat cinc anys a Burundi i havia tornat a Mallorca. L'any 1974 el bisbe Teodor Úbeda em va enviar de vicari a Sa Pobla, l'any 1975 em va nomenar rector, l'any 1976 em va nomenar arxipreste i l'any 1977 em va nomenar vicari episcopal de zona. Total, un enxufat del bisbe. Un dia durant el descans d'una sessió del Consell Presbiteral vaig sentir que dos canonges feien en veu baixa aquest comentari: "¿I què l'hauran de fer després a n'aquest?"

No sé si el meu desig de tornar a Burundi era com una resposta silenciosa a aquest comentari dels dos canonges, o també venia motivat per una renyada que ens havia fet a en Jaume Ribes i a mi el vicari general de Gitega, abans de deixar Burundi. Ens havia dit: "No hi ha dret! Ara que començau a conèixer el país i la llengua, ¿ara vos n'anau? ¿Precisament ara que és quan podríeu fer més bona feina?" I jo li havia respost: "Ara ja sé què diré als companys que vulguin venir a fer un servei de cinc anys a Burundi. Els diré que no importa que hi vénguin,

perquè després de cinc anys, en lloc de donar-vos les gràcies, encara vos renyaran”. M’havia quedat el corc d’haver contestat així al vicari general de Gitega i vaig demanar al bisbe Teodor si podria tornar uns anys més a Burundi, però només tres. I em va dir que sí.

Sobre la tercera partida l’any 2007. Després de la mort dels meus pares, ja feia devuit anys que servia de capellà a Santanyí i a la comarca, jo sentia que necessitava un canvi dins la meua vida i sabia que en Tomeu Barceló i en Pere Mascaró necessitaven un reforç a Burundi. I em vaig tornar oferir per anar-hi. Era en temps del bisbe Jesús Murgui.

Al final de la pregunta em demanes sobre **quin paper hi jugaren els meus pares.**

De la primera partida, fou la seva sorpresa davant la meua decisió, sobretot per part de la meua mare, que no ho comprenia. Jo li vaig dir que tots els capellans ens comprometíem a dedicar cinc anys al Tercer Món. El meu pare la calmava dient que jo ja era gran i que havien de respectar la meua decisió. Referent a la segona partida, després d’haver passat sis anys a Sa Pobla, quan vaig dir als meus pares que me’n tornava anar uns anys a Burundi, ma mare em va preguntar amb la seva típica i ràpida ironia: “¿Vols dir que tots els capellans de Mallorca ja hi han estat cinc anys, i que ara ja et torna tocar a tu?”. I quan la vaig veure plorosa a l’aeroport, em vaig prometre a mi mateix que seria la darrera vegada que li tornaria donar aquest disgust. Però, després de morts els meus pares, l’enyorança de Burundi em va guanyar i ja no hi havia la promesa.

3- Hi hagué alguns obstacles que hagueres de resoldre o superar?

Per a mi l’única dificultat important varen esser les dues llengües (francès i kirundi) que vaig haver d’aprendre, sobretot el kirundi. Hi havia companys que tenien altres dificultats, com d’adaptació a l’alimentació, o la convivència molt tancada i obligada amb unes persones amb qui ho havíem de compartir tot, o trobar-se amb una cultura tant diferent a la nostra, però jo vaig descobrir la riquesa de poder compartir amb uns amics una mateixa casa i un mateix treball en comú, i en comparació amb aquests avantatges, els obstacles eren per a mi fàcilment superables

Arribada a l’aeroport

4- Podries distingir les tres etapes burundineses? Quines lliçons aprengueres i com et serveixen ara?

A cada una de les etapes vaig trobar a Burundi companys mallorquins diferents:

-A la primera etapa, entre 1969 i 1974, les parròquies que vaig servir varen ser Gitongo, Bugenyuzi i Nyabiraba i vaig convida amb en Miquel Parets, en Tomeu Suau Mayol, en Jaume Vives, en Jaume Amengual, en Jaume Obrador Soler, en Jaume Canyelles, en Pep-Toni Fuster, en Toni Perelló, en Jaume Ribes, en Joan Servera Terrassa, en Miquel Gual, en Julià Cifre, en Toni Mas, en Cil Buele, en Guillem Miralles i n'Alfred Miralles, a més de la convivència amb el primer equip de Germanes de la Caritat: na Joana Santandreu, na Fina Bujosa, na Rosa Escudero i na Chon Laserna.

-A la segona etapa, entre 1980 i 1983, vaig servir la parròquia de Gitongo i vaig convida amb en Tomeu Barceló, en Jaume Mas, en Francesc Munar i en Llorenç Riera. Les Germanes de la Caritat ja tenien una casa pròpia a Mutaho, però formàvem amb elles com una gran família: Na Fina Bujosa, na Chon Laserna, na Maribel Martínez, na Bel Caimari, na Margalida Jordà, na Catalina Alcover i n'Antònia Valriu.

- A la tercera etapa, entre 2007 i 2013, vaig servir la parròquia de Rabiho i vaig convida amb en Tomeu Barceló, en Pere Mascaró i en Jaume Obrador Adrover. I també amb na Fina Bujosa, n'Antònia Campaner, na Margalida Abraham i na Catalina Alcover.

La configuració del país anava canviant d'una etapa a l'altra i a més dels companys mallorquins també canviaven els contactes i les relacions amb missioners europeus provinents de diferents països i amb els capellans nadius. Per exemple a cada etapa l'arquebisbe de la nostra diòcesi de Gitega va ser diferent (Makarakiza, Ruhuna i Ntamwana) i els anys que vaig viure a Bugenyuzi pertanyíem a la diòcesi de Muyinga i el nostre bisbe era en Bihonda.

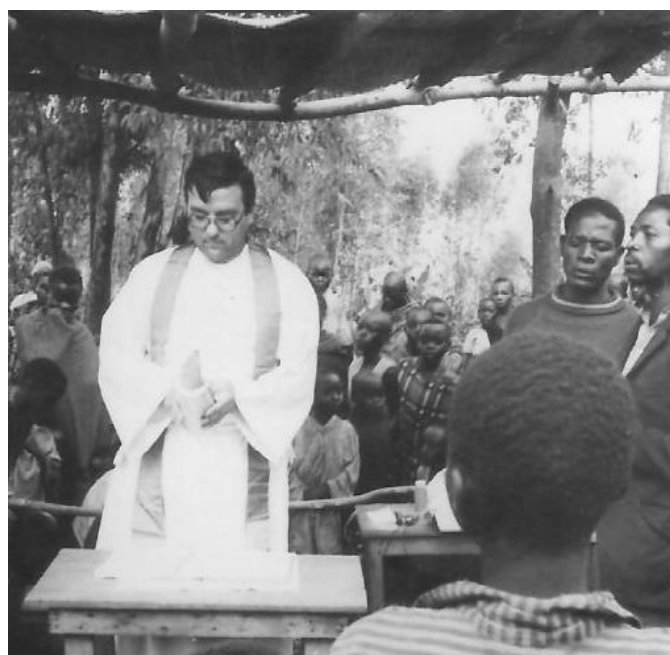
Però em sembla que tu vols saber sobretot quin procés anava fent jo mateix per dedins, d'una etapa a l'altra. Crec que dins mi hi ha dos canvis importants: el primer va ser durant el primer any, **entre 1969 i 1970**. Vaig passar una profunda crisi sobre la meua fe en Déu. No és que dubtàs de l'existència de Déu, però no podia entendre que si Déu és un Pare que ens estima a tots, per què permet que els seus fills de Burundi siguin tan pobres, mentre nosaltres en el primer món vivim tan bé? És la resposta al famós problema del mal, que ha encalencit durant tants d'anys les discussions dels teòlegs. I **vaig arribar a una conclusió, i és que Déu no vol el mal, ni tan sols permet el mal, sinó que també ell plora impotent davant el mal**. Si dins la nostra limitada intel·ligència ens costa conciliar la omnipotència de Déu amb el seu amor sense límits, no insultem Déu rebaixant el seu amor, amb frases com dir que Déu permet el mal per a treure'n algun bé que desconeixem, sinó que, en tot cas, rebaixem el seu poder, dient que Déu ens ha estimat tant que ha renunciat al seu poder damunt nosaltres perquè ha confiat plenament en la nostra autonomia i en la nostra llibertat. Si en el món hi ha rics i pobres, la culpa no pot ser de Déu, sinó solament nostra, per no haver sabut utilitzar la nostra intel·ligència, creada a imatge seva, a fi que la posem al servei dels nostres germans més pobres i anem construint entre tots un món millor, és a dir el Regnat de Déu a la terra.

Durant la meua tercera etapa, **entre 2007 i 2013**, vaig passar una altra crisi de fe. Vaig arribar a la conclusió que la causa per la qual l'Església de Burundi en general està estancada en plantejaments immobilitistes i pietistes és perquè creuen tant en la divinitat de Jesús, que

s'obliden de la seva humanitat. Veuen la Salvació de Déu com una acció unilateral que ens ve només de dalt, és a dir de Déu, i que nosaltres, els humans, no podem fer ni hem de fer altra cosa més que parar les mans i esperar que Déu ens salvi, mentre hem de procurar tenir-lo content donant-li culte, oferint-li pregàries i rebent els sagraments. Igualment en el pla humà, pensen que si ells són pobres només és perquè Déu ho ha volgut així i l'única cosa que poden fer és esperar que Déu els enviï l'ajuda que primer va donar als països rics. Estan convençuts que la Salvació de Déu ens ve només per la mort en creu de Jesús, a qui Déu, el seu Pare, va enviar a la mort per salvar-nos. **I vaig arribar a la conclusió que si Jesús hagués mort a la vellesa, emportat per una malaltia natural, ens hauria salvat igualment, perquè és tota la seva vida la que ens salva, i no solament la seva mort en creu**, que va ser una mort accidental, no volguda per Déu, sinó causada per la maldat humana. I ens salva l'exemple de la seva vida, en la mesura en què nosaltres ens esforcem per seguir-lo i imitar-lo. I crec que aquesta fe meua, en el fons, és la mateixa fe d'una gran part del món occidental, malgrat que no la tinguem suficientment explicitada. I el drama del Tercer Món cristià és que precisament nosaltres, el Primer Món, els vàrem transmetre una fe, que és la que precisament nosaltres ara, silenciosament, estam abandonat.

5- Burundi t'ha ajudat a relativitzar algunes coses? Quines?

No sé si és per mor de Burundi o si és per tota la trajectòria de la meua vida, però la veritat és que he relativitzat moltes de coses. Posaré alguns exemples limitant-me a l'àmbit de la fe cristiana. Per exemple he relativitzat el valor màgic donat als sagraments. Interpret el famós "ex opere operato" que estudiàvem, no com si els sagraments tinguin una força per ells mateixos, sinó com un simple contrapès al "ex opere operantis". La gràcia no ens ve per la santedat del ministre, sinó perquè Déu actua a través dels sagraments, però no perquè el celebrant tiri l'aigua així com toca i digui la fórmula adequada. En una ocasió a Burundi un dia que vaig arribar a una capella rural i s'havia romput pel camí la botelleta de vi de missa, si els fidels m'ho haguessin permès, hagués celebrat l'Eucaristia utilitzant la seva cervesa de plàtan.

Segona estada

Fins i tot he relativitzat dins mi, en silenci, el valor intocable dels dogmes. La Santíssima Trinitat, la Transsubstanciació, la Immaculada Concepció, l'Assumpció són maneres d'expressar una fe a una època determinada de la història i amb una cultura determinada que a una altra època i amb una altra cultura es podrien expressar amb unes altres paraules. I no per

això perdrien el seu valor. Una cosa és el bessó de l'Evangelí i una altra cosa ben diferent és l'envoltori cultural amb què l'hem embolicat.

6- Tengueres por en algun moment a causa de la situació polític-social?

No record haver tengut mai realment por per la meua vida. Tal vegada era perquè durant les dues primeres etapes no havien assassinat encara cap estranger ni cap missioner, i ens crèiem d'alguna manera com a intocables. Durant la tercera etapa les coses havien canviat i ja no hi havia ningú intocable. Durant les lluites ètniques entre tutsis i hutus havien assassinat un nunci, l'arquebisbe de Gitega i uns missioners italians xaverians. Però així i tot no vaig tenir realment por en cap ocasió, encara que uns suposats lladres mataren el rector de la nostra parròquia veïna, que era un capellà natiu. I haguessin pogut venir també a la nostra.

Altres capellans mallorquins sí que varen passar alguna ocasió de vertadera por. Per exemple quan una banda de lladres els assaltaren la casa a Gitongo, a uns els varen fer jeure a terra, mentre a uns altres els amenaçaven amb les armes i els demanaven els diners. Finalment fugiren emportant-se el cotxe. Altres situacions difícils les passaren a Nyabikere durant la guerra civil dels anys 90, quan protegien a la seva casa a vegades a hutus i a vegades a tutsis, segons les situacions en què uns o altres eren els qui estaven més en perill.

Podria parlar de dues ocasions anteriors en què jo hagués pogut tenir por. En una ocasió en Miquel Gual i jo vàrem haver de passar quatre o cinc hores dins el cotxe durant una nit fosca a un camí enfangat, esperant que la pluja s'aturàs, sense poder anar ni envant ni enrere, i ens trobàvem precisament a uns cinquanta metres d'una cabanya on unes setmanes abans havia corregut un rumor que una secta de caníbals, els anomenats "inangivuzà", s'hi havien menjat carn humana i els veïns havien desenterrat prop d'allà un cadàver humà a qui li faltava tota una cama. L'altra ocasió en què hagués pogut tenir por va ser quan havíem de venir per primera vegada de vacances en Jaume Ribes i jo, i vàrem haver d'anar a demanar un "laissez passer" al governador militar de Gitega precisament en el mateix camp militar on la nit anterior hi havia hagut un enfrontament armat entre els soldats hutus i els tutsis del mateix campament, i vàrem haver de caminar unes cent passes davant un soldat que ens seguia mentre ens apuntava amb una baioneta.

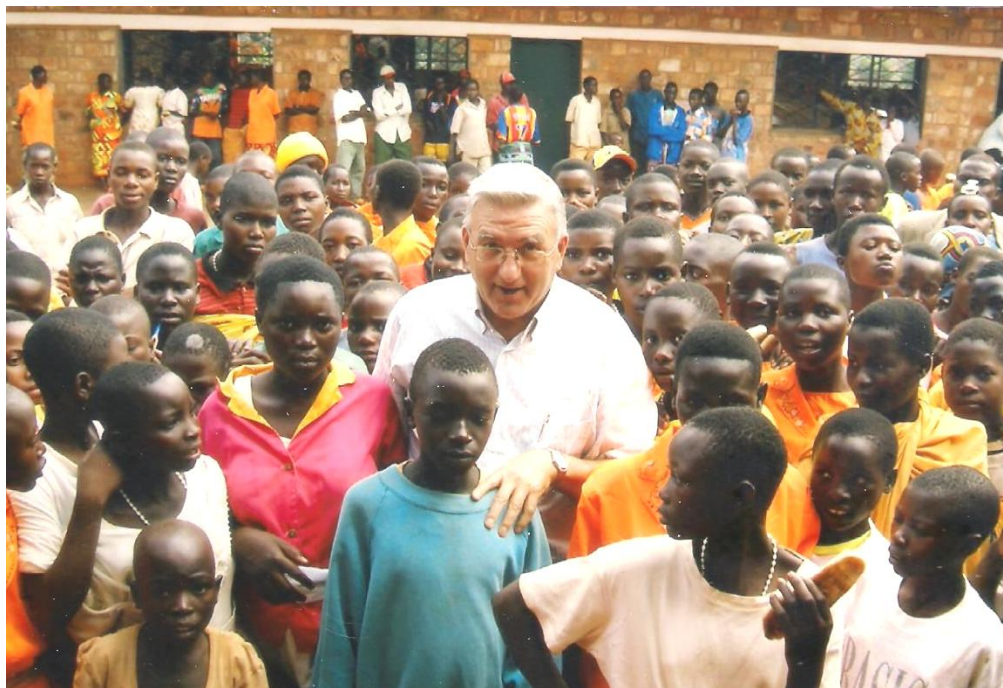
7- Com vius ara la tornada definitiva? Et costa adaptar-te?

Podria dir que he tengut tres tornades definitives. Però l'adaptació més difícil va ser la primera vinguda de vacances, després dels tres primers anys. El nivell de vida de Mallorca em pareixia escandalós. ¿Com podria comprar un diari o entrar a un bar i demanar un cafè i gastar més diners amb aquestes banalitats que els equivalents a tot el sou diari que donàvem als nostres treballadors de Burundi?

Un altre simple botó de mostra: l'entusiasme que els cristians de Burundi posen en la seva participació a l'Eucaristia i la resposta massiva que donen a les convocatòries que els fa la parròquia xoquen frontalment amb la poca participació i el desinterès que trobam a Mallorca.

8- Com valoren els gestos del papa Francesc? Què esperes d'ell? Què creus que vol fer? Ho podrà fer?

M'agrada molt l'estil del papa Francesc. Esper d'ell que pugui continuar al front de l'Església durant alguns anys més i que els camins que ell va obrint no els tanqui el seu successor.

Tercera estada

Sembla fins i tot que vol arribar molt més enllà de

lo que diu. Però no sé si ho podrà fer, perquè dóna la impressió que l'entorn que l'envolta no li posa les coses gaire fàcils. L'Església és un gran vaixell molt carregat d'un llast històric, que es fa molt difícil tirar per la borda. El papa hauria de ser capaç, i nosaltres d'ajudar-lo, a mantenir el bessó de l'Evangeli i a donar un valor només relatiu a tot l'envoltori que l'ha anat embolicant durant els dos mil·lennis de cristianisme.

9- Quin futur entreveus a l'Església?

No m'atrevesc a dir com serà l'Església del futur. No ho sé. No en tenc ni idea. Només vull dir que l'Església de Mallorca, davant la manca creixent de capellans, no s'hauria d'anar replegant pensant només en una pastoral de manteniment oferint uns serveis mínims als cristians, als mal anomenats "cristians practicants" que encara queden i fins que en quedin, i que són els qui continuen fidels a la convocatòria dominical i que demanen la recepció d'alguns sagraments i la celebració de les exèquies cristianes per als seus difunts. I he dit "cristians mal anomenats practicants", perquè la pràctica autèntica del cristianisme és la pràctica de les Benaventurances (Mt 5) i de les Obres de Misericòrdia (Mt 25).

L'Església ha compaginat, tot al llarg de la seva història, l'anunci de la Bona Nova de la Salvació amb altres tasques subsidiàries, o rols de suplència: ha estat creadora d'Universitats i d'Hospitals, ha estat promotora de l'Art, s'ha aliat amb els governants per a reconquistar Terra Santa, etc, etc. En els darrers segles l'Església va organitzar escoles, atenció sanitària i assistencial, llocs d'esplai per a joves i grans, etc, etc.

Després, a mesura que la societat es va fent càrrec d'aquests rols socials, l'Església s'ha anat replegant en les seves tasques més pròpies de predicació i de sagraments, i també mantenint o fomentant la religiositat popular i conservant el patrimoni que ha anat acumulant amb dos mil

anys d'història. I al pas que anam pot anar perdent els pocs rols de suplència que encara li queden: col·legis concertats, classe de religió a les escoles públiques, presència en els hospitals i tot el món relacionat amb Càritas com són tasques assistencials, residències de vells, menjadors populars, tendes solidàries, i un llarg etcétera.

A mesura que es perden rols de suplència anteriors, l'Església hauria de saber crear noves tasques subsidiàries detectant les noves necessitats de la societat. I tenint ben en compte que això no és un afegit a l'Anunci de la Bona Nova, això no és una cosa secundària de la seva missió, sinó que pertany al mateix nucli de l'Evangelí, seguint l'exemple de Jesús, que curava endimoniats, s'acostava als leprosos i denunciava el rics i els poderosos.

La missió de l'Església no és només la predicació de la Paraula de Déu, del dogma o del catecisme i la celebració dels sagraments. La missió de l'Església també és la de servir - o sobretot és la de servir - les persones i la societat en les seves necessitats, detectar les seves mancances i mirar de posar-hi remeis.

.....

*Gràcies, Sebastià, per la franquesa i profunditat de les teves respostes.
Crec que has deixat ben clara la teva experiència i el que t'ha deixat dins tu.*

És evident que Burundi, per a tu, ha estat una escola de fe i humanitat que t'ha ajudat a relativitzar moltes coses, sempre mantenint el bessó de l'Evangelí i menys valorant la clovella que amb el temps l'ha anat envoltant.

* * * * *

Reunió de condeixebles

LA PROPERA REUNIÓ DE CONDEIXEBLES SERÀ A *MONTI-SION* (PORRERES) EL DILLUNS DIA 20 DE JUNY A LES 11.

Celebrarem el 80 aniversari den Pere Orpí i el cinquantenari de la seva ordenació.

Preneu-ne nota, per favor. De totes maneres us ho recordaré alguns dies abans. J.S.

Taula rodona

L'ESGLÉSIA DE MALLORCA A BURUNDI

dia 2 de març de 2016

Actualment només hi ha un capellà diocesà treballant a Burundi, en Jaume Obrador Adrover. Els darrers que deixaren aquelles terres foren en Tomeu Barceló, en Pere Mascaró i en Sebastià Salom. També les religioses Germanes de la Caritat, na Josefina Bujosa i n'Antònia Campaner ja han retornat a Mallorca.

En el Consell de Redacció vàrem creure convenient reunir algunes de les persones que han treballat a Burundi per analitzar l'obra de l'Església de Mallorca en aquell país.

A l'hora de programar aquesta Taula Rodona vàrem pensar que, essent moltes les persones, capellans diocesans, religioses, religiosos i seglars, que han passat uns anys a Burundi, no podíem convidar-los a tots perquè serien massa, i decidírem que fossin quatre, corresponents a diferents etapes. Les persones convidades foren les religioses de la Congregació de les Germanes de la Caritat, na Fina Bujosa i n'Antònia Campaner, i els sacerdots diocesans en Jaume Cañellas i en Tomeu Barceló.

El passat dia 2 de març ens reunírem, al lloc ja habitual de la Residència Sacerdotal de Sant Pere i Sant Bernat, els membres de l'Equip de Redacció, en Jaume Sancho, en Toni Bennasar, en Domingo Mateu, en Jaume Gual, en Sebastià Salom i en Biel Rosselló.

En primer lloc cadascun dels convidats aportà una petita ressenya de la seva biografia:

Josefina Bujosa Sanchís.

Vaig néixer a Sóller el 13 juliol de 1939. Vaig professar a la Congregació de les Germanes de la Caritat dia 11 d'abril de 1964.

Destins: 8 anys a Minyones (Plaça Drassana, antigament Atarazanas). A Burundi del 21 de maig de 1973 fins al juliol de 1985, que vaig ser expulsada del país. De 1985 a 1991 vaig fer escola a pre-escolar en el Col·legi de St. Rafel de Palma. Del novembre de 1991 al febrer de 1994 vaig anar a Perú. Després vaig tornar a Burundi de l'abril de 1994 fins a l'octubre de 2013. Des de

llavors estic a la Casa d'Espiritualitat de Son Roca.

Jaume Cañellas Llompart.

Vaig néixer l'any 1941 de bona família. De petit, vaig entrar al Seminari als onze anys, aconsellat pel meu padrí jove. Me va ordenar prevere, l'any 1966, el bisbe de Mallorca D. Rafel Álvarez Lara el mes de juny.

Amb un bagatge gairebé "sobrat" de teologia escolàstica i ben empapat per D. Pere Sureda de la mística de Santa Teresa de Jesús i de Sant Joan de la Creu, el mes de novembre del mateix any amb dos companys condeixebles, només tenia 24 anys, arribarem al Burundi a missionar els pagans. Cinc anys va durar la meva estada en el país centreafricà. Anys que agrairé sobradament a Déu.

Després de l'experiència burundesa, i sobretot després de dos anys a la parròquia de Santa Catalina Tomàs de Palma, vaig decidir canviar d'aires i oxigenar el meu cor i el meu cervell.

Vaig trobar la que va ser la meva dona l'any 1974. Desgraciadament la vaig perdre el mes de juny de l'any 2009. Tinguérem dos fills que m'han joiosament acompanyat aquests anys d'absència i soledat. Per a mi han estat un regal de Déu, regal que mai podré agrair-li.

Aleshores aconseguisc el títol de professor i director per als qui volen conduir vehicles a motor. Aquesta ha estat la meva tasca fins la jubilació l'any 2008.

Els meus fills continuen la tasca i jo d'enfora els ajud a seguir endavant i esser el seu àngel de la guarda que mai els fallarà.

La resta del meu temps: Lectura i més lectura, pensar i intentar destriar la veritat del que em semblen afegitons i mentides.

Antònia Campaner Fiol.

Vaig néixer a Sencelles l'any 1944. Som la petita de 5 germans. En el poble la nostra família és molt coneguda, ja que mon pare va ser el carter durant més de 40 anys. De joveneta vaig sentir la crida a pertànyer a la Congregació de les Germanes de la Caritat, on vaig incorporar-

me l'any 1965. Foren anys d'aprofundir en el coneixement de Jesús, com també altres estudis. Els meus foren cap a la infermeria i vaig treballar a l'Hospital de Son Dureta amb malalts d'oncologia, endocrinologia, nefrologia i diàlisi. Vaig treballar en unes comunitats petites i dins barriades, com Es Molinar.

partir.

Han estat 14 anys a Burundi, del 1999 al 2013, i estic molt contenta d'haver pogut compartir, viure i estimar els burundesos. D'ells he rebut molt. Gràcies!

Bartomeu Barceló Nadal.

Vaig néixer el 2 febrer 1946. La meva infància fins als 9 anys es va repartir entre Felanitx i Palma. Vaig fer el Batxiller Elemental a l'Institut Ramon Llull. Als 15 anys vaig anar al Seminari (era "balarrassa"). Acabada la teologia, als 24 anys i sense estar ordenat de prevere, me demanaren per fer de secretari particular al bisbe de Menorca, Miquel Moncadas. Allà hi vaig estar de 1970 a 1974.

Havent-ho demanat, vaig a Burundi del 1974 fins a finals de 1981 a la parròquia-missió de Gitongo. Quan vaig tornar venir a Mallorca vaig atendre la parròquia de l'Encarnació de Palma. Hi vaig estar mig any (des de la partida d'en Cil Buele, fins a l'arribada d'en Pep Noguera). Del 1982 al 1988 vaig residir a Sóller, formant un equip de rectors solidaris amb en Rafel Horrach i en Llorenç Lladó. Vaig tornar a Burundi del 1988 fins al 2012, que vaig deixar el meu lloc a en Jaume Obrador.

Aquí, el meu retorn va coincidir amb el canvi de bisbe i vaig esperar nomenament fins que l'estiu de 2013 em destinen a Alaró, on som ara cuidant-me d'Alaró i Orient.

Tenint en compte que en Sebastià va estar molts anys al Burundi, vàrem creure que ell havia d'actuar de moderador. Posàrem l'enregistradora en marxa, i en Sebastià va plantejar la primera qüestió:

1.- Com va néixer dins tu el projecte d'anar a Burundi?

Jaume Cañellas. S'idea d'anar al Burundi va néixer en es Seminari amb s'Institut Junípero Serra. Érem un grup de seminaristes, es que teòricament havíem d'anar a Burundi o a Perú, que mos reuníem clandestinament. Es rector Sureda era es que duia es cotarro de s'assumpte i explicava sa mística de Santa Teresa i de Sant Joan de la Creu. Com podeu veure, allò era eficacíssim per anar al Burundi. Es director espiritual, D. Guillem Payeras, va rebre s'encàrrec de cercar persones per poder anar a Burundi.

Llavors, quan mos ordenaren, ja n'hi havia tres allà, que eren en Jaume Vives, en Jaume Amengual Pizá i en Tomeu Suau Mayol. També hi havia en Miquel Parets que ja feia uns anys que hi havia arribat.

Un bon dia D. Guillem Payeras me cridà. Mos havien ordenat pes juny i això era en s'estiu. Just suaixí em diu "¿que voldries anar al Burundi?" N'hi volien enviar tres i ja tenien es sí d'en Gabriel Amengual Coll i d'en Jaume Obrador Soler. En aquells moments teníem una entrega total i no s'havia de pensar gens per acceptar lo que te demanaven, "paratus ad omnia".

I li vaig dir que sí, sense consultar-ho a ningú. Així va sorgir sa meva vocació d'anar a Burundi.

Vaig arribar a Burundi dia 15 de desembre de 1966. Abans d'anar allà passàrem per Bèlgica i estudiàrem francès; podeu comptar que en quinze dies teníem un francès perfecte i això que no n'haviem estudiat mai abans. (Tots els presents férem una bona rialla). Passant per Roma vàrem anar a veure el Papa, a una sala com a fosca, un senyor de vermell mos va fer entrar; abans mos havien ofert un mostrari de papers, per una indulgència d'aquelles "in articulo mortis", de diferents preus; en triàrem una i la mos prepararen. Quan sortírem vàrem comentar "mos n'anam a servir l'Església", "paratus ad omnia", i resulta que per demanar una indulgència "pam, pam", a pagar. Un cop a Burundi, anàrem a un curs de kirundi i poca cosa aprenguérem d'aquella complicada llengo.

Fina Bujosa. *Vaig arribar a Burundi dia 21 de maig de l'any 1973. Sa Congregació havia enviat una carta a n'es convents demanant qui se volia apuntar per anar a Burundi. En Miquel Gual que venia de Burundi i era de vacances a Mallorca va dir que s'havia obert un dispensari a Mutaho (prop de Gitongo) i necessitaven ajuda. Jo m'hi vaig apuntar, no tenia cap motiu per no anar-hi. No me varen triar: N'hi havien d'anar tres, na Rosa, na Joana Santandreu i na Francisca Tarongí. Però quan eren a França a estudiar francès, son pare de na Francisca Tarongí es va posar malament i va haver de tornar. Em digueren si jo hi volia anar en es seu lloc. Jo només vaig dir que no havia estudiat francès i em digueren: "És igual, tu ja en saps". (Aquí també tothom riu davant les darreres paraules de na Fina, suposant que havia estat una bona alumna de francès).*

Tomeu Barceló. *Jo, de petit, anava a temporades a estar amb sos meus padrins a Felanitx i sempre he recordat aquella pel·lícula que es deia Molokai. Em va estirar molt es fet d'anar a servir sa gent enfora com aquell missioner. Ho vaig deixar un poc aparcat. Vaig fer es batxiller elemental i va venir en Baltasar Coll en es Vivero i me va ajudar a entrar en es Seminari. Allà vaig estar sempre a punt i quan venien es missioners em recordaven lo que de petit ja havia viscut. Me vaig apuntar a s'Institut Junípero Serra, que ja vaig agafar a sa seva decadència; només vaig anar a una o a dues reunions. Sempre vaig estar disponible.*

Quan vaig acabar ets estudis des Seminari, en Payeras em va demanar si volia anar de secretari particular amb en Moncades a Menorca. Allò no era lo meu, però així i tot vaig dir que ho provaria. Varen ser uns anys molts bons.

Després me varen dir si m'anava bé anar a Burundi. Vaig dir que sí tot d'una; no ho vaig dubtar ni un moment. Mos n'anàrem amb en Joan Perelló i un seglar, n'Andreu Forteza. Arribàrem a Burundi dia 4 de setembre de 1974.

Antònia Campaner. *Jo vaig tenir s'oportunitat de quan varen expulsar na Fina de Burundi que va venir a viure amb noltros en es Molinar, amb una comunitat petita. P'es contacte amb ella, el Burundi se'm va fer més a prop. Jo feia feina a Son Dureta, per tant es desig d'atendre es pobres, es necessitats, de donar-me a n'ets altres sempre ha estat fort dins sa meva vida. L'any 1999 ja hi havia moltes infermeres i molta de gent que estava pendent de tenir plaça. Mos havíem plantejat, moltes vegades, si tornar a Burundi, però ja mos havien dit que no hi havia cap possibilitat d'anar-hi i va ser quan na Fina se'n va anar a Perú i va haver de tornar per problemes familiars. Mentrestant a Burundi varen tornar obrir la porta als missioners i llavors mos ho tornàrem plantejar. Jo vaig demanar excedència indefinida a Son Dureta, i me'n vaig anar a Burundi amb na Fina. Hi vaig anar l'any 1999 i hi vaig estar-hi fins el 2013.*

Comentàrem una estona els greus problemes que va viure el Burundi per les lluites entre els hutus i els tutsis. I seguidament, en Sebastià Salom planteja la segona qüestió:

2.- ¿Com va ser o com et va costar la teva adaptació o integració a un país del centre d'Àfrica? ¿Quines diferències de mentalitat et sorprengueren més?

Jaume Cañellas. *En principi anar a Burundi era un compromís per cinc anys. Això a mi, concretament, me va condicionar. Sebre que hi has d'estar cinc anys i veus que sa llengo no la pots aprendre amb una setmana i, per altra part, si te torbes a aprendre sa llengo ja no serveixes allà perquè has de tornar.*

Per altra part, en es Seminari no te preparen, no saps a on vas. Arribes allà, estudiar sa llengo en francès —un missioner, des Pares Blancs, mos ensenyava es kirundi parlant en francès i noltros no sabíem ni francès, ni molt manco kirundi—. Aquesta llengo mira si és difícil, que passats cinc anys, si ells volien te xerraven sense que tu entenguessis ni una paraula. Vos contaré una petita anècdota. Anàvem a una sucursal un pic cada mes i hi passàvem una setmana. Un diumenge vespre que anàvem en Tomeu Suau, que m'hi va acompanyar, i jo a una d'aquestes sucursals, jo pensava “i ara a Mallorca que tothom és en es futbol jo me'n vaig no sé a on, amb so boi” (és boi era un criat natiu que mos acompanyava i servia). Arribàrem allà i va comparèixer es catequista, mos presentàrem i jo vaig intentar explicar-li que havia anat allà i que estaria amb ells. Supòs que vaig dir molts de desbarats perquè en Tomeu Suau em digué: "si això és tot es kirundi que saps, no importa que tornis".

Em va donar molt de coratge. (Tothom riu de bon de veres).

Un dia deia missa n'Amengual Pizá, que per cert ha mort recentment, i en es moment de sa consagració havia de dir en kirundi sa frase "beveu-ne tots" i va dir en kirundi una frase aparentment molt semblant, però que traduïda volia dir "pixau tots". (munywe: beveu, munye: pixau) (Ara les rialles són encara més sonores).

Per lo que fa a ses costums, són molt diferents de ses nostres. T'has d'acostumar a una manera de ser completament distinta de lo que ets. Molta pobresa, molta olor i brutor — jo me rentava ses mans quinze o vint vegades cada dia—. T'arribes a acostumar. Hi havia puces i nigües, uns bitxets, més petits que puces, que se fiquen pes peus, a davall ses ungles i piquen molt. Mos havíem de mirar es peus cada vespre. Sa malària jo la vaig tenir, però preniem unes pastilles i mos curàvem.

No mos havien preparat, no saps on et trobes, no coneixes res. Te sents abandonat, almanco t'ajuden, i molt, es companys que estan amb tu allà. Pareix que es superiors tenien es compromís de cercar gent per anar a missions i un cop els tenien, ja està, ja vos defensareu.

En es principi jo em trobava molt malament, recordava que havia tengut molt bona relació amb D. Guillem Payeras, ell em va enviar a Burundi, i li vaig escriure un parell de cartes explicant-li un poc sa meva difícil situació anímica. No en vaig rebre mai cap resposta. Desgraciadament aquest fet me va condicionar greument es concepte que jo tenia dels que foren superiors meus. Quan vaig tornar a Mallorca, el vaig trobar i li vaig dir que li havia escrit i em digué que no tenia costum de contestar ses cartes. Jo li vaig manifestar la meva decepció amb paraules molt dures. Cert és que me va demanar perdó.

Ningú no es preocupava per noltros: es contacte que teníem era amb D. Pep Estelrich que aleshores era es delegat de Missions a Mallorca, però ningú, des qui havíem tengut de superiors en es Seminari, se preocupaven per noltros, anàvem allà totalment perduts. D. Pere Sureda, es teòric vetlador de la nostra salut espiritual va desaparèixer de sa meua vida "com ànima que té el dimoni".

*Una altra dificultat a Burundi és sa diferència de mentalitat entre sa gent d'allà i noltros. I és fa difícil crear un clima d'amistat amb ells. No podies anar allà a una casa i parlar d'amic a amic. No senten s'amistat com la sentim i entenem noltros. A sa casa de sa missió pràcticament no hi entrava ningú mai. Els altres contertulians comenten que això amb el temps va anar canviant. I continua en Jaume: *També una altra contradicció era que, noltros no teníem res a veure amb sa seva pobresa. Ses nostres comoditats, encara que petites, se diferenciaven molt de com ells vivien. Haver de predicar s'evangeli amb totes ses contradiccions que vivies. Per a mi aquest va ser un des cops forts i una de ses contradiccions més íntimes que condicionaren sa meua estada a Àfrica.**

Antònia. *Per a mi sa llengo va ser un problema gros. Vaig acabar de fer feina a Son Dureta pes setembre i en es novembre me'n vaig anar cap a n'el Burundi. Durant aquests mesos no tenia temps d'estudiar francès. Tampoc en es batxiller havia estudiat francès. Quan vaig arribar allà, era un moment en què hi havia guerra i ses companyeres que eren*

allà estaven a caramull de feines. No hi havia cursos de kirundi. Em vaig posar a donar una mà com vaig poder, ajudant a n'ets orfes, a n'es que venien a cercar llet. Dies anava en es dispensari. Per a mi va ser molt dur i ha estat molt dur, perquè he estat aquests anys sense poder xerrar bé es kirundi i és molt trist no poder comunicar-te bé. Un dia va venir sa nostra superiora general i em digué: "Tu, ja te'n desfàs amb sa llengo". En Sebastià que m'estava devora va dir: "Ui, saps que en diu de dois! Però l'entenen!". ¿Per què dic tot això? M'he sentida allà super estimada, m'he entès amb sos que tenia a prop perquè vaig posar en funcionament es vocabulari no verbal. Ara també vos puc dir que no havia sentit mai tanta pobresa personal, tanta impotència, perquè venia d'un món on havia fet sempre feina amb malalts crònics a Son Dureta (oncològics, d'endocrí, ronyó), amb ells sempre havia pogut parlar personalment, en canvi me trobava en el Burundi que en catorze anys no vaig poder expressar es meus sentiments amb sos malalts. Això és fort. Quan vaig esser aquí, a Mallorca, durant ses primeres vacances un dia escoltant una homilia —jo desconnectava en el Burundi, tanmateix no les entenia— me vaig trobar tan bé escoltant s'homilia i vaig dir, ja sé per què és: perquè l'he entesa. Ara bé, estic molt contenta perquè tenc gent amiga allà, m'escriuen cartes, que els he de donar a llegir perquè no entenc moltes coses. Resumint, jo vaig arribar allà a un moment en què necessitaven molta ajuda i moltes mans per atendre a la gent i no estava preparada en sa llengo que parlaven.

Tomeu. Crec que me va ajudar a adaptar-me es fet que abans, ja per anar a Menorca, me vaig haver d'adaptar i estava entrenat.

Una de ses coses que ja em va xocar, va ser es primer dia, que quan anàvem cap a sa missió, trobàrem tota sa gent que anava amunt i avall per sa carretera a peu. Em vaig preguntar com és possible, avui en dia, que passi això, a peu i carregats. Poc

Capellans mallorquins a Burundi (any 1970)

a poc te vas ambientant, gràcies a viure amb un equip d'amics que mos ajudàvem molt. Sí que vaig tenir quatre mesos d'estudiar kirundi, però jo som més de treballs manuals que no de llengos. Em va costar molt aprendre-la. Amb so francès me'n desfeia millor, un estiu, en es final de sa carrera, havia anat tres mesos a fer feina a França. Però es kirundi és molt difícil, es mestre que mos ensenyava era molt meticulós i llavors senties en Joan

Perelló que deia: "d'aquest verb en pots fer un caramull de variants". Una mateixa paraula pot tenir diferents significats, segons s'ambient on la dius. No poder expressar-me correctament, no poder parlar, això fou un des problemes més greus que vaig tenir. Puc dir que l'he après més es kirundi escoltant i parlant que no amb sos llibres.

Així i tot em va anar molt bé amb so catequista Lluç de Gitongo, el recordau? Ell només sabia kirundi, no sabia francès, però entenia es nostro problema. Jo el feia venir en es meu despatx per escoltar devora jo lo que sa gent me deia, i el feia xerrar a ell, perquè es problema més gros era que jo no entenia sa gent perquè te fan un girs de paraula amb molta rapidesa que no pots seguir. En Lluç, amb paciència, m'explicava ses coses; jo a ell sí que l'entenia, fins i tot quan parlava a sa gent.

En Sebastià confirma el que diu en Tomeu i afegeix: En Lluç tenia tanta experiència que només emprava ses paraules que sabia que coneixíem i evitava sinònims, paraules poc habituals i paraules amb diferents accepcions.

I continua en Tomeu: També, com s'ha dit abans, em va impressionar molt es veure com vivia sa gent, però ho arribes a assumir perquè noltros no podem viure com ells. Un P. Blanc espanyol va voler fer aquesta experiència de viure com ells i es cap de poc temps se'n va haver d'anar a Europa perquè estava malalt. No podem viure amb una sola menjada cada dia de mongetes, com ho fan ells, per exemple. Així i tot, en general puc dir que s'adaptació no me va ser molt feixuga.

Per lo que fa a ses diferències de mentalitat, de manera de ser, vull dir que no són com noltros, ja s'ha dit. Noltros som clars i directes, ells no. Sempre fan volteres, amb paraules o frases imprecises "sí, però no", "ja t'ho direm"... Això te xoca molt, has d'acabar dient "bé, ¿com quedam? ¿Has dit això o això altre?" Quan els posaves una alternativa "¿és blanc o negre? ¿vindràs o no vindràs?", te deien "sí, sí, això mateix", com si fos lo mateix i eren dues coses contràries.

Un altre aspecte és que sempre diuen lo que pensen que t'agrada sentir a tu. I ho fan per aconseguir lo que volen ells, i no és lo que ells pensen. És difícil sa sinceritat, per dir-ho de qualque manera, "a lo bruto", són molt mentiders. No tots diuen mentides, però ho tenen molt fàcil, amb molta facilitat t'embullen. Mai no els pots conèixer per dedins. Hi ha una dita seva que diu: "si vols sebre lo que hi ha dins sa persona, umpli-li primer s'estòmac de cervesa". Són molt reservats, són molt tancats.

En Sebastià explica el següent: Es primer objectiu des llenguatge per a ells no es de transmetre. No interessa tant lo que dius, sinó com ho dius, si ho saps dir bé. Disfruten de parlar i de sentir parlar. És com aquell sermó des predicadors d'un temps, que, quan l'havien sentit, qualcú deia "què ha estat de bo!, i p'entura no havia entès res".

Una altra cosa que hi ha - continua en Tomeu - és que, sobretot en temps de sa guerra, estant amb noltros se varen sentir protegits. Record que un dia va venir un helicòpter a cercar-mos i se n'anaren es metges i noltros vàrem quedar. Sa seva reacció va ser molt positiva cap a noltros i mos digueren que això els havia donat molta confiança. Se sentien més segurs perquè es soldats davant noltros anaven més alerta.

En altres aspectes són molt educats, molt acollidors, és molt difícil que no te facin bona cara. També, - afirma en Sebastià - hi ha una diferència entre s'educació de sa raça tutsi i sa des hutus. Es tutsis, amb so xerrar, tenen una finura especial però no saps mai de què van. Es hutus, en canvi, solen posar tot d'una ses cartes damunt sa taula.

Altres aspectes que he observat - continua en Tomeu -: Estan molt aferrats a sa seva cultura. Ses seves normes i ses seves lleis són intocables, s'han de seguir i complir amb totes ses conseqüències.

Tenen molta vessa, molta peresa, són vagos i peresosos. No van de feina. Sempre van en es mínim. Només es mouven quan hi ha un guany. Quan fas feina amb sos obrers veus que van a n'es mínim, tira-tira. Era normal que, després d'haver fet un dia de feina, deien que ja no se podien moure de cansament, i arribava un camió carregat de ciment de 14 o 15 tones, i es mateixos obrers se posaven a descarregar es sacs, perquè els pagàvem per sacs, a escarada; pareixia que se provaven a veure qui faria més via. Llavors anaven a tota, p'es guany. Tenen capacitat per fer feina, però van a n'es mínim.

Tenen poc apreci a sa vida. No se cuiden molt. Tenen malalties i no van en es dispensari fins a lo darrer. A vegades duïen ets infants en coma perquè tenien sa malària, i no ho feien tot d'una. Una prova des poc apreci a sa vida és que per no res maten.

Creuen molt amb sa bruixeria, s'espirtisme. També els costa molt canviar ses seves costums, tenen por a n'es canvis, encara que els proposis coses millors.

Una cosa molt bona que tenen és sa capacitat d'aguantar-ho tot. Són molt conformistes.

En Toni li demana a n'en Tomeu: *¿Sa majoria de persones que voltros tractàveu eren analfabetes?*

Sí, -respon en Tomeu- *sa majoria de gent adulta. Ets infants actualment han anat més a escola, però així i tot, encara que van a escola obligats, hi ha molt per fer. No vos podria donar estadístiques de sa situació.*

En Sebastià afirma: *Així i tot a ses reunions, a ses colines, trobaves gent que no era analfabeta. I molts, encara que no sàpiguen llegir ni escriure, no tenen por de sortir a fer un discursset, o un comentari a una reunió, o una pregària improvisada durant sa missa.*

En Toni s'interessa per un altre aspecte i demana: *Així com aquí hi ha una cultura un poc atea, ¿allà deu ser una altra cosa?*

Respon en Tomeu: *Sí. Tot ve de Déu; Ell mos beneeix, mos dóna un infant i després el s'endú. Són molt creients, no es plantegen problemes de fe ni de creença en Déu. Són molt religiosos, necessiten a Déu. En part jo ho entenc tenint en compte sa manera que tenen de viure. Viuen de sa naturalesa, no tenen altra cosa. Sa gent culta de ses ciutats, no tant. Però mos diuen que fins i tot es governants van a consultar es bruixots a s'hora d'eleccions i altres fets de sa vida i de sa política.*

Abans de passar a una altra qüestió, en Bennasar demana a n'Antònia: *Has dit que tenen uns valors que jo voldria que noltros els tenguéssim. ¿A quins valors te referies?*

Antònia. *Es valors de s'acollida, es valors des compartir. Ells no tendrien per ventura dobbers, és que no en tenen, no en poden tenir, però dins un mocador duran una grapada de mongetes; les donen a sa col·lecta de sa missa perquè saben que llavors aquelles mongetes van a n'es més pobres de ses seves colines. Es pobres ajuden a n'es que consideren més pobres que ells. Sa gent que va a sa capital de província o a Bujumbura a peu saben que no hi poden arribar amb un dia o en dos o tres, però saben que demanaran posada a qualsevol casa pes camí i els donaran sopar i un lloc on dormir. Se llevaran es menjar de sa boca es de la casa, però sa persona que els ha demanat posada no se quedarà sense es seu plat de mongetes.*

A ses nostres cases —noltros tenim cinc comunitats de monges natives que estan ja a quatre parròquies— lo primer que pensa sa comunitat és on podem tenir habitacions preparades per ses persones que s'aturin a dormir. A vegades no tenien ja més lloc per donar posada a ses nostres cases i demanàvem a alguns feligresos si podien acollir aquelles persones a ca seva i ho feien de molt bon grat.

En Sebastià conta un fet que ratifica el que es diu: *Un estiu férem una trobada comarcal de joventut i quinze dies abans demanàrem a sa gent que venia a missa que tots aquells que poguessin tenir a ca seva un, o dos o tres joves que s'apuntassin. Vengueren mil i pico de joves d'altres parròquies*

Fina. *Jo anava a Burundi amb tanta il·lusió que no me va costar molt. Sa llengo sí que va ser un problema, però en tants d'anys vaig començar a defensar-me millor. En es principi m'enfadava amb mi mateixa. Tot lo demás ja s'ha dit, no importa repetir-ho. Confirm lo que ja s'ha dit.*

Es formula la tercera pregunta:

3.- Quines feines concretes vares fer a Burundi?

Jaume Cañellas. *Durant es primers anys, bàsicament, mos dedicàvem a sa feina pastoral de sa parròquia: confessar, batiar, dir misses, anar a sucursals. I això mos ocupava moltes d'hores. Fèiem reunions amb sos pares per preparar es baptismes, matrimonis, confessions, confirmacions, visites a malalts, reunions amb els catequistes, visites a les escoles... Record ses coremes que fèiem. Vàrem anar amb en Jaume Obrador a fer sa corema a Gishubi (que era una sucursal de Nyabiraba). Record que va explicar tota s'història sagrada que de petits noltros havíem estudiat, des de n'Adam i n'Eva. Sermons que per a ells com més llargs són, millor. I després llargues coes per confessar-se. I els diumenges si les misses duraven una hora i mitja, la distribució de la comunió durava una altra hora, perquè les monges natives i els seglars encara no estaven autoritzats a donar-la.*

Però a més de ses feines pastorals, vaig dirigir ses obres de construcció d'una escola i vaig ajudar a supervisar altres construccions, com per exemple unes esglésies de sucursal i una sala de reunions. Hi havia moltes feines a fer, com cuidar-se de s'hort de sa parròquia. Es va posar un molí de moldre. Es va posar en marxa una cooperativa de compra-venda de productes bàsics. I sa feina principal de sa Cooperativa era sa compra

de cafè, perquè cada família tenia sa seva parcel·la de cafè, per imposició dels colonitzadors belgues.

Antònia. Jo crec que a Burundi o a un lloc de missions no s'hi pot anar amb sa idea de només fer una cosa, en surten moltes de coses, com per exemple, dispensari, orfes, taller, donar menjar a n'es pobres, dur càritas, etc.

Intervé en Toni: *¿És que ets orfes els teníeu amb voltros?*

Na Fina i n'Antònia a una casa d'orfes

Fina. En teníem a cases i amb famílies. En es principi venien a cercar llet cada setmana. Tots ets infants que varen perdre es seus pares, per mor de sa guerra o per malalties, estaven amb ses seves famílies, o amb sos padrins o amb un veïnat. Es que no sabíem d'on venien i

que ningú no els reclamava, els recollíem en cases o amb altres famílies (això va ser a partir d'ets anys 90). Primer només teníem una casa per a orfes, cuidada per unes al·lotes fadrines voluntàries.

Posteriorment a l'any 94 obrírem una altra casa. Record que a un moment donat vàrem arribar a tenir una setantena d'orfes que encara no tenien un any d'edat. No teníem llet i no en podíem comprar. Vàrem anar a l'oficina d'UNICEF a Bujumbura perquè mos havien dir que UNICEF donava llet, era llet en pols. Allà mos va rebre una italiana i mos demanà què volíem. Li vàrem explicar que teníem uns nins que no tenien res, que eren orfes i necessitàvem llet. Mos va contestar que només tenien sa llet per donar an es "desnutrits". Jo els vaig dir, ¿idò hem d'esperar que es nins estiguin "desnutrits" perquè voltros mos pugueu donar llet?. Mos n'anàrem com madò moreia. Jo quan mos n'anàvem casi plorava.

En Sebastià, incidint amb el tema de les feines fetes allà, diu que en Tomeu Barceló es va convertir en un gran mestre constructor i que va continuar la tradició iniciada a Gitongo amb en Toni Mas, de tenir un taller de fusteria. Parlam de les moltes obres de construcció que en Tomeu va dirigir.

En Toni li demana. *I tu, ¿com te preparares per dirigir tot això?*

Tomeu. *Com a un que el tiren dins la mar i li diuen, neda. Bé, comences, lo primer que vàrem fer mos va caure, com és natural, sense experiència ni coneixements de construcció. Hem estat sobretot a tres parròquies, Gitongo, Nyabikere i Rabirol i a altres dues un temps no tan llarg com són Bugenyuzi i Nyabiraba.*

A Gitongo uns gamberros mos varen rompre es sagrari i decidírem fer unes obres per reforçar es lloc on estava. Vàrem fer un plano i férem un arc. Posàrem "s'armaçó", s'encofrat i, per manca d'experiència, el llevàrem quan encara tot era fresc, se va cruïar, vaig posar ciment en es cruïes, pensant que ho arreglava, i va caure tot en terra, no havia fet fonaments ni un llamp. Sa segona vegada ja ho férem millor i no va caure. Hem fet moltes coses, ponts, carreteres, etc. Tot això ho fèiem amb gent d'allà que els pagàvem. Jo procurava demanar a n'es d'allà que em diguessin com s'havia de fer cada cosa. He après moltes de coses: escoles, sales polivalents, captació i conducció d'aigua, una turbineta per pujar aigua a un dispensari, cisternes, cuines, casa d'orfes, ponts, carreteres. A Rabirol ho hem hagut de fer casi tot: sa gran casa parroquial, magatzems, cases de monges natives, taller de costura, i molts d'arreglos o adaptacions d'edificis vells, etc. etc. Tot això ho fèiem amb gent d'allà que els pagàvem. Jo procurava demanar a n'es constructors de sa diòcesis d'allà que em diguessin com s'havia de fer cada cosa, i a qualque arquitecte de Mallorca. He après moltes coses, coses que no havia fet mai. Hem fet nou esglésies noves, que hem començat de bell nou i altres amb moltes reformes.

Poc a poc hem anat perfeccionant sa tècnica.

A Nyabikere vàrem fer una granja per a animals (vaques, porcs, cabres, conills, gallines, ànneres...) A Rabirol, a lo darrer, amb ses obres de construcció hem fet una escola de mestres d'obres (més de 50 han pres s'ofici, eren peons i ara són constructors). També hi ha una peladora d'arròs i un moli per moldre coses que sa gent du allà. Hi ha un restaurant menjador popular. El férem prop des dispensari perquè sa gent que ve de fora en es dispensari pugui menjar allà a preus baixos. A Rabirol hi férem una fusteria i una escola de fusters

En Sebastià parla de les escoles i diu: Fa uns 50 anys que només estaven escolaritzats un 10, un 20 % d'ets al·lots. Es 80 % que no tenia lloc a ses escoles, sa parròquia els donava s'educació bàsica amb unes pissarretes i uns guixos. Es capellans no solíem fer classe, llevat de s'alfabetització d'adults. Ara, cinquanta anys després, tots ets al·lots, en teoria, estan escolaritzats per s'Estat. Es catequistes van a fer classes de religió a ses escoles i sa parròquia ofereix una alfabetització p'ets al·lots de 14 o 15 anys que no varen tenir

En Tomeu fent de mestre d'obres

s'oportunitat d'anar a escola. I en es mateix temps que aprenen a llegir i escriure, es qui no estan batiats es poden preparar per rebre es baptisme.

Jaume Cañellas. *En Miquel Parets va ser qui va introduir dins el Burundi un catecisme amb una visió des cristianisme com es vivia allà i estava en kirundi.*

En Toni demana: *A part des dispensari vostro i de ses escoles, hi ha altres dispensaris que no tenen res a veure amb l'Església?*

Tomeu. *Ara, per exemple, a sa parròquia de Rabiho hi ha quatre dispensaris de s'Estat i un de l'Església, però no gestionat per sa parròquia, sinó directament per sa diòcesi de Gitega.*

En Sebastià llegeix la pregunta següent.

4.- La teva estada a Burundi, ¿va ser una etapa més dins la teva vida?, ¿o dins la teva vida hi ha un "abans" i un "després"?

Jaume Cañellas. *Per jo va ser un punt i apart. Puc dir que ha estat sa millor experiència de sa meva vida, més que s'estada en es seminari, tot lo que vaig aprendre allà i vaig fer, lo que vaig somiar, lo que vaig decidir, lo que vaig servir. Sempre que parlam amb so meu germà Paco de sa nostra vida, el Burundi sempre marca una fita a sa que sempre faig referència a s'hora de parlar des meu passat. Després de tants d'anys, encara me defens en kirundi i continuu llegint ets evangelis en kirundi. No ho he acabat d'oblidar. Va ser un període de sa meva vida que m'ajudà per madurar, amb s'ajuda des meus companys i d'ets altres capellans d'altres nacionalitats que hi havia.*

En Toni li demana a en Jaume Cañellas: *Tu tornares de Burundi ja amb sa decisió presa de sa teva secularització?*

Continua en Jaume Cañellas: *No, aquí m'acabaren d'arreglar. Vos ho vull explicar. Després d'estar cinc anys a Burundi, vaig arribar a s'aeroport i va venir D. Pep Estelrich, delegat de Missions, i em va posar dins sa mà mil pessetes, i "¡a defenderse!". Si jo no hagués tengut ca nostra, mun pare i mu mare, me n'hagués hagut d'anar a davall es pont. Des de llavonses puc dir que ningú mai no s'ha preocupat de jo, llevat des companys. Ses altes instàncies se mantingueren a distància, supòs que per por de no esser infectats de la malària que per ventura dúiem aferrada. No en vaig tractar cap ni un.*

En Jaume Sancho di demana: *¿I no et donaren un càrrec parroquial?*

Respon en Jaume Cañellas: *Sí, però el me vaig haver de cercar. Vaig anar a sa parròquia de santa Catalina Tomàs i allà m'acabaren d'arreglar. En es fons era pràcticament lo mateix de Burundi en es principi: misses, confessar, bodes, on tothom xerra i ningú t'escolta... Vaig veure que no era es meu camí i vaig decidir sortir.*

Fina. *Per a mi va ser una situació que me va marcar. Estic convençuda que una persona que passa uns anys allà ja no torna ser igual com era. Veus moltes coses que no coneixies i ho veus d'un altra manera.*

En Jaume Sancho planteja una pregunta: *Havent tornat a Mallorca, ¿com vos trobau amb sa feina que feis ara?*

Continua na Fina: *Ses persones som diferents, una pot sentir més una cosa que s'altra. A mi s'adaptació me costa, no sé com ho he de dir, me trob bé a Son Roca. Ara bé, duc dedins lo d'allà i me costa oblidar-ho, no ho enyor, però hi pens constantment. Degut a sa meva manera de ser, sempre m'he trobat bé allà on som.*

En Jaume Gual intervé dient: *Crec que pot ser diferent lo que li passa a una religiosa, que quan ve és acollida dins una comunitat. A un capellà que arriba aquí i no se sent tan acollit, és més fàcil que se trobi més tot sol.*

Antònia. *A mi sa tornada m'ha costat molt. Me n'he donat compte que ha estat un temps molt bo que he viscut. Ara aquí he recordat que abans d'anar a Burundi, jo agafava es cotxe cada dematí i me n'anava a Son Dureta a fer feina. Ara he hagut d'acceptar aquest canvi de dotze anys que duia desconnectada de lo que jo tenia aquí. A més, ara som una persona jubilada, i es meu tall de feina ja no hi és. Dins sa congregació sempre he cregut que s'experiència de fer feina a Son Dureta, va ser per a mi molt positiva. Consider que el Burundi per a mi ha estat completar, amb molt més pocs mitjans que aquí, lo que aquí feia. Per tant s'experiència d'allà ha estat super positiva. Me'n don compte que hi ha molts de dies que me despert, i no és que pensi en el Burundi, és que hi som, el not a faltar. No me pensava que me costàs tant sa tornada.*

En Jaume Sancho, fent un parèntesi, diu: *Deu ser distint s'impacte des que anaren a Burundi des qui han estat a Perú. Es que han anat a Perú han refet sa seva vida, d'una manera o altra, i no tenen aquella enyorança de Perú.*

Fina. *El Perú per a mi és molt distint. Jo havia estat 12 anys a Àfrica i me'n vaig anar al Perú, on hi vaig estar un any i mig. Sa gent de Perú, no sé com ho he de dir, allà hi ha també necessitat i pobresa, però és una altra realitat, tant distinta de l'Àfrica. Jo sempre dic, primer s'ha d'anar a Perú i després a Àfrica, no a s'enrevés.*

Ho confirma en Jaume Sancho: *En Joan Bauzá, que se'n va anar a Burundi a passar una mesada, no per quedar, me va dir: "Burundi és un altre món, jo he estat a Perú i Perú és igual que aquí, més pobre, però un mateix món. A Burundi hi ha una altra realitat, no té res que veure amb el Perú".*

Continua na Fina: *Sa feina era molt diferent. En el Perú teníem un menjador que no tenia res a veure amb so menjador de Burundi. Allà venia un camió i havíem de dir, dos o tres dies abans, a ses persones que treballaven allà (sra. Maria, sra. Rosa, etc) que a tal hora havien de venir per descarregar es camió. Quan arribava s'hora no hi havia ningú i quan els ho deies, sempre tenien excuses. Jo els deia "no arribareu mai envant, jo no vull sebre res vostro, és que no vos remenau". En es morts els tenen vuit dies morts a dins ca seva, es vespre queden ets homes i guarden però beven fins que ses botelles buides, acaramullades, tenen s'altura de sa caixa des mort. Per a Tots Sants, tota sa nit estan en es cementeri, pes camí tot està ple de "tenderetes" on venen "bocatas", records, estampetes, tot lo que tu vulguis hi és allà. etc.*

En Sebastià li diu a na Fina: *¿Què no era a tu que te varen posar es mal nom de "fosforito"?*

Respon na Fina: *Vaig anar tres vegades a policia perquè m'havien de donar es visat per sortir —tenia es meu germà que s'estava morint a Mallorca—. Havia anat a la policia es dematí: "no estaba el señor", un altra vegada "no tenia la llave del cajón". Fins a tres vegades. Jo me vaig enfadar. Una de ses al·lotes que estaven amb noltros, em digué: "Ai madrecita, no se preocupe, yo a las doce iré a buscarlo i se lo llevaré al aeropuerto". Quan vengué a s'aeroport, aquella al·lota no s'aturava de riure. "Está?" li vaig demanar i em digué que sí: "He ido allà, pidiendo si estaba el pasaporte de la madre Josefina?". I un de darrera va dir: "¿De la madre fosforito?, lo tengo yo".*

Tomeu. *A sa meva vida també hi ha un abans i un després de sa meva anada a Burundi. Però no m'ha costat s'adaptació a Mallorca quan he tornat, estava ben mentalitzat. Jo havia estat sis anys a Sóller i ara estic a Alaró i Orient, amb un altre ambient, però m'estic adaptant, no me costa.*

En Sebastià, com a conductor de la trobada, manifesta que encara queden unes quantes preguntes i hauríem de posar una fita d'acabament. En Tomeu Barceló diu que en deu minuts se n'haurà d'anar i ets altres també tenen presa. En Sebastià formula la següent pregunta:

5.- ¿Quina és la teva valoració personal del treball pastoral i assistencial dels mallorquins i mallorquines durant els anys de presència en el Burundi?

Fina. *Per sa meva Congregació he de fer una valoració molt positiva. Personalment, mai tornes esser lo que eres. Per a mi lo més positiu d'allà és que tots hem anat en es mateix barco, encara que cadascú hagi realitzat ses seves tasques, hem anat treballant units conjuntament. Quan som aquí, es que hem estat plegats a Burundi mos trobam i mos comunicam i mos agrada recordar lo que hem fet plegats. Hi ha uns vincles molt forts entre noltros.*

Jaume Cañellas. *A mi m'ha quedat una estimació molt forta pel Burundi. L'estim, me sap molt de greu lo que està passant en aquests moments.*

Tomeu. *Jo faig una valoració personal de lo que el Burundi mos ha aportat i lo que noltros hem aportat allà. En quant a sa persona sa convivència amb sos altres la consider un valor important. Ara és sa primera vegada que visc tot sol, en es Seminari vivíem en comunitat, a Menorca també, encara que en petit grup, a Burundi i a Sóller també. Sempre he estat amb gent manco ara, fa un any i mig que estic tot sol. M'he sentit totalment realitzat en es meu treball d'evangelització, allà i aquí.*

En Toni intervé i diu: *Aquí de diferent manera. No és lo mateix evangelitzar a Alaró que a Burundi. Has hagut de canviar es llenguatge i altres coses.*

Continua en Tomeu: *Sí. Lo que m'he trobat a Alaró, que és una parròquia, amb tot es treball boníssim que va fer en Sebastià Jaume — hi va estar 55 anys i sa gent només va veure una manera de fer —. Te trobes amb unes coses de fa cinquanta anys; per exemple, es dia dels Morts, comprar papers que eren responsos i es capellà havia d'anar a cada tomba a resar es responsos corresponents. Es primer any vaig passar un poc per tot, sense especificar unes tombes determinades, sense que m'acompanyàs ningú. S'any següent vaig dir: direm una missa per tothom que és lo millor. Només és un exemple. Es treball nostro allà, a Burundi, crec que ha estat molt positiu.*

Antònia. *Teniu més experiència voltros que jo que he estat allà més poc temps. Ara bé jo, que hi he passat aquests darrers anys, puc subscriure tot lo que heu dit.*

En Sebastià fa la pregunta següent:

6.- ¿Què penses que ha aportat a l'Església mallorquina l'experiència de Tercer Món que han tengut els qui han passat per Burundi?

Comença en Jaume Sancho dient: *Aquesta pregunta la vaig fer jo perquè m'interessa. Jo not una cosa, no sé si vaig bé o malament. Es que han tengut experiència de Tercer Món de dins l'Església de Mallorca després han tengut un tipus de comportament posterior molt distint. Inclouria també es qui han estat a Perú. ¿Pensau que és només una idea meva? ¿O és veritat?*

Intervé en Toni Bennasar i diu: *Jo tenc una pregunta complementària. Molts de capellans, amics nostres, que han passat pel Burundi, després s'han secularitzat.*

Tots coincidim a dir que el fet de la secularització no té per què tenir una relació amb el fet d'haver estat a Burundi o a Perú. Perquè hi ha molts de secularitzats i monges que ho han deixat, i no havien anat a missions.

En Domingo Mateu fa la següent aportació, que resumeix el contingut del que es va dir: *No crec que es fet de sa sortida des que han anat a Burundi sigui per motius diferents des motius que hem tengut es qui hem sortit estant aquí. Hi ha una decisió personal situada en un context distint, però amb moltes implicacions comunes, quasi bé a tots.*

Fina. *Jo ara vull parlar des mateix tema des de s'experiència de monja. També han sortit moltes monges des ses nostres congregacions, sobretot joves, moltes, moltíssimes i no havien estat allà. De les que hem estat allà, només una va sortir de sa Congregació.*

Tomeu. *Tornant a sa pregunta, de lo que ha aportat a l'Església de Mallorca s'experiència del Tercer Món, jo personalment pens que es fet d'obrir-se, de conèixer un altre món, de dir-ho aquí, de connectar, d'implicar a sa gent d'aquí a col·laborar, compartir; i des d'allà anar informant de lo que hem vist i de lo que hem après; jo crec que ha ajudat moltíssim.*

Antònia. *A vegades mos han demanat: ¿com heu pogut fer totes aquestes coses en el Burundi?, referint-se sobretot a ses obres materials. Sa veritat és que s'ha fet molt poca propaganda per treure dobbers, i en canvi sempre s'ha dit que dobbers no mos n'han fet falta, perquè jo crec que en tantes com hi han passat han creat una consciència forta a n'es mallorquins. El Burundi no queda enfora de Mallorca.*

Ajuda als pobres

En Jaume Sancho fa una matisació a n'Antònia: *Crec que aquesta conscienciació no l'ha tenguda tota l'Església de Mallorca. A sa passada taula rodona amb capellans joves, vàrem comprovar que ells ni en parlen.*

Record —diu en Jaume Gual— que hi va haver una aportació d'un des capellans convidats, que havia anat a passar unes setmanes a Burundi, no per quedar-s'hi, que va treure sa següent conclusió: "me'n vaig donar compte que sa meva feina és aquí, a Mallorca, perquè allà hi ha lo mateix".

I ja per acabar en Sebastià planteja la darrera pregunta:

7.- ¿Penses que són encara necessaris els missioners i les missioneres?

Fina. *Jo crec que sí, perquè això dóna opertura, rebem aire fresc. Quan sortim i som a un altre lloc, donam una part de sa nostra vida i això mos fa bé.*

Jaume Cañellas. *Es problema és trobar qui hi ha d'anar, i crec que les generacions que vénen darrera noltros no estan per la labor. Crec que tenen altres curolles.*

Antònia. *Jo crec que s'Evangeli en el Burundi és molt més bo d'entendre que aquí. A Nadal, no importa que facis un betlem, el tens davant. Es patiment, el tens davant. Per a mi és molt més clara sa vida que fas allà, es testimoni que dónes allà.*

En Sebastià fa aquesta reflexió: *Ara comencen a demanar capellans africans o d'altres continents per atendre pobles de la "Castilla profunda". Això no me pareix una solució perquè si és que l'Església necessita serveis, no els han de dur de defora, ho han de cercar d'una altra manera; ara bé, jo un intercanvi trob que seria molt positiu, que ara anassin un parell de capellans a passar cinc anys a Perú, a Burundi, a Cuba, per fer un servici allà mentre d'allà en vénen dos o tres a fer es servici aquí, sempre però per tornar-se'n. Sempre hi ha coses per aprendre que te serviran o no per a sa teva tornada a sa teva terra. Sempre amb s'intenció d'ajudar.*

En Jaume Sancho intervé: *Jo crec que això manifestaria s'universalitat de l'Església. Crec que per exemple ses vostres monges natives que teniu a Burundi el tendrien fàcil de fer també a n'aquest intercanvi.*

Antònia. *Amb noltros, ses monges, també mos passa com amb sos capellans joves, que no n'hi hauria moltes que estiguessin disposades a fer aquest servei a altres llocs. Així com quan jo hi vaig partir, altres ja deien que a sa meva edat no havia d'anar a Burundi, i jo estant allà, només deia que si hagués tengut vint anys manco, hauria pogut venir abans. Per a mi "xapó" a sa nostra congregació de veure que hi ha un grup de 30 monges en aquest moment, burundeses. Hagués estat una temptació dur-les aquí en aquests moments per estar amb noltros encara que siguem poques. Sempre vàrem dir "del Burundi i pel Burundi". Hi ha cinc comunitats, a quatre parròquies.*

Fina. *Jo trobava que en el Perú també hi podria anar qualcuna des d'Àfrica. Ho vaig proposar i ningú m'ha fet cas, no m'han escoltat.*

En es cas de Mallorca —diu en Toni Bennasar— sobretot a n'es capellans joves, lo que els falta és disponibilitat i canviar de mentalitat. Això és preocupant, perquè no s'entén es caràcter universal de l'Església.

Tomeu. *Jo pens que seria molt bo aquest intercanvi per obrir-nos noltros, perquè vegin altres coses i diferents cultures. També per sa mateixa Església, això enriquiria molt es capellans, religioses i religiosos.*

En Sebastià conta un fet: *Un capellà de Burundi que va estudiar a Toledo o Burgos un dia me va dir: "escolta, després d'haver estat a Espanya i haver estudiat allà, veure que voltros veniu a fer feina aquí, estic admirat". No entenia que noltros estant bé a Mallorca, veníem a Burundi.*

En Jaume Sancho conta el que passa a Cuba, segons li contà en Joan Suñer: *A Cuba ja queden pocs capellans, diguem joves, fins a 50 anys, molts se n'han anat a Miami. Se'n van un darrera s'altre a veure un familiar, etc., però ja no tornen a Cuba.*

Jaume Cañellas. *A un moment donat a Burundi vàrem arribar a ser 14 o 15 mallorquins. Fèiem una trobada cada dilluns. Dinàvem junts, jugàvem a tennis junts. Érem una família. Ara, parlant de ses conseqüències d'allò, hi havia una repercussió a Mallorca de lo que fèiem, inclús sa premsa se'n feia ressò quan a un li feien una*

despedida perquè anava a missions. Era un fet mallorquí d'enviar gent allà. Què queda d'allò? ¿Qui són es qui se comprometen a continuar aquesta obra? No queda res!.

Tomeu. *Crec que amb so clero hi ha hagut un canvi molt fort de mentalitat i sobretot amb so clero jove. No els molestis, idò què vols? Jo he tornat a Mallorca per deixar es lloc an en Jaume Obrador i hagués pogut continuar uns anys més a Burundi, però crec que sa decisió de continuar o no ha de ser més des de Mallorca que no només des darrers que quedàvem allà.*

Quan diven que ses missions les tenim aquí a Mallorca —diu en Sebastià—, és un recurs per a dir “no teniu per què anar allà, vos necessiten aquí”, suposant que aquí, sa feina que hem de fer és dir misses a la poca gent que queda que encara en vol. Quan no hi hagi ningú, ¿llavors què farem? Si ses missions han de ser per contentar es pocs que queden, bé anam. Si ses missions fossin per obrir un nou estil d'Església, sa cosa canvia. Tant si és aquí, com si és allà

Jo diré una cosa —diu en Jaume Sancho— i perdonau si torn fer referència a sa Taula rodona anterior: quan parlàvem de s'experiència des Tercer Món un d'ets assistents va dir: “Què voleu més experiència de Tercer Món que aquell que està a Son Gotleu”. I jo li vaig preguntar: “¿I tu a Son Gotleu, qui coneixes?” “Es que vénen a l'església”, va ser sa seva resposta.

En Toni intervé i diu: Sa pregunta de si són encara necessaris es missioners i ses missioneres té dos sentits. Lo que diu en Tomeu jo ho entenc; però s'intenció des qui estaven aquí a sa passada Taula rodona no era sa mateixa. Tenien una visió molt particular des Tercer Món i pensen amb una Església des culte.

Tomeu. *Jo vull dir —abans d'acabar i en relació al Burundi— que de sa meva estada allà en vaig treure una conclusió, entre moltes més, que m'ha fet pensar molt i que crec que s'hauria de tenir en compte, i és que hauríem d'haver cuidat molt més s'agricultura perquè es sa base d'aquella gent.*

Haviem passat més de dues hores i mitja esbrinant el tema proposat per a la Taula rodona. A l'escala de pujada al pisos superiors de la Residència, en Biel Rosselló va fer unes fotografies de tots els assistents. Ens acomiadàrem contents d'haver passat junts aquell temps i del diàleg obert entre tots sobre aquesta realitat del Burundi i del que ha aportat l'Església de Mallorca a aquell petit Estat del cor de l'Àfrica.

Gràcies també per la vostra paciència, a tots els qui haureu llegit aquesta Taula rodona fins al final.

Consell de redacció

Gravació i transcripció: Jaume Gual

Dels nostres arxius...

(Arxiu i comentari de S. Salom)

Una excursió per Burundi

Les persones de la foto,

Començant per l'esquerra: Na Chon Laserna, una infermera germana de la Caritat; just darrera ella en Joan Servera Terrassa; al seu costat en Miquel Parets; després, el de la barba és en Julià Cifre; el de la gorra i les ulleres en Sebastià Salom; i a un nivell més baix en Toni Mas.

El lloc de la foto:

Les cascades de Mpinga, a uns 40 quilòmetres al sud de la parròquia de Nyabiraba (Burundi).

L'any de la foto: 1973 o 1974, segurament un dilluns, que era el dia de descans dels missioners i a vegades l'aprofitaven per anar d'excursió.

MIQUEL PARETS SERRA

Familiars de Miquel Parets i Serra,
prevere missioner

En ple mes d'agost rebérem la trista notícia que Miquel Parets havia estat ingressat a un hospital de Lima. El motiu fou una caiguda què li provocà un coàgul cerebral.

Les conseqüències mèdiques immediates el mantenien en un estat de semiconsciència i amb un pronòstic gens motivador. El P. Eugeni Garcia i Sor Margalida Colmillo assumiren la difícil i caòtica tasca de gestionar tot el succeït (pels qui coneixem el funcionament del país, sabem que tot va a un altre ritme), des d'aquí feia el mateix na Cati Albertí (secretariat de missions).

Durant els darrers mesos ha tingut diferents afeccions que han agreujat el seu estat, provocant-li problemes en el llenguatge i la comunicació, així com a dificultats cognitives i motrius. A dia d'avui es manté estable i conviu a la Casa de Repòs de Madre Josefina Vannini.

Molts de vosaltres coneixeu bé en Miquel Parets i per això sabeu que no deixaria escapar l'oportunitat de parlar i fins i tot predicar; més en un any com aquest que pareix que li ve com anell al dit si teniu en compte que entén, sent, respira i VIU la MISERICÒRDIA.

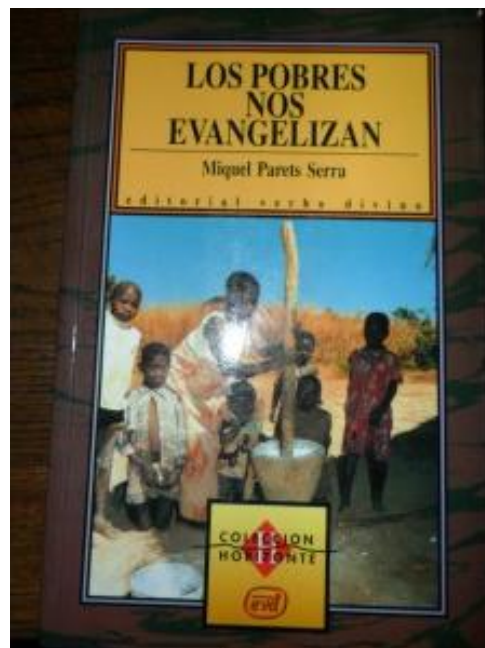
Podem pensar que pel simple fet de visitar un malalt, assistir a una persona sense sostre o en el seu cas visitar un pres, ja estam vivint una acció de misericòrdia, però en aquest cas feim una passa més.

En Miquel comparteix la fe, la vida i el sentit més primari, poc adulterat i autèntic de la MISERICÒRDIA amb un dels col·lectius que més ho pot necessitar: persones privades de

llibertat sovint poc encoratjades, amb uns sentiments de soledat i amb qualche malaltia associada a l'estil de vida que han duit.

Per això vull recuperar un fet que va ocórrer fa uns anys a un dels penals de Perú.

Quan vaig anar a contagiar-me de la tasca i del sentit que tenia allò que feia en Miquel, vaig trobar-me amb mils de situacions a poder contar però n'hi ha una que s'hi escau especialment. Un matí qualsevol ens reunírem amb uns dels grups de persones preses creients, anomenats MISSIONERS (que participen de catequesis i comparteixen la paraula de Déu amb altres presos) i en Miquel volia treballar el concepte de MISERICÒRDIA i no se li va ocórrer altra idea que sense cap tipus de preliminar demanar-me a mi què era, què podia dir jo d'aquella màgica paraula. Vaig quedar totalment bloquejada, empegueïda i no sabia què dir. Un dels missioners, en Pedro, va respondre ràpidament: "*fácil padrecito, yo se lo diré: es cuando mi corazón se encoge al ver a otro que lo pasa mal y a la vez late más deprisa y empuja a ayudarlo...la MISERICORDIA es esto*". Tots callàrem i just després en Miquel li va donà una abraçada, ja no calia dir molt més.

“BENAVENTURATS ELS MISERICORDIOSOS: PERQUÈ OBTINDRAN MISERICÒRDIA”

Amb tot això i aprofitant que el proper 7 de maig compleix 84 anys volíem agrair-vos la vostra preocupació i mostres d'afecte rebudes, però sobretot agrair de nou a P. Eugeni i Sor Margalida que s'hagin convertit aquests darrers mesos en els nostres ulls i les nostres mans.

Gràcies a tots.

Domund, cinquanta anys de missioner

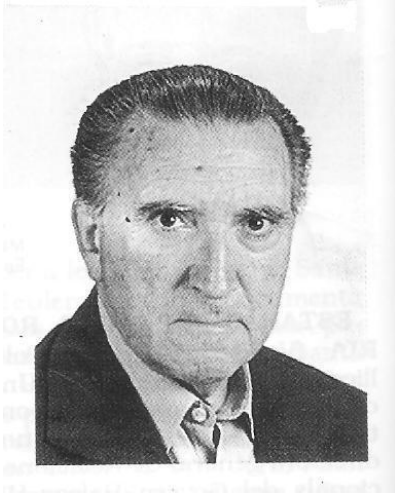
Miquel Parets i Serra

...És cert que jo també em sent presumint dels meus 50 anys de missioner. I com que enguany el Domund es fa en "l'any de sant Pau" el primer missioner del Bon Jesús, Ell també es vanagloriava en el Senyor i -al final- ho feia també de dins d'una presó..."presoner per Crist..." Jo també hi duc quasi 13 anys dins dues presons de Lima, amb més de quinze mil presos... Des de fora, que és ben diferent... Sant Pau era ja un home fet quan començà a predicar. Jo vaig començar de més petit. Ma mare em feia resar "Bonjesuset, dau-me un filllet, missioneret". Jo no entenia gaire el que deia... però sí, als 25, quan el bisbe em digué després d'ordenar-me capellà: "Empieza a misionar -era basc, el Bisbe en Mallorca y luego irás a Africa".

Vaig fer tres Domunds a Mallorca, els del 58, 59 i 60. Amb una cabana ben africana plantada en mig del Born. Era l'any 60 per més senyes. Em va ajudar, per cert, en Jaume Moragues de Oleza que ja duia 10 anys per Burundi. Després, el mateix Moragues m'obriria la porta de Burundi que encara hi està per a capellans, monges i seglars de Mallorca. A mi em tragueren fora de Burundi després de 28 anys i se m'obriren les portes de Perú fa gairebé 18 anys.

(extret de l'article de Miquel Parets, publicat a Diario de Mallorca el 26 d'octubre de 2008)

En Pep Estelrich

Un gran mestre i un gran amic

Sebastià Salom Mas

M'he proposat fer una semblança de Mossèn Josep Estelrich Costa a partir de la meua estricta memòria personal. Vull dir que no he anat a cercar dates ni dades de la seva biografia a publicacions, ni he contrastat la veracitat dels meus records amb la seva família ni amb altres persones que el coneixien millor que no jo. Per ventura em direu que això es diu incompetència i peresa de part meua. Però jo em vull justificar dient que només vull mostrar la imatge d'En Pep Estelrich que perdura dins el meu record, ple d'admiració per la seva personalitat i ple de gratitud per l'amistat que sempre ens va unir des que ens coneguérem. Hi pot haver mancances i inexactituds en aquest escrit, ja ho sé, però aquest és el record d'En Pep Estelrich, que m'acompanyarà tota la vida i que ara vull compartir amb vosaltres.

El primer contacte que vaig tenir amb en Pep Estelrich em sembla que va ser devers el mes de juliol de 1969, quan vaig anar a comunicar-li, com a **delegat de Missions** que ell era, la meua decisió d'anar a Burundi. Vaig anar a la seu de la Delegació en el carrer d'Es Sol. I aquella primera visita es va haver de repetir en diverses ocasions per a tramitar el visat, posar-me les vacunes, rebre les informacions i preparar les maletes. Vaig descobrir que la delegació de missions era molt més que una delegació de missions, perquè amb Sor Gemma Martorell i N'Aina Sociés de secretàries era un lloc de trobada de joves inquiets que es reunien amb ell a una sala còmodament habilitada en el soterrani. En Pep va ser durant més de deu anys l'ànima de la delegació de missions i va fer de pont entre la diòcesi i les primeres expedicions de Mallorca Missionera a Perú i a Burundi.

En Pep abans havia treballat de capellà jove a Montuiri, en Es Molinar, havia estat consiliari dels Joves d'Acció Catòlica i havia estat **director de la Residència de Sant Pere** per a joves obrers i estudiants, habilitada a l'antic edifici del Seminari Vell. El meu germà l'havia conegut com a director d'aquella residència, quan ell hi residia mentre cursava a Ciutat el batxiller superior, el Cou o el Preu, que eren els cursos previs per a poder entrar a una Universitat. El meu germà sempre va considerar Don Pep, més que com el director d'un col·legi major, com un bon amic, un bon conseller i un bon pare.

Quan, durant l'interregne entre el bisbe Rafael i el bisbe Teodor va néixer **el grup de capellans de Son Rapinya**, que volien empènyer la diòcesi a posar en pràctica la renovació del Concili Vaticà II, no sé si En Pep hi assistia o no -jo aleshores era a Burundi-, però sí que record que ens va arribar la notícia que aquell col·lectiu de capellans el volia proposar a la Nunciatura de Madrid com a bisbe de Mallorca.

Uns anys després, quan el bisbe Teodor va organitzar la diòcesi en quatre vicaries episcopals territorials i va fer una consulta prèvia als capellans demanant-los noms, En Pep va ser nomenat **vicari episcopal de la quarta zona**, la de Manacor, que comprenia el Llevant i el Migjorn de l'Illa.

En el trienni següent, quan també jo vaig entrar en el Consell Episcopal com a vicari episcopal de la tercera zona, la d'Inca, vaig comprovar que En Pep era un dels principals motors de les reformes iniciades en el Concili. Era **un gran puntal del bisbe Teodor**.

Acabats els dos triennis de vicari episcopal va ser nomenat **delegat de Moviments Seglars** i va ser un gran impulsor del laïcat i dels moviments especialitzats, tals com la JOC, l'ACO, el MIJAC, els Joves de Pobles i el MUEC.

Mentrestant, com a **capellà del monestir de Sant Jeroni**, on ell hi vivia a una caseta annexa, es distingia per unes celebracions litúrgiques d'esperit innovador, i les monges de Sant Jeroni es diferenciaven de les altres monges de clausura de Ciutat pel seu esperit obert a les reformes conciliars.

Una altra faceta important d'En Pep va ser el d'**investigador històric**, furgant papers antics tant a l'arxiu del monestir de Sant Jeroni, com en els arxius municipal i parroquial del seu poble natal, Sant Joan, on participava activament amb una publicació cultural i d'investigació local. També va ser durant bastants d'anys el **cronista diocesà** que publicava la crònica en el Bolletí Oficial del Bisbat.

Al seu poble de Sant Joan hi solia anar puntualment cada setmana a passar un dia amb la seva mare i la seva germana Francisca a **Son Capellet**, una caseta de camp on hi feia de pagès i cuidava tota una sèrie d'animals domèstics i una gran gàbia amb caderneres i canaris.

En Pep era **un gran senderista**, coneixedor de la Serra de Tramuntana com n'hi ha pocs. La seva afició a descobrir camins i caminois ell deia que li venia dels anys en què havia estat blavet de Lluc, abans d'entrar al Seminari. Jo em vaig afegir a l'**Estol Vidalba, fundat per ell**, tot just després d'haver tornat de Burundi a l'any 1974, quan l'estol estava format només per set o vuit capellans i un únic seglar, "un home", com li dèiem nosaltres. En Pep recorria primer tot sol, una setmana o quinze dies abans, la ruta i després la repetia amb el grup, i així coneixia pam a pam les distàncies i el temps que es necessitava per recórrer-les. D'aquesta manera, en començar l'excursió, podia presentar a cada excursionista un esquema ben detallat i un mapa del recorregut programat.

Gran aficionat com era a la història, a la cultura i a la llengua de Mallorca, el bisbe Teodor li solia encarregar amb discreció un primer esborrany de les homilies que havia de fer quan anava a presidir una Eucaristia a una Comunitat de Religioses o amb motiu d'una commemoració històrica, a fi que En Pep li aportàs dades, esdeveniments o circumstàncies que el bisbe pogués esmentar o tenir en compte.

I una gran afició d'En Pep, tal vegada desconeguda per molts, era la seva **gran admiració per la pintura de "El Greco"**, de qui va arribar a tenir una de les millors col·leccions del món (sí, ho he dit bé, del món), de tot quant s'anava publicant sobre aquest gran pintor.

En definitiva, per a mi, En Pep Estelrich ha estat un gran personatge de la història de Mallorca recent i molt especialment de la història de l'Església de Mallorca del segle XX, malgrat que per la seva senzillesa va poder passar desapercbut per una bona part de les elits eclesiàstiques, socials i polítiques del seu temps.

Unes dates biogràfiques que sí he cercat són aquestes: En Pep havia nascut a Sant Joan dia 5 d'octubre de l'any 1922 i va morir dia 31 d'octubre de 2015. Per tant havia viscut 93 anys. Descansa en pau, Pep, i moltes de gràcies per haver-te conegut, per tot quant vaig aprendre de tu i per la teva amistat.

Joan Pol, amic i condeixeble

Toni Bennasar

Sabiem que el nostre condeixeble Joan estava molt malalt. Feia molt de temps que patia les greus conseqüències d'un ictus cerebral que progressivament l'estava incapacitant.

Les darreres vegades que el vaig visitar a la residència Quavitae ja no em fou possible mantenir una conversa amb ell. No podia mantenir una conversa però sí que podia llegir i entendre un escrit. (Les lesions cerebrals poden afectar una part del cervell i mantenir intactes les altres)

És trist comprovar que una persona que aprecies i amb la qual has mantengut xerrades prolongades i animoses, un dia ja no et coneix.

He volgut escriure aquest article perquè la memòria del nostre amic Joan quedi perpetuada en la nostra revista, ja que hi està en el nostre cor.

Ell compartí amb nosaltres tota la seva joventut gaudint i patint totes les circumstàncies que envoltaren la nostra vida en aquell casal de Son Gibert.

Era un bon company. Tal vegada la seva principal peculiaritat d'aquell temps era l'afició a l'esport, especialment al futbol, que es prenia amb gran seriositat.

Quan jugàvem un partit contra qualche altre curs, ell ocupava el lloc dret de la nostra defensa, completada per en Jaume Gual i en Guillem Ramon. Era una defensa infranquejable. Amb ells tres i en Rafel Umbert defensant la porteria, no hi havia pilota que pogués entrar-hi. Ni quan ens tocava jugar contra el temible equip del "héroes", malgrat comptassin amb grans jugadors de la talla d'en Pep Arbona, Joan Salas, Julià Cifre i altres d'aquesta categoria.

A més de les seves aptituds esportives, en Joan disposava d'un ampli coneixement de la majoria de jugadors de primera divisió. El que no puc afirmar és si aleshores ja professava la simpatia pel Barça que el caracteritzà anys després.

En el seminari ell no pertanyia a l'Institut

Juníper Serra, i per això no disposava d'aquell aprecí tan especial que el rector prodigava amb els que n'eren membres.

En Joan estava convençut que el capellà havia de guanyar-se el manteniment amb el propi treball per no ser gravós al poble creient, de manera que va emprendre els estudis de graduat social, juntament amb el nostre estimat condeixeble Miquel Nigorra.

El primer lloc de feina fou l'agència de viatges Ultramar Exprés que pertanyia a Iberhotel. Allà hi trobà en Biel Tomàs (un ex capellà) com a cap de personal, el qual no li posà les coses gens fàcils i, segons en Joan, fou en Biel el responsable que ell fos engegat de l'empresa.

Aleshores decidí fer-se autònom i llogà un despatx en la Costa de la Pols per crear-hi una assessoria laboral. Durant aquells anys compartí la feina amb un antic company d'Iberhotel, però malauradament aquest morí en un accident de cotxe. I, com que l'assessoria anava vent en popa, ben prest necessità una ajuda que trobà amb un jove que també havia estat al seminari, anomenat Miquel Fontcuberta.

Poc temps després en Joan decidí comprar un local en un lloc neuràlgic (Avinguda Alexandre Rosselló, 28) i allà hi traslladà l'assessoria.

A en Joan no li mancà mai feina perquè molts dels amics treballadors d'Iberhotel i no pocs capellans es feren clients seus, especialment en temps de fer la declaració d'Hisenda. En Joan Sunyer facilità també que alguns treballadors del Registre on ell treballava posassin en mans d'en Joan la tramitació de les seves nòmines i declaracions a Hisenda.

Una de les il·lusions d'en Joan era convertir-se en el graduat social del bisbat, però aquest desig mai no es pogué realitzar, malgrat l'ajuda d'en Joan Servera, perquè el lloc ja estava ocupat.

En Joan era un home metòdic. A les 8 del matí ja era al despatx, després d'haver celebrat la missa a les monges Mares dels Desemparats. Els matins feia un petit recés per llegir els diaris de Mallorca i el País i a les 1'30 sortia a dinar, sempre amb qualque company.

La feina del despatx estava distribuïda de forma que en Joan s'encarregava dels temes laborals (assegurances, nòmines, contractes, etc.) i en Miquel duia els temes de comptabilitat. (Per cert, en Miquel em digué que en Joan mai no volgué cobrar-li res per la utilització d'una de les dependències del local).

Aquesta confessió que fa en Miquel demostra que en Joan concedia un valor ben relatiu als doblers, com sobradament demostrà no cobrant cap minuta a aquelles persones que tenien problemes econòmics.

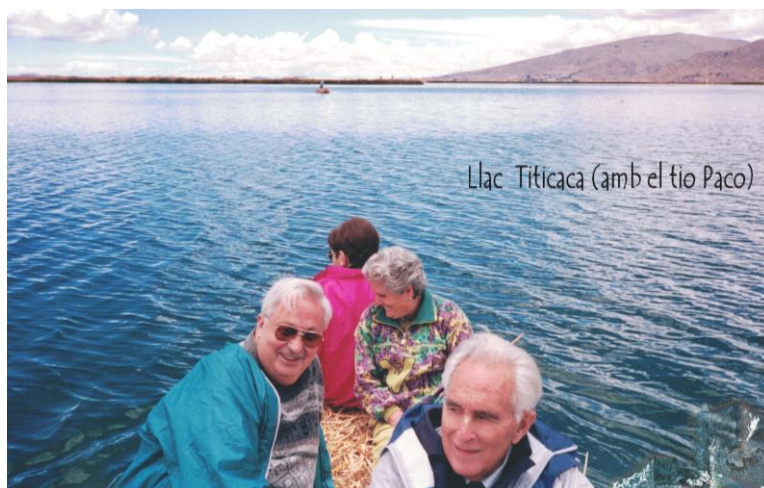
Una demostració més d'aquesta solidaritat era el fet que cada dematí llegís el BOCAIB per veure si alguna persona coneguda estava en alguna llista de morosos de l'Administració Pública, i si es donava el cas poder-lo avisar i així evitar-li majors problemes. (Jo conec alguna persona que fou avisada per en Joan)

Tenia una vida social intensa. Comptava amb diversos grups d'amics amb els quals compartia àpats setmanalment. Encara que no sé si el nom d'amic aquí és excessiu. La meva cautela deriva del fet que en Joan, quan ja es trobava malalt i ja no podia conduir, hagué de tornar a casa en bus després d'un dinar amb un d'aquests grups, perquè a ningú d'ells se li ocorregué oferir-se per acompanyar-lo. Jo tampoc no en vaig veure molts d'aquells "amics" seus el dia del funeral.

Un dels grups d'en Joan tenia com aglutinador D. Francesc Adrover (el famós tio Paco). L'apreci que sentia en Joan pel tio Paco era admirable. Ell, en referir-se a aquest grup l'anomenava "grup de Son Rapinya". D. Joan Soler n'era membre.

Un altre grup estava format per antics companys d'Iberhotel.

El nostre condeixeble solia aprofitar els àpats per estrènyer l'amistat amb els companys. Per tal motiu, diversos dies a la setmana compartia taula amb ells i cada dissabte berenaven en un bar del carrer "Paners". El propietari del bar era qui decidia el menú.

Quan complí els 50 anys volgué celebrar-ho convidant els amics, entre els quals m'hi comptà a mi i a la meua dona. Quan em convidà em digué :”Jo mai no faré nocces de plata ni d’or, per això ara vull fer aquesta celebració”.

La tercera relació, i segurament la més important, és la que tengué amb n’Àngela Blanch, que és infermera i que, volent estudiar també el graduat social, fou ajudada per Joan en la realització de la tesina, a instàncies del tio Paco, familiar de n’Àngela.

D’aquesta relació amb n’Àngela nasqué una vertadera amistat que durà molts d’anys, esdevenint la que vertaderament tengué cura d’en Joan quan hagué de sofrir una llarga lletania de malalties. Efectivament, en Joan nostre, que en la seva joventut havia practicat l’esport i gaudia d’una excel·lent salut, en la seva última dècada hagué d’assaborir el mal gust de la malaltia.

Just abans d’un viatge a Alemanya (2004), començà a manifestar símptomes que feien pressentir que alguna cosa no funcionava bé. Tornat del viatge li diagnosticaren un ictus cerebral del que en certa manera es recobrà, encara que amb diverses recaigudes i agreujaments.

Alguns anys després li diagnosticaren un càncer de pròstata i s’hagué de sotmetre a sessions de radioteràpia, cosa que en Joan, donat el seu caràcter reservat, mai no digué.

Els problemes de salut s’anaven agreujant i prest començà a tenir importants llacunes de memòria que derivaren en l’Alzheimer. També era diabètic, hipertens i a les nits havia de dormir amb una màquina que li proporcionava oxigen perquè patia de dispnea. Sofrí reiterades caigudes per causa desconeguda, una de les quals succeí celebrant la missa a les monges.

Vertaderament el cos del nostre amic s’estava desfent a trossos, però ell aguantava estoicament tot el que li venia damunt. (N’Àngela únicament el va veure ensopit el dia que li diagnosticaren el càncer)

Un altre aspecte que vull mencionar és la seva curolla pels viatges. En va fer molts, especialment d’aquells que organitza l’Imsero. (Un any en va fer quatre)

L’any 1997 partí cap a Bons Aires amb el tio Paco i n’Àngela. I en una altra ocasió anaren a Perú, on visità en Joan Bauçà.

No vull acabar aquest article sense parlar de com era el vertader Joan. Utilitzaré les paraules de n’Àngela:

“Era molt familiar; passava ànsia per qualsevol; es desvetllava pels seus amics, visitant-los si queien malalts. Abandonava qualsevol interès seu davant una necessitat aliena”

“Se sentia capellà, malgrat no exercís cap càrrec parroquial i tenia un apreci profund per tots els seus condeixebles, especialment per en Miquel Nigorra, que era la nineta dels seus ulls.”

“Estava orgullós de pertànyer al grup dels modèlics, però no n’estava tant dels superiors que havia tengut”. (En realitat el Seminari fou dur per a ell. Mai no se sentí valorat i això li creà un sentiment de baixa autoestima que arrossegà tota la vida).

Els “modèlics”, amb la mort d’en Joan ja tenim quatre companys en el cel: en Miquel Nigorra, en Pep Toni Fuster, en Biel Rossinyol i ara en Joan Pol. Tots ells estan en el nostre cor ocupant-hi un lloc preferent perquè els estimàvem. A reveure, modèlics.

Els contactes meus amb Joan Pol

Del Seminari Major, a residències per a majors

Cecili Buele i Ramis

Pocs dies després d'haver-se produït la mort del bon amic i company d'estudis eclesiàstics, **Joan Antoni Pol i Company**, se m'acut d'escriure'n alguns mots que mir de reproduir tot seguit.

Entre un règim disciplinari d'internat estricte, en certa mesura voluntàriament assumit, i un altre règim disciplinari d'internat molt més estricte, en bona mesura forçat per les circumstàncies, s'hi despleguen i hi discorren no poques vides humanes, a Mallorca. Entre d'altres, les d'alguns clergues que cursen la carrera eclesiàstica a finals del segle XX, al Seminari diocesà.

Mossèn Joan Antoni Pol i Company en pot ser un exemple.

Gràcies a les paraules pronunciades pel canonge degà de la Seu Catedral de Mallorca, el condeixeble seu vilafranquer, mossèn **Joan Bauçà i Bauçà**, durant el funeral celebrat a l'església parroquial de Son Sardina l'endemà mateix d'haver-se mort, podem saber que «*Joan Pol i Company neix a la vila mallorquina de Consell el 8 de gener de 1942, fill d'Antoni i Coloma. Cursa els estudis eclesiàstics al*

Seminari de Son Gibert i és ordenat prevere el 18 de juny de 1967. El mes següent és nomenat vicari cooperador de la parròquia de Sant Domingo d'Inca i, a Palma, de Sant Francesc de Paula. Posteriorment exerceix la docència de Religió al col·legi Sant Josep de la Muntanya. Durant molts anys celebra la missa a les religioses Mares dels Desemparats del mateix col·legi, com també a la parròquia de Son Rapinya.

Opta per compaginar la seva tasca ministerial amb un treball civil en l'àrea de la gestoria administrativa. Es prepara acadèmicament per a la tasca i esdevé un dels primers graduats socials, especialista en assessoria laboral, de Mallorca.

Una prou llarga malaltia el deixa rendit els darrers anys que passa a una residència de majors.»

Com molts d'altres col·legues eclesiàstics, començ a tractar Joan Pol al Seminari diocesà de Mallorca. Ho feim des de l'any 1955 -quan jo n'hi faig l'ingrés- fins al 1967, -quan ell en surt ordenat capellà un any abans que jo, fent part del curs dels «*Modèlics i Modelicons*»-.

Hi compartim espais, estudis, activitats, jocs, vides... Passam les nits al mateix dormitori gran. Pregam unes quantes vegades al dia a la mateixa capella. Estudiam les mateixes assignatures amb els mateixos professors. Nodrim els nostres cossos al mateix menjador. Els netejam a les mateixes dutxes amb les mateixes aigües. Ens esplaiam al mateix camp d'esports. Compartim les mateixes instruccions impartides. Seguim la mateixa disciplina rígida. Romanem dins les mateixes quatre parets, sota la mateixa teulada, les vint-i-quatre hores de cada dia, durant una dotzena d'anys seguits...

Se'm diu que Joan Pol mor a una residència per a majors al Port de Pollença... Som un dels que desconeixen des de quan i durant quin temps hi arriba a residir... Sí sé que té el seu domicili particular al carrer Ciutat de Quilmes, al barri palmèsà del Camp Rodó, molt a prop de ca nostra, just davant del centre cultural i comercial de s'Escorxador.

Les meves darreres trobades amb en Joan Pol es produeixen justament a una altra residència geriàtrica, a Palma. Ocorren durant la segona meitat de l'any 2013. Les primeres, després del Seminari, se'ns esdevenen a la dècada dels anys 90, al seu despatx d'assessor laboral i fiscal.

El mes de juliol de 2013, en haver-se de tancar el Centre d'Atenció per a Familiars amb la Malaltia d'Alzhèimer de Mallorca (**AFAM**), situat al barri de la Soledat, a Palma, on acudim unes hores al dia, des del mes de març de 2011, amb la meva esposa, **Isabel Rosselló**, malalta d'alzhèimer, se'ns trasllada forçosament a la residència geriàtrica *SARQuavitae*, situada al barri palmèsà de Son Serra Parera, -també durant unes hores cada jornada, en règim de centre de dia-.

És precisament allà on, de manera sorprenent per a mi, tornam a topar-nos amb en Joan Antoni Pol, després de dècades passades sense veure'ns, tant na Bel com jo mateix. Ella, com a responsable de l'Associació veïnal del Camp Rodó, n'és l'encarregada de passar comptes periòdicament sobre la situació econòmica de l'entitat. Ho fa durant anys seguits amb en Joan, al seu despatx d'assessor laboral i fiscal, a la dècada dels anys 90.

Jo, des del dia mateix que deix d'exercir-me com a capellà, el mes de gener de 1982, he de mester qualcú que m'orienti en tasques laborals a les quals no estic gens ni mica acostumat.

L'any 2013, a la residència *SARQuavitae*, el veig i trob molt marcat per qualche casta de demència, que el manté callat i silenciós, absent, enfonsat, entristit, assegut sempre a la butaca, estabornit, amb posat de carxofar-se, la mirada mig perduda, endormiscat...

En arribar-hi i veure'l per primera vegada així com està, no se m'acut cap altra cosa que estendre-li la meva mà plana davant seu, perquè ell també me l'encaixi i m'hi pegui tants cops com vulgui... I, per sorpresa meva, reacciona de tal manera que m'hi correspon sempre que l'hi present... En endavant, aquest gest senzill es va convertint en la nostra manera habitual de saludar-nos cada matí, amb una dotzena de mamballetes seguides, la mà plana de cadascú contra l'altre... mentre deix na Bel asseguda al seu costat, a l'espera que se'ls serveixi el piscolabis matinal.

Són els darrers records, les darrereres «converses» que mantenc amb aquest antic company d'estudis eclesiàstics, altre temps fornit jugador de futbol, a la línia defensiva...

No m'he considerat mai dins el cercle de les seves amistats més conegudes, com poden ser mossèn **Jaume Ribas**, o mossèn **Bartomeu Tauler**, o mossèn **Francesc Adrover**, entre d'altres. Però, així i tot, sempre m'ha cridat poderosament l'atenció la manera d'entendre i de viure la seva condició de capellà, tan

singular, com d'altres pocs casos.

És llavors quan em ve al cap el dia llunyà en què m'arriba l'ocurrència d'anar a cercar aixopluc al despatx que en Joan Pol manté obert des de l'any 1988 ençà, com a autònom enregistrar dins el CNAE «*activitats de comptabilitat, tenidoria de llibres, auditoria i assessoria fiscal*».

Record que, inicialment, en Joan treballa com a graduat social a l'agència de viatges Ultramar Express, una de les empreses adscrites a la cadena hotelera Iberhotel, on s'exerceix com a cap de personal l'antic company d'estudis eclesiàstics, l'esporlerí **Gabriel Tomàs i Marimon**. Hi treballa també, conjuntament, amb **Pere Barceló i Barceló**, un altre company d'estudis, en aquest cas puigpunyentí, qui, amb motiu de la mort d'en Joan, manifesta que sempre l'ha tengut «com un bon company de feina, i treballador incansable».

També em ve al cap que una altra de les primeres actuacions que fa en Joan Pol, com a graduat social, és a l'*Assessoria fiscal Ribas Cardona*, situada al carrer de Reina Esclarmonda, a Ciutat. La mateixa on, el mes d'octubre de 1972, el també company d'estudis eclesiàstics **Carmel Bonnín i Cortès** organitza i comença, amb na **Carne Ribas Amer**, graduada social, l'assessoria laboral per a treballadors, la primera de Mallorca. Aleshores, esdevé un despatx que serveix de tapadora per a la defensa dels drets humans a Mallorca, els darrers anys del règim franquista.

En Joan Pol també treballa conjuntament amb el seu condeixeble santjoaner, **Miquel Nigorra i Gaià**, abans que aquest se'n vagi cap a Sabadell a exercir-hi tasques de direcció a centre d'atenció sanitària.

Anys després, amb el sineuer **Miquel Fontcuberta i Palou**, un altre antic company d'estudis eclesiàstics, n'obren el primer despatx d'assessoria laboral i fiscal pel seu compte, a la costa de sa Pols, a Ciutat.

Posteriorment, devers l'any 1996, en Joan ensenya els intríngrulis de la professió als joveníssims **Javier Amengual** i **Gerard Caldentey**, els quals, amb el pas del temps, n'esdevenen els continuadors, al despatx que mantenen obert a les avingudes.

Puc comprovar-ho directament i personal, quan hi acudesc a fer gestions administratives relacionades amb la meva jubilació, com a treballador autònom, a finals de l'any 2009. Per aquelles calendes, en Joan ja no n'és el cap, del despatx. Se'm diu que, en no gaudir de gaire bona salut, ja ha traspassat tots els papers als seus joves col·laboradors, els quals se n'hi fan càrrec totalment.

A l'avinguda d'Alexandre Rosselló 23, 4t, en Joan s'hi ha muntat un despatx, senzill i modest, amb quatre taules i cadires, sempre farcit de papers, carpetes, llibres de comptabilitat, capses amuntegades, qualche quadre d'algun pintor mallorquí -com és el cas del camprodonenc **Miquel Morell**-, etc. Té un número de telèfon molt fàcil de recordar: 971712671. Sempre que hi acudesc, el veig ben informat, que roman al corrent de la situació social i

política del nostre entorn més immediat...

Segons tenc entès, en ser en Joan un dels graduats socials d'aquelles primeres fornades mallorquines que n'obtenen la titulació oficial, converteix el seu despatx en un indret on acudeix molta de gent. Entre d'altres, també, molts antics companys d'estudis eclesiàstics que s'hi fan presents perquè els tramiti i gestioni assumptes ben diversos: testaments i darreres voluntats, llibres de comptes, compra d'immobles, declaracions de renda, gestions davant ministeris o organismes públics, assegurances, seguretat social, treball autònom, contractes laborals, etc. Hi sap mantenir-ne el prestigi de bon orientador, com a assessor en matèria de gestió laboral i fiscal durant més d'un quart de segle ininterromput.

Entre i entre, tenc l'oportunitat de veure'l participar també qualche vegada, com a capellà, en alguna concelebració eucarística, amb motiu d'algun funeral. Tot i que em consta que en Joan no és d'aquells capellans aferrats com a pagellides a la seva condició de clergues oficials, més tost, se'm diu, ha estat capaç de rebutjar certes ofertes de càrrecs eclesiàstics, provinents del

bisbat, en èpoques distintes de la seva vida com a clergue...

Tant és així, que fins i tot els seus mateixos condeixebles, companys d'estudis eclesiàstics, reconeixen saber-ne ben poc de la seva trajectòria, tan personal com poc corrent.

Al funeral celebrat a la parròquia de Son Sardina dia 5 d'abril de 2016, a les 20 h, -lloc de residència dels familiars més directes, cosins d'en Joan- a més d'aquests i d'amics que s'hi fan presents, s'hi poden destriar una tretzena de capellans concelebrants -canonges i rectors de parròquies- presidits pel bisbe **Xavier Salinas i Viñals**, i ajudats per l'escolà -encarregat d'encensar el recinte, de manera molt continuada...-: i **Miquel Serra i Llodrà, Bartomeu Suau i Mayol, Guillem Miralles i Cardell, Joan Parets i Serra, Antoni Mateu i Brunet, Joan Bauçà i Bauçà, Sebastià Salom i Mas, Joan Darder i Brotat, Bartomeu Moll i Ribas, Josep Jaume i Cañellas, Gabriel Amengual i Coll, Gabriel Ramis i Miquel, Bartomeu Fons i Pascual.**

M'hi crida poderosament l'atenció, a més de la presència, a les bancalades del temple, d'antics companys d'estudis eclesiàstics, tant secularitzats com dels que no n'han acabat la carrera, l'assistència de veïnats de l'escala on ha viscut en Joan, al barri palmès del Camp Rodó, al carrer Ciutat de Quilmes. La seva veïnada més propera, la que viu al mateix replà de l'escala, porta per porta, també és una bona amiga nostra, de Son Sardina...

A mode de conclusió, se m'ocorre d'afegir-hi que massa sovint, quan perdem qualcú que ens és proper, ens posam a lamentar no haver fet segons què, quan el teníem viu entre nosaltres...

Amb en Joan Pol, a mi, em passa qualque cosa semblant: durant anys hem conviscut, com aquell qui diu, a quatre passes dels nostres domicilis respectius: ell, al carrer Ciutat de Quilmes, cantonada amb el

centre cultural i comercial de s'Escorxador; i jo, al carrer de Rovira i Virgili, que també hi dóna, per un altre cantó.

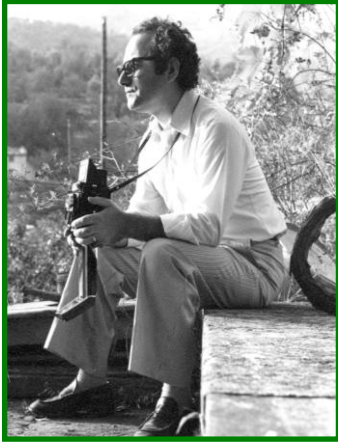
És a dir, que des del terrat de ca nostra puc veure la façana de ca seva. I, des de ca seva, es pot veure la mar de bé el terrat de ca nostra. Així i tot, ni jo m'he fet present cap vegada a ca seva, ni ell ha trepitjat mai ca nostra.

Així són les coses avui dia entre nosaltres. Així és la vida urbana d'aquest segle XXI a Ciutat, per moltíssim de greu que ens pugui arribar a colpir qualque dia...

*«En pocs dies ja són tres
companys meus que han partit !
Em vols dir que ja has sortit,
i ets aquí en un no res,
o germana dita mort ?*

*Veig la vida que se'n va
i que ho fa així com vol :
tan sovint portant-hi dol,
qualque pic molt dolor fa
la germana dita mort.»*

Cecili Buele i Ramis,
Ciutat, 10 d'abril de 2016

Domingo Maten

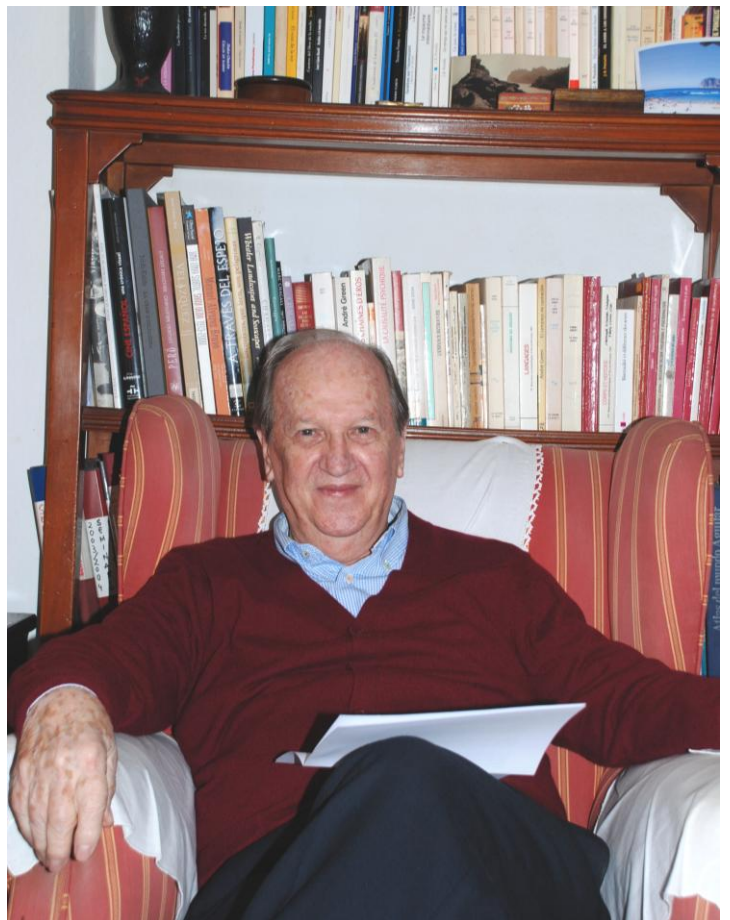
ENTREVISTA

A

Rafel Servera Blanes

LA MIRADA CONVERGENT DEL TEÒLEG I DEL PSICOANALISTA

Rafel Servera Blanes, Son Servera 1940. Entra en el Seminari el 29 de setembre de 1952. És ordenat de prevere el 20 de juny de 1965, als 24 anys. Exerceix com a vicari primer a la parròquia de Campos, durant 5 mesos, i després a Capdepera durant 5 mesos més. A l'octubre de 1966 cursa durant dos anys i obtén a Madrid la llicenciatura en Teologia per la Universitat Pontifícia de Comillas. A l'octubre de 1969, durant dos cursos, estudia i aconsegueix a l'Institut "Lumen Vitae" de Brussel·les la llicenciatura en Catequesi i Pastoral. El 1972, després de passar uns mesos a Baviera estudiant alemany canvia la idea inicial de fer el Doctorat en Teologia amb Jürgen Moltmann, i el maig de 1972 es trasllada a Mèxic on hi resideix durant 11 anys exercint de professor de Teologia de l'Institut Superior d'Estudis Eclesiàstics i de l' "Instituto Teológico de Estudios Superiores".

Cursa un Màster de Psicologia a la Universitat Iberoamericana de Mèxic D.F. Durant quasi 4 anys segueix una psicoanàlisi i la formació de psicoanalista i a partir de 1975 comença a

tenir els primers pacients i a donar els primers seminaris de psicoanàlisi, que, implantats després a Mallorca, continuarà fent durant quaranta anys.

L'any 1977 demana, des de Mèxic, la secularització, que firma després a Palma l'estiu de 1978. Aquest mateix any presenta la tesi de llicenciatura en Psicologia. L'any següent es casa a Creel, un poblet de Chihuahua, estat de Mèxic proper a la frontera dels EE.UU. L'any 1983 decideix d'establir-se a Mallorca com a psicoanalista i director de Seminaris de psicoanàlisi, tasques que ha duit a terme durant els darrers 30 anys.

NOTA: Per a una ressenya biogràfica i curricular més detallada i completa vegeu la presentació de Rafel Servera com a contertulià de la Taula Rodona sobre la revista "Antorcha", publicada a la revista "Modèlics i modelicons" núm. 37, de gener de 2015, pàg. 36 i 37. Trobareu també altres referències biogràfiques en els següents dos articles de Rafel Servera ; " Els meus anys de Serminari: una qüestió de clima" publicat a "Modèlics i modelicons" núm. 23, de maig de 2010, pàg. 29-33. I en l'altre que es titula "Com amollar el capellà que duim dedins", publicat a "Modèlics i modelicons" núm. 30, d'octubre de 2012, pàg.33-36.

El bon amic Rafel Servera i jo mateix, per favorables casualitats de la vida, gaudírem, a partir de l'octubre de 1969, d'una privilegiada estada a l'Institut "Lumen Vitae" de Brussel·les. Durant dos anys complets, amb concurrència amb la pluralitat de 164 homes i dones d'Església vinguts de tot el món, lliuràrem cos i ànima a la recerca intensa i seriosa, tutelada per un claustre de professorat d'altíssima competència i prestigi, de la inajornable innovació dels serveis eclesials en una societat en procés d'irreversible i profunda transformació. No cal dir que aquell intens sojorn d'aprofundiment va ser igualment propici per al creixement esponerós dels brots tendres de la nostra franca amistat congriada en els anys de Seminari.

Tot deixant Brussel·les, altra volta les casualitats atzaroses de la vida ens marcaren camins divergents. I fins avui, més de quaranta anys després, no ens ha estat donada la joia del retrobament, avinentesa que ens ha sorprès felïçment en la dolça quietud d'una agràida i encara ben activa jubilació. Assaborim calmosament el plaer de l'encontre en l'espai recollit, càlid i lluminós, del quart pis d'un cèntric edifici de Palma on Rafel hi ha instal·lat el racó preferit per a la consulta professional del seus clients. En un racó envoltat d'una munió de llibres, el famós divan, guarnit de coixins, sota la llum esmorteïda d'una làmpada de peu, al costat de la butaca on ara s'asseu Rafel per atendre les nostres qüestions, ens mostra l'espai idoni i el clima propici per a les teràpies confidencials del psicoanalista.

D'entrada, la conversa sorgeix abundosa per la frisança de conèixer les curiositats personals succeïdes al llarg de tant de temps. De seguida, arriben les respostes d'en Rafel a les nostres qüestions, calmosament sospesades, plenes de seny i d'encert, sorgides del pòsit acumulat de tants anys d'estudi i del gruix de tantes experiències reexides que li permeten de veure la realitat d'avui amb la mirada convergent del teòleg creient i de l'expert psicoanalista. Llegiu-les. Descobrireu un Rafel Servera poc conegut, sorprenent, d'una maduresa sòlida, atapaïda d'espurnes de poesia i brins esparsos de felicitat.

És admirable, amic Rafel, l'impressionant recorregut intel·lectual breument suggerit a l'anterior resum biogràfic: Seminari, Madrid, Brussel·les, Alemanya, Mèxic, llocs on aconsegueixes el sòlid bagatge de dues llicenciatures, un màster, set anys de professor de Teologia i la formació i exercici professional de psicoanalista. Ens pots explicar quines casualitats i quines persones influïren en la determinació d'elegir finalment l'exercici professional de psicoanalista?

Crec que és encertada la paraula “casualitat” que situes en el centre de la teva pregunta, Domingo. I és que la vida, pens jo, està feta més de “casualitats” que de “causalitats”. T'asseguro que som més donat a creure que les coses més decisives de la vida, més que **cercar-les**, les **trobam**. Me passa amb els llibres: quan vaig a les llibreries, els llibres me cerquen a mi més que jo a ells. És com si els llibres em diguessin: “Vull esser teu”. Jo simplement els trobo. Ho dic perquè la feina de psicoanalista és també això: el que deim a Mallorca “fer-se trobadís”. De la mateixa manera, l'ofici de psicoanalista se me va fer trobadís. M'explicaré: a penes ordenat capellà, i essent anomenat vicari, primer de Campos i després de Capdepera, no m'hi sentia del tot a gust. Saps, Domingo, era massa **visible**. En els anys 60, els capellans enviats a parròquies ocupaven un lloc molt central, havien d'estar disponibles a la gent i, per tant, sempre a la vista. Com dir-ho...? Tot d'una que vaig poder, vaig amagar-me una mica, i gràcies a l'amic Llorenç Alzina, que pel juny del 65 va aconseguir el permís de D. Rafael Álvarez Lara, vaig anar a Comilles de Madrid a fer una llicenciatura en Teologia. A partir de llavors començ a entendre'm una mica més: el que a mi m'anava bé era esser mig visible i mig invisible. Esser com era, com t'acab d'explicar, no ho vaig cercar, sinó que se me va donar així, trobat. Un no tria com vol esser. L'únic que està en les seves mans és fer reformes a la petita casa que d'ençà que un va néixer li han donat, li ha tocat.

“Ara ho entenc”, dirà qualsevol que conegui una mica la meua vida, “s'ha fet psicoanalista perquè el que defineix aquest ofici és aquest caire i aquest clima: mig visible i mig invisible, un poc defora sí, però també dedins. Més visible que allò virtual, però no tan defora com anar de festa plegats. M'agrada el títol d'un llibre de poemes de Joan Margarit, Misteriosament feliç. Aquesta casualitat que jo consider el meu ofici, li dic també així: un misteri. Últimament vaig pensant que el darrer seminari que doni se digui El misteri de les coses, com s'anomena un llibre de Christopher Bollas, analista anglès que sempre he llegit amb fruïció.

I les persones que m'han ajudat a arribar-hi?, me demanes. També foren casuals, me les vaig trobar, me sortiren a camí, pur atzar... Record el Dr. Rodolfo Ortega - “Rudy”- que fou el meu psicoanalista, i el P. Jesús Flores, i el P. Rafael Marcos... Com oblidar Antoine Vergote, un psicoanalista que també era capellà, professor nostre a Lumen Vitae, on vaig descobrir també Françoise Dolto, en aquell temps la psicoanalista més coneguda de França, autora dels tres toms titulats L'Evangelí al risc de la psicoanàlisi, que tant m'ajudaren a fer el pont. Ella sempre deia que la Bona Nova de l'Evangelí no era: “Estimau-vos uns als altres”, sinó: “No tengueu por!”

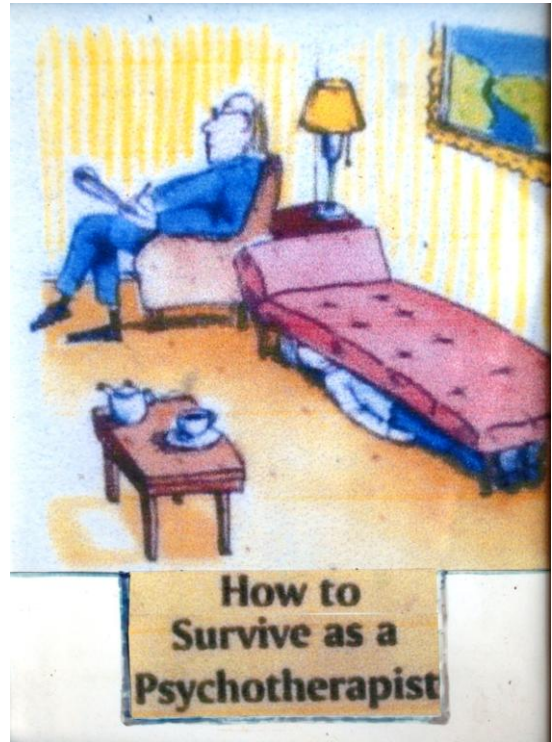
Volgué que aquestes paraules figurassin a la làpida de la seva tomba...

Segur que els lectors ens agrairan que ens expliquis breument en què consisteix la teràpia de la psicoanàlisi i quin tipus de pacient s'hi sol acollir?

Com definir el meu ofici? No sé com dir-ho... però el que primer em surt és la paraula **comodí**. De nin a ca meva, els diumenges capvespre entorn de la camilla, jugàvem a un joc de cartes que es deia "Ramiro". Era l'hivern. Entre les cartes n'hi havia una que anomenàvem "comodí", una carta útil per a tot, i que no existeix per ella mateixa, sinó per lligar les altres i fer escales suplint la carta que falta; el "comodí" no té punts propis, sinó que dóna punts a les altres cartes.

En la teràpia psicoanalítica -que en certa manera també és un joc - ("play", li deia D.W.Winnicott, psicoanalista anglès que donà a la Psicoanàlisi un rostre més humà) l'analista és un "comodí" perquè no intenta guanyar el joc. El seu propòsit primer és que els pacients el guanyin, o almanco que aprenguin a jugar, tenint en compte que saber jugar és a vegades saber perdre. Tenc un llibre mig acabat que es diu: Res és el que pareix: La teràpia psicoanalítica, on intent descobrir la cara oculta d'un estil de teràpia de la qual la gent sols coneix l'envoltura feta de tòpics. Un dels tòpics que intent desfer és el del quadret que has vist penjat aquí, en el consultori, i que has volgut fotografiar, el del pacient que està, no damunt, sinó davall el divan. Quan algú arriba a teràpia, se sol col·locar *davall* el divan, és a dir, el que fa, com creu tothom, no és mostrar-se sinó amagar-se, perquè vol i no vol curar-se, vol canviar i no vol canviar, ve per obrir-se però també sap que no ho vol fer. El secret és que l'analista li permeti amagar-se i sàpiga esperar que el pacient es vagi col·locant poc a poc damunt el divan... Si el pacient sent que es podrà amagar el temps que ell necessita per arribar a mostrar-se, tornarà. Una paradoxa que és l'inici de tota teràpia que promet: deixar que l'altre, per començar, pugui amagar-se.

Sí, la teràpia és un joc, d'amagar-se i mostrar-se, però per esser teràpia aquest joc ha de ser un joc **íntim**, quasi semblant a un joc de parella. No voldria passar-me! Però dic "íntim" perquè és el superlatiu de "íntus" (=íntus, interior, intimus), el joc més interior que es pot donar: en un lloc retirat, entre dues persones que han fet de la **relació** entre ells, relació feta de paraules, l'espai d'una cura, en el doble sentit de la paraula, curació i esment. Una altra casualitat que em toca: la relació entre dos, que jo, per caràcter, sempre

he preferit a la d'entre molts... He tengut la sort, partint de com som, de poder fer feina no amb externs, sinó amb íntims, a pesar que aquests íntims sien estranys. Una altra atractiva paradoxa: fer feina amb **íntims-estranys!**

Me demanes, Domingo, quin tipus de pacients solen acollir-se a la teràpia psicoanalítica. Jo diria que sobretot aquells que no sols volen estar bons, sinó que més que res, volen estar bé. I estar bé és sentir-se acompanyats tot i estant sols. Una cosa, per cert que només es dona amb persones que, després d'haver-se pogut amagar, volen conèixer-se i saber qui són i què els passa. Pens que no hi ha més gran soledat (jo diria desolació: sense sòl) que anar perduts, no haver-se trobat, i sentir-se estranys sobretot de si mateixos.

Durant els trenta anys de professió, a més d'atendre les consultes privades, has dirigit nombrosos seminaris de psicoanàlisi, tant a l'estada a Mèxic com des del teu retorn a Mallorca. Amb quins objectius es convoquen i a quins col·lectius van adreçats?

Una altra casualitat. Sí, ja en els anys de Mèxic, pels anys 75, vaig començar a dirigir seminaris que, amb el pretext de fer tallers d'escriptura, aviat s'anaren convertint en seminaris de psicoanàlisi. Per aquell temps jo havia descobert Roland Barthes, un escriptor francès de molta anomenada, i la seva obra alimentà durant anys la foganya de la meva il·lusió. Fou la convergència de dos rius: psicoanàlisi i escriptura. Els qui participaven als meus seminaris -a Mèxic ja donava cursos de Psicoanàlisi i també de Psicologia Religiosa- escrivien textos -"biografemes", els hi dèiem- o sia, texts sobre si mateixos, com vivien, què era i havia estat la seva vida, llocs, família, relacions, records...

Un any després d'haver arribat a Mallorca, vaig re-iniciar els seminaris i cursos de formació psicoanalítica, i les teràpies i els seminaris poc a poc s'omplien de persones que m'anaven coneixent, o que em derivaven professionals amb qui ens havíem fet amics. Així, del 84 al 2016 he animat cinquanta-set seminaris amb una mitjana de dotze a catorze participants per grup. El primer es va titular Les trampes del desig dins la dinàmica familiar i el darrer, que actualment estam fent, Els llocs que nosaltres feim i que també ens fan. És un seminari que avança sostingut en dues preguntes: Què és el que fa que un lloc sia teu, i què és el que fa que tu et sentis d'un lloc?

En podríem parlar llargament de tot això...

Des de la teva experiència professional, com definiries els trets més característics de la mentalitat i de la societat d'avui, especialment els propis de les noves generacions, i què és el que ha generat l'acceleració i la radicalitat dels canvis?

M'interessa molt aquesta pregunta, perquè sobretot els seminaris que he donat m'han obligat a apartar-me del que és abstracte, i esforçar-me que arribi a la gent senzilla el que he de transmetre, que sia del seu interès primer, perquè és allò que es viu.

Dos trets són molt característics de la mentalitat d'avui: per una banda, **la pressa, l'acceleració, la immediatesa**... “Déu meu, deia aquell frisós, donau-me paciència, però ja!”. Avui tot ha de ser “Ja!”. I a no poder esperar, hi està contribuint molt la inèdita revolució de les xarxes socials (ja s'estan fent teràpies virtuals, “on line”).

El segon tret és el que anomenaria **l'excés d'individualitat**. Tot ha de ser fruit de l'elecció personal, de la llibertat de cada un. El jo per damunt del nosaltres... Cosa molt positiva, en certa manera, i fruit de la democràcia, de la qual, també cal dir-ho, fruïm. Però el que no és tan positiu són dues coses: Primer, que tot dura molt menys, per no dir molt poc, els canvis són continus i accelerats... La necessitat de tenir parella, per exemple, s'ha multiplicat, però també ens separam com mai... És com si res fos per sempre, sinó mentre duri... No sé si recordes que a “Lumen Vitae” hi havia un estudiant, capellà holandès, que es feia eco d'un cert reclam que es donava en el clero del seu país, expressant-ho així: Esser capellà per un temps, però no per tota la vida... No estaria tal volta malament repensar-ho!

Un altre tret, per a mi negatiu i també paradoxal: la gent, que com mai està “connectada” a través del mòbil, d'Internet i altres xarxes socials, està, com diu el cineasta Werner Herzog, més sola i aïllada que mai. Entenc molt bé Jaume Cabré quan diu en una entrevista a La Vanguardia “Educar és ensenyar al jove a estar sol amb ell mateix”. Per a l'autor de “Jo confesso”, saber estar sol és una de les condicions per sentir-nos acompanyats de nosaltres mateixos i dels altres...

Atesa l'existència en la nostra societat de casos de violència de gènere, maltractaments, abusos infantils i altres danys a la dignitat de les persones, ¿seria apta la psicoanàlisi per a facilitar als educadors pautes d'ajuda per evitar aquests dramàtics comportaments?

Per esser breu, jo diria que la psicoanàlisi no és solució de res i és companyia per a moltes coses i en moltes situacions. “Venc aquí -són paraules d'alguns dels meus pacients- per a recordar-me'n de jo perquè me tenc oblidada”. “Venc per aprendre a esperar-me. Me tenc tan poca paciència!”. “Venc aquí per saber perdonar-me. Me faig tanta ràbia!”. “Venc

a trobar-me, perquè m'he perdut tant". I també: "Vénc aquí per sorprendre'm de mi. No m'esperava ésser així".

Crec que sí, que una teràpia psicoanalítica, ara que els analistes es van ja adaptant als nous temps i fan teràpies més adequades a cada un, sí, podria ajudar als educadors per veure millor la cara oculta de les coses i persones que els rodegen, que no hi ha dedins sense defora, i que mai podem prescindir dels altres, que si l'altre és el problema, sense l'altre no hi ha solució...

¿La teva privilegiada visió simultània de teòleg i psicoanalista ens pot consolidar la certesa que Déu actua encara en la nostra història? ¿És avui raonable creure en el Déu de Jesús, tal com ens ha dit qui és i com és, sense deixar de ser homes i dones del nostre benvolgut temps? ¿En la nostra societat secularitzada d'avui, ja no hi ha lloc per a la il·lusió de Déu?

La teva pregunta me fa pensar en un escriptor que sempre he rellegit des que el vaig trobar. Es diu Antonio Porchia. Voces reunidas és un llibre seu d'aforismes al qual torn moltes vegades. "*Dios mío, no sé si he creído en ti alguna vez, pero siempre te he amado*". Si bé m'agrada molt aquest aforisme de Porchia, em sent més identificat amb Carlos Pujol, de qui el darrer llibre – El corazón de Dios –, és tot un testament: "¿Si pudiéramos ser como soñamos! / Afortunadamente no nos dejás".

Fa anys que vaig escriure un petit assaig que es titulava: "Clam per un Déu distret". Seria un Déu que, a diferència del Déu que és un ull immens i ho veu tot, se sap distreure i descansar tant com disfrutar. Vaig explicar-li-ho a una de les meves pacients, molt llesta ella, i em digué: "Jo combreg tant amb tu que vendria la meva ànima al dimoni per un Déu distret".

Assenyalaré un altre tret de la nostra societat: és l'**eficàcia**, valorar per damunt tot el rendiment, allò que és útil... ¿Recordes, Domingo, la insistència d'Antoine Vergote, el nostre professor a Brusselles, sobre allò que ell considerava que millor definia el fenomen religiós: l'Inútil? "L'inútil és l'essencial", pintaven els joves per les parets de Brusselles i París. Semblava que el Moviment del 68 i aquella Església que estava naixent es duien de la mà. En aquell temps les Eucaristies eren festes, i les comunitats cristianes espais de distracció on la gent, a més d'obrir els ulls, es divertia ben molt.

Crec que sí, que en la nostra societat hi ha lloc certament per a la il·lusió de Déu, sempre que al Déu que contagiam se'l vegi i se'l visqui com un Déu que, a més d'il·lusionat, sigui il·lusionant, despert i il·lusions. Vaig ésser per aquells anys cinc vegades a Taizé, i d'allà record sobretot la presència quasi tangible d'un Jesús, d'un Déu ressuscitat. Allà celebràvem un home-déu, un Jesús que, havent ressuscitat jugava a amagar-se i ser trobat, que sorprenia els seus, i el veien pel sol fet que l'estimaven.

Tot i l'esperançada acceptació del comportament senzill i sincer del papa Francesc, ¿creus que l'església catòlica, castigada pels escàndols de pederàstia i de doblers, per maniobres fosques dins el Vaticà mateix, viu un declivi d'una etapa final? ¿Quines accions hauria d'emprendre per salvar el seu futur i ser capaç de fer-se en el món contemporani?

En el temps del Concili i post-concili, quasi mai parlàvem de l'Església sinó de les comunitats cristianes, amb problemes com els d'avui o pitjors, però hi havia un pàlpit d'una certa alegria i comunió, noves experiències, somnis... El Ressuscitat havia anticipat la vida de després de la mort, com si una esperança ardent correués festiva dins les nostres venes... No tenc respostes per als nous temps que estam vivint. Els grans teòlegs de finals del segle XX haurien de tornar, el seu pensament... Els qui hem viscut a l'Amèrica Llatina coneixem la bona nova que fou la Teologia de l'Alliberació. Mai oblidaré la setmana que un amic mexicà i jo passàrem amb Ernesto Cardenal a la seva comunitat de l'illa de Solentiname... Era l'estiu del 74. Ell encara viu, com un far de l'Església d'aquell temps i també del nostre. També ho és, creador d'un bon clima evangèlic, el papa Francesc, un home que sap sortir a camí als qui, sense ells saber-ho, senten bategar dintre seu l'Evangelí. Crec que l'Església no desapareixerà però sí se transformarà... Qui sap quan... o com...

I si l'Església promogués i creàs per tot arreu "climes de confiança"!?

Afirmes en el teu article sobre els anys del Seminari que "sortir de capellà és deixar un clima assumit o manllevat i quedar-se nuu, sense com ni on respirar". Quines varen ser, segons la teva anàlisi, les causes que obligaren a tants de preveres, més d'un centenar només a Mallorca, a deixar, no sense traumes, el clima assumit o manllevat, i cercar una nova aclimatació en l'estat secular?

Recoman un llibre que sortí a Catalunya fa deu anys, titulat Les Plegades. Sacerdots secularitzats, un estudi del filòsof i sociòleg, Francesc Núñez i Mostelo. Gràcies a la seva rica documentació, s'entenen moltes coses d'aquella passa que tants hem donat. Coincidesc amb ell en dues hipòtesis sobre les principals causes o raons per "sortir" de la institució: Primera, *el desencís* amb l'Església arran del Concili Vaticà II. I segona, *l'acostament de la dona* al món eclesial. Dones que sovint ja formaven part del món del capellà. *Dona* (celibat) i *desencís* (de l'Església i del món clerical) són, diu l'autor, la versió més àmpliament sostinguda per la majoria de sacerdots i, encara que matisada, acceptada per gairebé tots els "ex". És un exemple de les més de sis-centes pàgines escrites per l'autor entorn a les preguntes que ens feim, sobretot els secularitzats.

Quant a mi, com ja he dit abans, des del mateix moment que vaig sortir del clima protegit i tancat del Seminari, i enviat com a vicari d'una parròquia, ésser capellà me vengué molt gros. Per caràcter som mig visible i mig invisible, i a penes vaig ser enviat a

una parròquia, em vaig sentir massa a la vista, massa enmig i exposat. Amant, per altra part, de la intimitat, no em vaig sentir del tot jo fins que, a causa del celibat, no vaig poder viure plenament d'aquesta intimitat. Així i tot, el celibat no fou la causa primera i principal de la meua "sortida". Fou una causa més.

¿Quin rol hauria d'exercir i com hauria de ser el prevere d'avui per ser un referent vàlid per a la gent creient que ha deixat les pràctiques religioses, i per als joves que s'han desconnectat dels àmbits eclesials, i que fan la seva vida al marge de qualsevol motivació o referència a la fe cristiana?

La pregunta és ben encertada, Domingo, perquè encara està per fer un treball que posi a la vista tot el que en aquests anys de "secularitzats" hem après dels qui hem "sortit". La meua resposta personal en aquest àmbit és sols un granet d'arena... En canvi sí aportariem moltes respostes enriquidores si es fes en conjunt, entre tots els qui hem sortit.

El que jo puc aportar des de l'àmbit de la meua experiència personal i com a psicoanalista són dues petites coses que probablement servirien als preveres d'avui: la primera, sobre la qual he escrit bastant i he fet algun seminari, és la fragilitat, que no és el mateix que debilitat, tret aquest que per a mi, igual que la duresa, segueix essent una defensa. Hi ha dues classes de fragilitat: aquella que anomèn *invertibrada*, i l'altra que és la *vertebrada*. Sí, poder compartir l'alegria de viure, però també la por, el perill, el no saber i el no tenir, que tots vivim, el dolor... i això sense trencar-nos. Els qui han viscut alguna guerra diuen que la fragilitat viscuda junts uneix molt, és el que més uneix i, jo diria, el que més vertebrada la fragilitat. I la segona cosa: saber escoltar... Tant l'analista com el prevere hem de fer del nostre contacte amb els altres una escolta, perquè sense paraules ni podem viure ni podem ser fràgils. Deia abans "sortir a camí", "fer-se trobadís", donar la paraula a l'altre perquè així aquest pugui arribar a tenir el que és seu.

*Els condeixebles celebràreu l'any passat el 50è aniversari de l'ordenació de preveres i la majoria dels benvolents lectors de la Revista hem iniciat o no són lluny d'emprendre l'aventura d'envellir. Per la confiança i el reconeixement que tenim a l'amic psicoanalista, agraiem, Rafel, que ens vulguis donar alguns savis consells per aprendre a envellir amb seny i enteniment, en aquesta etapa de la vida en la qual segons el doctor psiquiatre Luís Rojas Marcos *, si ens ho proposam, quasi sempre és possible adoptar un estil de vida raonablement independent, estimulante i actiu.*

(*) Ponència "Aprender a vivir" del Dr. Rojas Marcos, assessor de la Caixa en temes relatius a la tercera edat, impartida a Santiago de Compostela el març de 1999

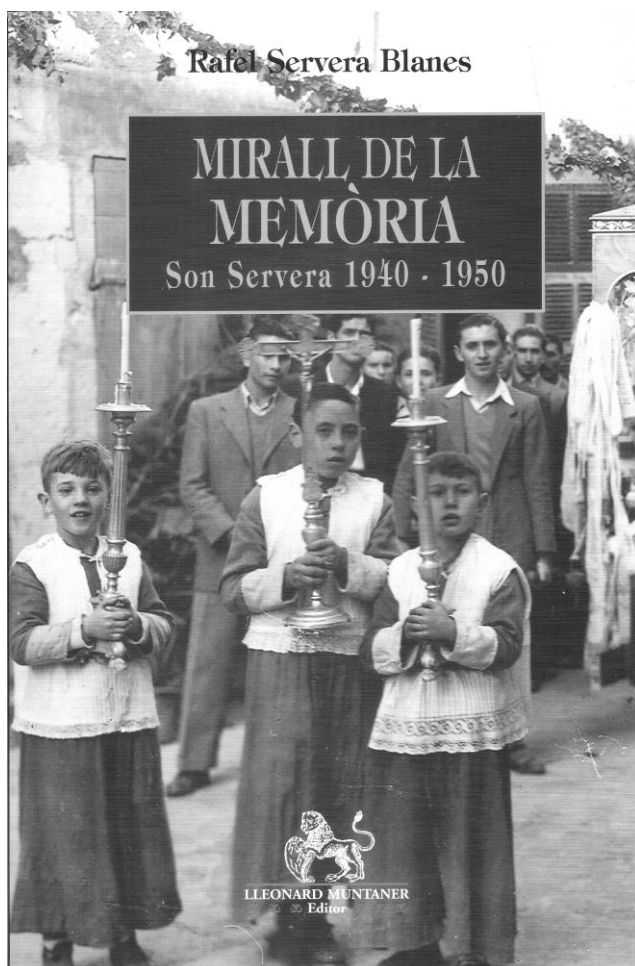
A diferència de la comprensió bíblica del temps -una línia recta que avança cercant un final-, i de la comprensió grega - una línia circular que dóna voltes formant un cercle que es repeteix-, per a mi el temps és una **espiral** que, si bé dóna voltes entorn de si, mai no es repeteix. Donam voltes entorn d'un néixer que sempre aporta novetat. Nietzsche ho va dir com ningú, *la infantesa està no tant al començament de la vida i de la història, sinó al final*. Per a mi la vida és un **tornar**, i és aquest tornar -saber que podré tornar- el que manté fresca la meva il·lusió. Per a mi, Domingo, envellir bé és confiar que podré tornar. Per això, quan fa uns anys en Toni Bennasar em cercà per donar-me a conèixer “Modèlics i Modelicons”, la “nostra Revista” que ja consider meva també, no ho vaig dubtar perquè el que m’oferia era “retornar” als meus tretze anys de Seminari i la resta de capellà... Com m’ha permès aquest fet que refluís la memòria d’aquells anys i començar a envellir amb una il·lusió que abans no tenia...!

Així i tot, he de ser sincer i he d’escoltar-me a mi quan també me dic: *Però si envellir és el darrer viatge del que no hi ha retorn... A mesura que t’hi acostes, envellir hauria de ser veure com es va mustiant la teva il·lusió... L’any qui ve, farà vint anys que vaig publicar un petit llibre de memòries dels meus primers deu anys -Mirall de la Memòria- i a la contraportada hi vaig escriure: “Quina és la fiança per tornar del darrer viatge? Tal vegada sols la confiança que aquest darrer viatge és també un periple, un viatge llarg amb retorn al punt de partida”.*

Voldria acabar amb unes paraules que D.W. Winnicott, el meu mestre de qui abans he parlat, pronuncià tres mesos abans de morir en una conferència dirigida a infermeres: *Molt del creixement és créixer cap avall. Si visc el temps suficient, és per a poder anar disminuint fins esser a bastament petit per a poder travessar aquest foradet que es diu la mort.*

Envellir bé és també per a mi anar amollant allò que un té – i un sols pot amollar-ho si és seu – fins que arribi el moment en què pugui amollar-me dins la memòria de Déu. “Memòria de Déu”, una paraula aquesta que, segons el gran biblista Paul Ricoeur, no es pot reduir al record, sinó que significa també *esment, sol·licitud, compassió*.

Envellir seria, idò, anar amollant-se a l’esment de Déu.

De com s'ha anat fent aquest que som

Joan Bauzà Bauzà

Ja sabem que tots som fills de pare i mare, i també d'una terra i d'una època. La biologia, la geografia i la història ens condicionen molt l'existència personal. Malgrat, no em referiré a aquests tres factors, sinó a coses i a cosetes, a esdeveniments i a experiències que al llarg dels dies han afectat - i en alguna manera, condicionat - a aquest subjecte que som ara.

I.- Lectures

Alguns llibres m'han impactat en la vida, però si n'hagués de destacar tres, un seria "La construcción social de la realidad" de P. Berger y Th. Luckmann, llegit el 1974. Havent conclòs els estudis del Seminari, la meua ment havia quedat conformada amb l'estructura clàssica conceptual, entre la inexorabilitat sil·logística i la fermesa de l'ontologia. El llibre esmentat era de lectura obligada en els estudis de sociologia que jo realitzava aquells anys, i mostrava com allò que jo considerava com segur i etern era fill d'una "construcció" que una determinada societat d'un determinat lloc en un determinat temps havia arbitrat. La realitat - la concepció de la realitat -, no era "creada", sinó "construïda" en el temps. Això va suposar un cop fort, un cop que anava contra la línia de flotació del meu vaixell conceptual. La filosofia em començava a trontollar.

He fet, després, relectures d'aquest text, i hi ha coses a matisar, però res continua essent igual que abans de llegir-lo.

Un altre llibre és "La estructura de las revoluciones científicas" de Th. Kuhn, llegit a finals de la dècada dels noranta quan em varen arrambar en el CETEM l'assignatura "Filosofia de la ciència", matèria que jo mai no havia rebut ni donat. Una teoria científica té valor en el marc d'un "paradigma" determinat, i atès que els paradigmes històricament van canviant, el que és retingut com "veritat científica", també va canviant. Si el primer llibre em féu trontollar el prestigi de la filosofia, aquest em féu trontollar l'altre gran prestigi acadèmic, el de la ciència.

L'altre llibre és "Hablar de Dios desde el sufrimiento del inocente. Una reflexión sobre el libro de Job" de Gustavo Gutiérrez, llegit a Lima a principis dels noranta. En aquelles calendes, em pegà la dèria d'arribar a entendre el poeta peruà César Vallejo. Aquest poeta diu en castellà del segle XX el que Job diu al llibre del Vell Testament que porta el seu nom. La lectura simultània del literat i del teòleg em conduïren a concloure la crua veritat: ni la filosofia ni la teologia ni cap altra instància coneguda han resolt el problema del mal,

el del dolor. La raó i la revelació es conjuraren a fer-me feble i a oferir-me l'argument definitiu per considerar-me humil de necessitat.

II.- Comentaris

Dos comentaris causaren en mi gran efecte. Un fou, a l'Angelicum, el del professor dominic Del Cura quan li demanàrem si, segons ell, les cinc vies de l'existència de Déu de Sant Tomàs provaven o no. La resposta fou immediata: proven dins el sistema metafísic, fora del sistema metafísic, no. Vaig concloure que per la gran majoria dels meus coetanis, Sant Tomàs no provava, i altres havien de ser els accessos a Déu a proposar.

L'altre fou el d'un company que cursà, com jo, estudis de Periodisme a Roma, ell era italià i laic. Abans de tancar maletes per retornar definitivament a l'illa, vaig sortir a fer la darrera volta pels voltants del col·legi on residia, i a un cantó de Via Cernaia, prop de Termini, vaig topar amb ell. Li vaig dir que em mancaven hores per a anar a l'aeroport i que ens podíem atorgar l'abraçada de comiat, però ell, inesperadament, m'enflocà: "Vosaltres vos heu equivocat. Vosaltres explicau una doctrina, i l'evangeli no és doctrina, és poesia". De vegades havia pres cafè amb ell al bar, però no mai havia parlat de religió.

III.- Testimonis

El primer és el dels ermitans. Els seminaristes de Vilafranca, Petra, Sant Joan, Ariany i Maria, acostumaven, en temps de vacances, pujar els dissabtes a Bonany, beure en la cullera d'aram aigua fresca de la cisterna i deixar besada a la Marededéu. Abans o després d'una espècie de "sabatina"

que fèiem ens topàvem amb l'ermità Toni, Nofre i altres. De vegades entràvem a l'església i els sentíem fer la "lectura espiritual" d'un llibre en castellà, idioma que quedava maltractat ferm. Però eren homes de Déu, i quan jo els sentia tenia la sensació que aquells homes venien de lluny, venien de dalt. No eren teòlegs, però parlaven des de Déu, no solament de Déu.

El segon és el d'una malalta de càncer. Es trobava al llit a ca seva, a un carrer que pertanyia a la demarcació parroquial de la que jo era rector. Em vaig acostar per tal d'oferir-li unes paraules adequades, però no les esperà, intervingué ella dient-me: "Dios me ha visitado", i començà a contar-me com ella s'havia allunyat de Déu i com aquell estat terminal s'havia convertit amb un "punto de encuentro" amb Ell. Supòs que aquell comentari m'impactà tant fortament perquè era el cas contrari d'un succeït que em passà els primers dies de capellà que vaig fer quinze dies de substitució a Son Dureta, les infermeres m'avisaren que anàs a tal número d'habitació on n'hi havia un que s'estava morint, i quan m'hi vaig acostar dient-li que era el capellà de la clínica em va treure fora de males maneres.

IV.- Fets

En citaré sols un. El Bronx em marcà ferm les dues vegades que, capellà recentment ordenat, hi vaig ser per fer suplència a una parròquia que tenia els vicaris en vacances. La gran lliçó que em proporcionà l'experiència fou aquesta: hi ha més maneres de ser catòlic que la única que jo coneixia a Mallorca. Per extensió, també vaig poder aprendre que hi ha més mane-

res que una sola de concebre el món i la bolla. Els preveres vestien, parlaven, es divertien i celebraven distintament a la que jo sempre havia vist. Podria parlar del “bingo” - era la primera vegada que sentia aquest nom - parroquial, i dels “balls d’aferrat” que iniciava el capellà al saló que hi havia just baix del temple, però parlaré de la visita al Seminari de N. York que vaig realitzar amb Miquel Nigorra, acompanyats del rector de la parròquia a la que ell servia. Passadissos, aules, capella, saló d’actes... tot normal, però a un moment donat, el rector acompanyant obrí una porta i ens digué “Passau, vegeu la piscina”, i en Miquel i jo passàrem i quedàrem amb els ulls badats: tots els seminaristes nedaven en pèl i es movien de part a banda de la manera més normal, ni un ni l’altre havíem vist cosa igual. Dies després parlàrem Miquel i jo, i a cap dels dos allò ens féu mal, els dos descobrirem que fins i tot en coses tan corporals i íntimes hi havia més maneres de manejar-se que la que teníem per oficialment establerta. El que concebíem com “dret natural” començà a trontollar. L’obertura de cap de la que ens havien privat els llibres estudiats, acabava d’aconseguir-se en una piscina americana.

V.- Situacions

Hi ha hagut companys que han sofert una mort sobtada, sense monició prèvia. El cas de Josep A. Fuster no va ser aquest, el càncer ens anava avisant i ens marcava l’hora previsible del seu final. Record molt la seva darrera assistència a les nostres reunions de condeixebles, va tenir lloc a una sala de la parròquia de Sant Alonso, pujant l’escala de la rectoria. Atès que aleshores jo n’era el rector i em tocava

el rol d’amfitrió, el vaig acompanyar a la porta del carrer quan, després de l’estona d’estar amb nosaltres, va decidir, probablement degut al cansament que li provocava el seu estat, acomiadar-se i deixar-nos. Record la situació com una instantània fixa, ell ja tenia els peus al carrer i jo tenia el peus dins la casa, i li vaig dir “adéu” i ell em digué “adéu”, i tots dos sabíem que seria el darrer adéu, el darrer de tots, com així fou de fet. El que em proporcionà una sensació estranya entre la injustícia i l’esperança.

VI.- Arts

La lectura de poemes de César Vallejo m’impactà fortament. Llàstima que sigui de tan difícil lectura. Ofereix molts aspectes a l’estudi, el que jo més vaig treballar fou el de la contestació a la divinitat: “Yo nací un día que Dios estaba enfermo”. Els seus poemes semblen blasfèmies: “Señor,/ a ti yo te señalo con el dedo deicida”. És un manifest contra el límit en el que la criatura ha estat creada. És el més lluny del Gènesi que jo he llegit, també és el més prop de Job. Jo el faria assignatura obligatòria a l’hora d’investir l’estudi sobre el dolor d’existir.

L’audició del “Bolero” de Maurice Ravel, la reiterada audició d’una melodia mil vegades reiterada. Sempre el mateix i mai igual. Divuit entrades i un sol tema. El Bolero és com una serp que mira amb els ulls fixos i fascina. Ningú no m’ha donat permís, som jo que pel meu compte l’he constituït l’himne de la Filosofia ja que tota ella, des de Parmènides i Heràclit, no té més objecte que la problemàtica relació entre la unitat i la multiplicitat. El que Xavier Zubiri

digué en paraules - “el hombre es siempre el mismo, nunca lo mismo” -, Ravel ho diu en música.

I l'ombra de Rembrandt, el pintor holandès que esdevé genial en el tractament del clarobscur perquè a través d'ell aconseguix transmetre missatges intangibles. L'immaterial s'expressa en l'ombra. És una ombra que parla, l'obscur parla tan clarament com el clar.

Les tres obres d'art han tingut força de condicionar el meu pensament. César Vallejo aconseguí que em prenguésseriosament el límit humà. Ravel m'ha portat a definir-me més tost com gerundi. Rembrandt, a integrar en la vida les meves ombres, sovint prou fosques.

VII.- Cites

Una frase que no arriba ni a omplir una línia sencera del llibre, per a mi val tot el llibre, i això que el llibre val un món. Em referesc a “Adriano” de Marguerite Yourcenar. Cert és que el text és una ficció intel·lectual de l'autora. L'obra pretèn un inventari autobiogràfic que l'emperador redacta a les portes de la mort. La frase que mai no he oblidat és la següent: “No me parece esencial haber sido emperador”. Recordem el que era un emperador a la Roma del seu temps, basta fer memòria del Mausoleu seu al Castell de Sant'Angelo, fou l'amo del món. I em som preguntat jo des del dia llunyà que vaig llegir el llibre: si haver estat el màxim que llavors es podia ser no li resultava essencial, ¿què devia ser l'essencial en ell? I per derivació, em som preguntat: de quantes coses que he tingut en la

meva vida, per importants o gratificants que hagin estat, podria dir que no han estat essencials, perquè l'essencial en mi ha estat...

VIII.- Cops

Parlaré d'un cop rebut. Miquel Amengual em convidà a confessar nins que ell i altres catequistes havien preparat al col·legi per a la primera confessió. I ben preparats estaven els que, fent cua, anaven un rere l'altre apropant-se pel sagrament, no importava que jo digués res, cada un encetava la trobada amb un breu parlament ben après. Però un ninet es plantà davant jo i no deia res, intentant solucionar aquell moment mica anguniós, vaig dir-li: “¿Qué pecados cometiste?”. I ell em respongué: “¿Y tú?”. Bon retruc m'ha fet el noi!, vaig pensar jo.

Un altre cop vaig rebre en la mateixa direcció. Al final de la meva estada al Perú, vaig sembrar un arbre a un lloc lliure del pati d'entrada a la parròquia, i vaig tenir l'ocurrència que fos un arbre de pisos, recordant el que de nin veia, al corral, cada vegada que anava a visitar es conco Antoni. Dins el meu interior vaig pensar: Si alguna vegada torn visitar el Perú, contaré els pisos de la planta i així sabré quants anys farà que vaig deixar la parròquia. I al cap de pocs anys hi vaig tornar. L'arbre ja no hi era, el rector que em va substituir l'havia tallat de rel. La meva vanitat, més o menys soterrada, va caure en rodó. No hi havia argument per a la rabieta, el meu successor havia decidit fer una obra necessària i de bon gust, i l'arbre feia nosa. Sols em quedava obert el carrerany d'una major humilitat.

SOBRE LA “TAULA RODONA AMB CAPELLANS JOVES”

13 març 2016

Bartomeu Fons Pasqual

Abans de la meua aportació, vull dir que he fet una lectura detinguda de l'esmentada “taula rodona” publicada al **número anterior** d'aquesta “Espècie de revista o lo que sigui”. (M i m. n° 40, gener 2016)

He parat esment en què es pot extreure sobre la identitat del **prevere**, del **cristià** i de l'**Església**.

Vegem algunes mostres de l'entrevista: **“Per ser cristià què he de fer?”**

Has de posar qualcú en el centre de la teua vida, que és Crist... L'experiència cristiana és tenir Déu... Has de tenir un encontre amb Jesucrist que doni origen a una satisfacció interior, trobar una resposta dins la teua vida que te llanci en el món a partir d'aquest origen”.
(M i m. pp. 26-27)

A la pregunta, **hi ha algun distintiu de mentalitat que caracteritza els capellans joves?**

Vet aquí algunes respostes: *“Tenim problemes d'incomunicació entre el món i nosaltres... entre l'Església que vol evangelitzar el món però no l'entén... Un capellà avui ha de ser un home cada vegada més implicat en el món present... El nostre sacerdoti només té sentit com a realització del sacerdoti de Crist... que anava pel món i era com els altres homes del món”.* “El

capellà ha de ser un home encarnat. Si no hi ha contacte humà ens quedam tancats a la sagristia amb les nostres historietes. Ha de ser un home en contacte, fent olor d'ovella... encara que hagi d'aguantar la calabruixada... No ens carreguem plataformes de contacte amb la gent sense tenir alternativa. La nostra generació no té la dicotomia del culte i no culte”.

Des de la mateixa pregunta anterior, es donen aquestes respostes: *“No me consider un capellà burgès... La meua essència per sentir-me capellà? L'autenticitat de l'experiència de vida cristiana. Crist dóna sentit a la meua vida. Jo me sent plenament fill de l'Església i la sent ma mare... Vull ser autèntic partint de l'experiència de Jesucrist... Vaig sentir Jesús present dins mi... I després totes les experiències: de pregària, d'acció social, de convivència, de testimoniatge, a partir d'aquí... I a un moment donat va sorgir aquesta resposta: Des de l'Església llançat al món”. Un altre capellà jove afegeix que a lo que s'ha dit se “li ha d'adjuntar un esperit crític... He viscut experiències que m'han fet arribar a la conclusió de dubtar que en aquella realitat eclesial hi ha el Senyor”. (M i m. pp. 32-33)*

Continuant amb la mateixa pregunta, es segueixen fent aportacions. Ara mirant el **Món-societat** i l'**Església-**

comunitat: *“Jo crec que la societat passa olímpicament de nosaltres... Sí que me sent enmig d'una comunitat... i sí que amb aquesta comunitat vull intentar ser un referent enmig del món. Ara jo, com a prevere, individualment no m'entenc si no és en referència a l'Església i en referència a la comunitat. Tenim un paper important la nostra generació de transició: Deixar que l'Església se pugui tornar a construir diferent enmig d'aquest món. Voler arribar segons a on... hi hem d'arribar, però amb criteris una mica clars... Estam en un moment en què ha de morir una certa imatge de l'Església i jo no sé què naixerà... Som homes de culte? Idò en certa manera sí... Fins que el Bisbe no decreti que només es diu una missa per parròquia...”*

Seguint en si hi ha **un distintiu que caracteritza els capellans joves,**

responen: *“Jo crec que no; perquè la mentalitat d'avui en dia no és única. La globalització ens ha duit a una pluralitat de mentalitats. Jo crec que som molt distints i amb diferents tarannàs i idees”. “A l'hora de destriar què és lo important i allò en què hem de dedicar preferentment el esforços, tot va passant pel garbell i al final queden les cinc misses del diumenge. Pareix que el culte i la celebració dels sacraments ocupa una part creixent del temps disponible dels capellans”. (M i m. pp. 34-35)*

A l'entrevista es fa la següent pregunta: **L'Església de Mallorca en el futur, tasca dels seglars... Quines perspectives hi veis en el futur?**

Respostes: *“Serem minoria i no passa res. El prevere del futur... haurà de viure la comunió en petites comunitats. En quant als seglars crec que el pastor ha de conèixer les seves ovelles i ha de discernir, juntament amb la comunitat,*

quins són els talents de cada un dels seus seglars”. Entre tots hauríem de fer una mica de pla i hauríem de dir cap on anam... Es una qüestió que ara ens urgeix”. Un d'ells preveu que es resoldrà “amb una barcada de llatinoamericans”, però no diu com li agradaria que fos, perquè la resposta aniria per llarg. Un altre creu que “lo organitzatiu no té remei, si no es pren una decisió institucional. Si no hi ha decisions institucionals. Si no hi ha solucions oficials i dràstiques no té remei, i no se prenen. Una planificació, sense coherència, que canvia depenent dels preveres que hi van, fa por; això són barbaritats. A les unitats de pastoral no hi som a temps. Ens ha fuit el tren”. Es refereix a algunes solucions concretes que s'han donat a dins la Diòcesi.

En torn a la pregunta: **Aquesta sinceritat amb la qual parlau aquí, a les assemblees es pot donar?**

Respostes: *“No, perquè no hi ha assemblees de capellans. Aquest problema no l'hem preparat i ara estam sense preparar. Els capellans joves i vells som molt conservadors. Sense un projecte pastoral, cadascú torna conservador. Falta disponibilitat. Sembla que es diu lo que es pensa, però no es dóna resposta en comú. No es planteja en comú. No es planteja com a grup i no s'actua amb totes les conseqüències. (M i M pp. 35-38)*

Després d'aquest repàs, no exhaustiu, de la taula rodona, se m'ocorren algunes aportacions:

1.- Els preveres dels anys 70 i..., que som bastants en aquests moments, crec que podem entendre la vostra situació. Pens que no n'hi ha cap, després dels molts anys de ministeri que duim, que estigui indiferent davant la situació pastoral en què es

troba l'Església en general i la nostra Diòcesi en particular.

2.- També crec que és el nostre deure sentir-nos ben oberts a les vostres inquietuds i amb voluntat d'assumir els reptes en què ens trobam tots els qui voldríem ser bons seguidors de Jesús.

3.- M'atrevesc a dir, però, que encara que aquesta taula rodona mostra entre vosaltres una diversitat de tarannàs, pens que s'hauria de fer un esforç per tal que fos possible, des de la pluralitat, marcar unes línies acceptables que permetin evangelitzar sense estar sotmesos només a les accions de culte.

4.- Això no serà possible si tan sols s'espera que vinguem des de "d'alt". ¿No pot ser que uns quants, els que siguin, agafin la davantera?. Per tal de donar passes en aquest sentit, supòs que és important mantenir viu el convenciment que és necessari un esperit obert al diàleg permanent que superi la tendència a crear regnes de taifes sense que, com a mínim, es contrastin les diverses experiències.

5.- Els setantins crec que qualche cosa podem aportar; però de cap manera està en les nostres mans prendre la iniciativa. El cor obert i la voluntat de col·laboració sempre poden ser bons, però no seran decisius.

6.- Finalment, vull afegir quina és la meva reflexió-pregària que intent fer en aquests moments.

Amb sintonia amb l'Any de la Misericòrdia i el 700è aniversari de la mort del Beat Ramon Llull, vull centrar la meva atenció en la reflexió-pregària, sobre la paràbola del **Pare bo i els dos fills**.

Tal com resumeix Francesc Ramis Darder: "La figura del pare representa

la identitat de Déu i davall la figura dels fills s'amaga la mirada de cadascú de nosaltres"... i ens convida a "emprendre el retorn cap al Pare com féu el fill menor, o l'ocasió de gaudir de la presència del Senyor, com ho féu el fill major, que vivia a ca son pare. Sens dubte, l'encontre amb la misericòrdia divina transformarà la nostra vida i ens obrirà les portes del diumenge de Pasqua" (Homilies - Temps Advent i Quaresma, p. 62).

La tendresa i el cor ple de misericòrdia del pare bo desperta a dins mi la necessitat imperiosa d'experimentar l'abraçada amorosa del Pare i m'esperona cap a la relació de **l'amic a l'Amat** del Beat Ramon Llull. Només des d'aquesta experiència en pot reeixir l'autèntica acció evangelitzadora que omplí la vida de Ramon. Aquest estil evangelitzador, sense cap punt de comparació i des d'un prevere setantí, voldria que fos el meu.

Aquesta paràbola em convida a mirar el món sencer, tal com és, on hi trobam, endemés de lliçons positives, també pobles enfrontats per la guerra, terrorismes cecs, polítiques insolidàries amb els immigrants, religions de cor endurit, països enfonsats en la fam. Mai compartirem la Terra d'una manera digna i feliç si no ens miram amb l'amor compassiu del Pare bo.

Aquesta mirada nova és lo més important que els seguidors de Jesús podem aportar, humilment, en el món d'avui. El Pare és el qui no aplica la duresa de la llei sinó el bàlsam de la misericòrdia, l'únic remei per regenerar el ser humà.

Aquesta mirada nova continua essent l'eix de l'evangelització de sempre, tant per als joves com per als vells. Aquí ens hauríem de trobar.

CINQUANTÈ ANIVERSARI DE L'ORDENACIÓ DE PREVERES

Els 22 condeixebles integrants del curs de l'any davant del nostre, amicalment reconeguts entre nosaltres com "el curs dels héroes", varen rebre l'ordenació de preveres, de les mans del bisbe de Mallorca Rafael Álvarez Lara, el dia 19 de juny de 1966. En la mateixa data del pròxim mes de juny assoliran la fita memorable dels cinquanta anys de la seva ordenació.

El Consell de Redacció de la Revista, en nom de tot el curs dels "Modèlics", es plau a felicitar de tot cor els nostres benvolguts companys i a desitjar-los que gaudeixin el pròxim 19 de juny d'una fraternal diada de celebració, entranyable i joiosa, que els refermi encara més en els lligams de l'antiga germanor tan fermament arrelada entre ells i ben consolidada.

La cordial avinentesa ens porta igualment a fer memòria amorosida dels condeixebles finats d'aquest curs, Joan Binimelis, Miquel Deyà, Antoni Nicolau, Nadal Palmer, Antoni Picornell i Guillem Rigo. Tots ells, del cel estant, celebraran la festa commemorativa en el goig perenne dels hereus de la Casa del Pare.

Per a tots vosaltres, amics, un fort i cordial "Ad multos annos".

El Consell de Redacció de Modèlics i modelicons

ORDENACIÓ DE PREVERES, DIUMENGE 19 DE JUNY DE 1966

Fragment del Diari Personal de Domingo Mateu de dia 19 de juny de 1966

"I baixà l'Esperit vostre. Silenciós també, però inconfusible. No és Ell l'Amor? Ell es posava a les mans tebes dels amics – els amics preveres – i ells, amb delicadesa de pares, el deixaven posar damunt nostre. I, amb l'Esperit, hi deixaven el batec de l'amor conegut de cada un. Jo el reconeixia quan sentia el gest de les mans sobre el cap: marcat, més suau, calmos, impacient, delicat, joíós... L'amor fraternal de cada un, distint, propi, inequívoc, l'amor congriat de tants d'anys."

Paraules que esperonen

Alguns dels meus “mantres”

Antoni Bennasar Cirer

Els “mantres” són expressions sànsrites que disposen d'un poder psicològic o espiritual i que eixamplen l'horitzó de les persones. Jo, en aquest escrit, faré cas omís de l'aspecte d'il·luminació que tenen dins les espiritualitats orientals, quedant-me únicament amb el seu poder activador.

Les sentències que jo citaré són únicament expressions que han tengut en un determinat moment la capacitat de traspasar la capa del jo i arribar a la meva vertadera essència .

Tothom podria parlar de frases o paraules que, en un cert moment de la seva vida, li han tret la son i que, en certa forma, han marcat un abans i un després.

La història està farcida d'aquests canvis existencials provocats per paraules. Pensem, per exemple, amb Pau de Tars que, davant aquella veu misteriosa que li deia “Pau, per què em persegueixes?”, se sentí totalment trastocat. I amb tants d'altres que, davant un missatge humà, polític o religiós, han emprès una nova direcció dins la seva vida. (Els canvis de direcció existencial són possibles i les paraules sovint hi tenen molt a veure)

Hom podria pensar que això només passa als esperits selectes, a aquells que tenen una energia ultra humana i que després del canvi esdevenen líders de la humanitat.

No és així. Tots hem rebut impactes verbals que ens han esperonat, que ens han obert noves portes o que han revifat llums que romanien quasi apagades.

Jo pretenc ara acostar-me al nucli de la meva essència per veure-hi el ressò d'algunes paraules que m'han despertat de la son produïda per la rutina diària.

Tothom pot fer aquest exercici que sens dubte desempolsaria energies amagades.

Cauríem en un error si pensàssim que aquests fets són experiències pròpies d'una immaduresa humana i que no es donen en una persona que ja té ben fonamentades les seves idees i conviccions.

Tot al contrari. Jo pens que mantenir el propi esperit obert a nous missatges és un indicador evident d'una vida que no s'ha estancat, d'una vida que creix.

Segur que no falten persones que pensen que tot té el seu moment i creuen que la plasticitat mental (la capacitat de canvi) és pròpia de la joventut. Res més fals que

això. Jo puc confessar que ara, que ja estic jubilat, estic molt més obert a noves idees que quan encara estava treballant. No hi té res a veure l'edat. Es tracta més bé d'una qüestió d'actitud de "sorpresa" davant la vida. (Aristòtil deia que la capacitat de sorpresa és el fonament de la filosofia).

Bé, doncs, la primera expressió que vull citar, i que em fou i segueix essent molt significativa, i que és atribuïda al gran filòsof Friedrich Nietzsche, diu així:

“ QUI TÉ UN PERQUÈ SEMPRE ARRIBA A TROBAR EL COM ”

D'acord amb aquesta sentència el que és vertaderament important en la vida és la motivació, tenir un "per què?". La majoria de fracassos provenen d'una falta de motivació, solapada per una aparent peresa. La peresa no és més que una falta de motivació (Paraula que prové de "motor", allò que mou). La falta de motivació tanca la porta a tots els "com". Allò que una persona anhela, prest o tard, ho arriba a aconseguir. (La depressió psicològica podria considerar-se com l'absència total de motivacions).

Ara vull parlar d'una frase lapidària, que expressa una de les conviccions més significatives de la meua vida: NO VEIM EL MÓN COM ÉS. EL VEIM COM SOM. (Es pot veure el que diu Enrique Martínez Lozano en un dels seus llibres titulat "Crisis, crecimiento y despertar"). Un gran llibre que sintetitza la teoria tan popular avui dins la psicologia americana: el "mindfulness".

Ningú no veu la realitat pura. Tan sols veu la part que pot veure. Els humans tenim la curiosa capacitat d'esquivar tot allò que ens perjudica la nostra imatge, en un determinat moment. És una abstracció inconscient, en defensa del jo que ens hem forjat. (Les persones que han tengut la sort i decisió de treballar-se psicològicament, arriben a ampliar la perspectiva de la seva mirada. El seu món s'amplia, però mai no veuen tota la realitat).

Una altra expressió que em féu pensar molt i que pot alliberar de la tan popular justificació de la passivitat més malaltissa és la següent:

“NO IMPORTA EL QUE HAN FET DE TU. EL QUE REALMENT IMPORTA ÉS EL QUE HAS FET TU AMB EL QUE HAN FET DE TU ”

(En aquest moment no puc precisar qui és l'autor de l'expressió, perquè es pot trobar dins les bases de qualsevol programa psicoterapèutic)

Tots som el resultat de moltes circumstàncies culturals, educatives i genètiques. Recordem aquella frase tan popular del pensador espanyol Ortega y Gasset: “Yo soy yo y mis circunstancias”. Tot ens influeix i ens canvia, en certa manera. Però també és ver que molt sovint aquests factors circumstancials serveixen d’excusa per protegir i perdonar-nos la pròpia passivitat. “Les coses han vingut així. Què hi farem!”, hom sol dir. I amb aquesta manera de pensar queden tancades moltes portes.

Qui pot dubtar de la importància dels propis gens o de l’educació rebuda? La tenen indubtablement però estic ben convençut que davall la cultura, l’educació i la genètica existeix un nucli que és el que ens defineix i que malauradament és ignorat. La gran aventura de la vida és trobar-lo. (Aquesta és la pretensió de totes les escoles psicoterapèutiques).

Quan jo exercia de professor cada curs feia llegir un llibret als alumnes de primer de batxiller. El llibret es diu: “El cavaller de l’armadura oxidada” (de Robert Fisher). És una paradoxa que mostra ben a les clares que les proteccions que ens hem creat per protegir-nos ens han allunyat de la vertadera essència pròpia. (Un llibret que recoman llegir).

Vet aquí una altra sentència que convida a reflexionar:

“JO NO HE ELEGIT EL QUE EM PASSA. PERÒ PUC ELEGIR L’ACTITUD AMB QUÈ VIURE EL QUE EM PASSA ”

Moltes vegades hom pensa que la circumstància més decisiva en la vida d’una persona és la sort. ¿Som nosaltres únicament el resultat de la bona o mala sort? Així pensen els que diuen que uns neixen amb “estrella” i uns altres “estrellats”. Aquest corrent de pensament es diu fatalisme.

Les circumstàncies mai no són determinants. La història està plena d’exemples de persones amb greus limitacions que, tot i això, han aconseguit graus excel·lents en algun camp. No fa gaire vaig rebre un whatsapp mostrant un jove que no tenia mans i, malgrat aquesta greu limitació, tocava admirablement la guitarra amb els peus. “Mai no vaig consentir no fer allò que els altres podien fer”, deia.

I no fa molts de dies en vaig llegir una altra de sentència que em féu pensar una bona estona. Deia:

“POBRECILLO, JAMÀS SABRÁ LO QUE ES SER JOVEN, PORQUE ES BANQUERO ”

Aquesta expressió és de Rafael Alberti. No hi ha cap dubte que té un ressò polític, però fent abstracció del sentit que segurament li donà l'autor, intentaré anar a les seves arrels psicològiques.

La meua interpretació és que certs condicionaments de la vida poden anul·lar dimensions importants. És en aquest sentit que entenc les paraules de Jesús: "Els rics no entraran en el regne del cel". Mai no he pensat que Jesús tancàs la porta a ningú. El que entenc és que la condició de ser ric, de posseir la capacitat de satisfer qualsevol desig, fa difícil comprendre una realitat distinta que no es pugui adquirir amb doblers o poder.

El verb "entrar" jo l'entenc aquí com a comprendre. ¿No deim a vegades, quan ens costa entendre algun problema: "no hi ha forma d'entrar-hi en això?" El ric no pot entendre que hi hagi coses que ell no pugui comprar, així com el "banquer" mai no podrà entendre l'aspecte jovial i gratuït de la vida.

La famosa lluitadora i escriptora nord-americana Helen Keller, que era cega i sorda i fou la primera persona cega i sorda que obtingué un títol universitari, digué:

"QUAN UNA PORTA ES TANCA, UNA ALTRA S'OBRE. PERÒ MOLTES VEGADES MIRAM TANT DE TEMPS LA PORTA TANCADA QUE NO VEIM LA QUE S'HA OBERT "

La ment atrapada no pot orientar-se cap a un altre objectiu. És com si estigués segrestada. És precís alliberar-la. El passat personal ens pot atrapar i fer perdre moltes oportunitats. Una bona manera, i per ventura l'única, de superar les males experiències és enfrontant-s'hi sense por. Totes les escoles psicològiques ho afirmen: fugir d'un mal record, no el suprimeix, perquè aquest cerca un altre camí per fer-se present, un camí que sol ser traumàtic i que entela la mirada.

Els fets traumàtics, indubtablement, paralitzen. (Estan ben estudiades les fases del "dol" davant una pèrdua). Tothom pateix aquesta paralització traumàtica, però no tots s'hi queden agafats. És possible sortir-ne. En aquest punt els amics hi tenen un paper rellevant. Però encara més rellevant és l'actitud valenta i decidida d'enfrontar la pèrdua i assumir-ne les conseqüències.

Podria seguir parlant de paraules i expressions que en un determinat moment de la meua vida m'obriren una porta i mobilitzaren alguna energia dormida. Però crec que aquestes són suficients per mostrar com les paraules poden encendre una llum i senyalar noves direccions, a condició que la ment i els ulls restin oberts.

Els membres del consell de redacció de la revista estariem contents de rebre articles dels nostres lectors tot explicant algunes sentències que esdevingueren significatives dins la seva vida. Animau-vos, amics.

El Marquès de Comillas

i la Capella del Seminari nou

Bartomeu Rosselló

És una història que me contà Mn. Pere Xamena un dia que cercàvem papers vells a l'arxiu parroquial, juntament amb la meva filla Francisca en el moment de fer el seu màster de musicologia. Vaig sol·licitar que la tornàs explicar davant en Joan Martorell, un dia que cercava noves per Felanitx d'un parent seu que havia finit a l'enderrocament de la timba el 31 de març de 1844, on moriren 414 feligresos escoltant el sermó de la quarta estació.

És tanta la importància referida al nostre seminari, que vaig pensar contar-la a un número de Modèlics i Modelicons. Però en aquestes, Mn. Xamena es posà malalt, morí i la revista publicà un suplement on D. Pere en donava notícia i la despatxava però, només amb dues frases. Llavors tampoc no tenia massa interès tornar-ho escriure. Repassant així mateix, vaig considerar que, tancada al culte la capella del seminari, el tema havia tornat agafar una mica d'actualitat. Permeteu-me idò enllestir-ho un poc dins un context de seminari i felanitxer. Quant a mi, me passa dues vegades just ran.

D. Gabriel Rebassa Bisquerra havia estat nomenat Regent de Felanitx amb l'objectiu de donar una mà a la vellesa del Rector Móra, darrer Rector de pinyol vermell a Felanitx. A la mort d'aquest, lògicament, el succeí en el càrrec i restà a Felanitx amb el nomenament tant de Rector com també d'Arxipreste. Malgrat aquests càrrecs, sempre fou anomenat *Es Regent*. El nostre Arxiprestat d'aquell temps incloïa també les localitats de Calonge i Ses Puntetes (Cala d'Or), que pertanyien al municipi de Santanyí.

D. Gabriel era germà de D. Pere Rabassa, Regent també una temporada a la Vila fins que el Bisbe Hervàs el s'endugué de Vicari General a Ciudad Real junt amb D. Bartomeu Miquel, es capellà de can Palau, com a Canonge. Recordareu el nom de Pere Rebassa per una peça que cantàvem al Seminari: *Improperium*. Els dos germans eren concos de Toni Ramis, condeixeble nostre i després Senador.

D. Gabriel sempre fou considerat un home obert i d'idees clares. Preocupat per les diferències dins l'Església local mateixa, congregacions religioses i dins el cristianisme en general. El lema del Congrés Eucarístic Comarcal de Felanitx fou UT SINT UNUM. I amb qui es relacionava també, era amb els pastors que arribaven a l'estiu per guardar els ramats de Cala Murada, Cala Millor i Cala d'Or. Amb ells mantenia llargues xerrades qualque horabaixa.

La seva simpatia personal, la seva veu ben timbrada, i el seu cap clar amb tantes coses, feren que fos estimat fins els darrers dies de la seva vida, fent amics onsevulla anàs.

Amb l'escolania de la parròquia, de la qual jo en formava part, férem un concert a cal Marquès de Comillas a la seva residència de Cala d'Or. També cantàrem al funeral del Marquès; encara tenc present els cotxes llargs, negres amb una bandera, que arribaven i d'ells sortien de pressa uns criats amb guants que obrien la porta d'aquells automòbils per deixar sortir una gent molt mudada ferm. Nosaltres cantàvem molt bé, però a aquella parafernàlia no l'haviem vista mai. D'aquells escolanets, ara seixanta anys després, encara n'hi ha que canten, i encanten.

El marquès Exm. Sr. D. Joan Antoni Güell i López del Piélago, Bacigalupi i Bru 1876-1958. III Marquès de Comillas, II Compte de Güell, VI Compte de San Pedro de Ruiseñada, Grande de España. Amb totes les condecoracions tant espanyoles com franceses conegudes.

Era nét d'Antoni López López, I Marquès qui havia protegit Mn. Cinto Verdaguer; nebot de Claudi López Bru II Marquès, qui morí amb certa fama de santedat. Aquests dos foren els promotors i constructors del Seminari i Universitat Pontifícia de Comillas, erigits per Lleó XIII; i fill d'Eusebi Güell, I Compte de Güell, protector d'Antoni Gaudí.

Acostat a la Lliga Regionalista, fou comissari de turisme i candidat a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1932. Batle de Barcelona 1930-31. Proclamà en nom del Rei el caràcter oficial de la bandera i la llengua catalanes, "símbols" de la personalitat històrica nacional de Catalunya. Fou un empresari, polític, col·leccionista i també historiador d'art.

L'any 36, començada la guerra civil, trobant-se a Eivissa, en un vaixell facilitat per la Casa Reial Britànica, anà cap a França i continuà mantenint una clara postura antifranquista. S'exilià a París i de tornada fixà la seva residència a Cala d'Or, també essent un exiliat.

Enamorat de Mallorca i d'aquest racó, escrivia:

CALA D'OR

Tros el més bell

de la Pàtria mia

bocí del cel

brillant com un estel.

Jo us escullí

al finir la vida

per volar un dia

de la terra al Cel.

Joan Antoni 1956 "En l'exili"

El 20 de febrer de 1950 moria la seva esposa Virginia de Churruca Dotrés a Sant Sebastià després de llarga malaltia. El Marquès es casaria dos anys més tard amb la seva reneboda, filla del II Marquès de Ferrer-Vidal, Josefina Ferrer-Vidal i Parellada, a qui nosaltres coneguèrem.

El segon casament del Marquès, prèvies les dispenses necessàries, no està clar que fos massa ben vist per la família. Es casen a Felanitx i qui els casa fou el Rector Móra. Per tal acte en són suficients dos testimonis i en aquest cas actuen com a tals el Regent Pere Rebassa i el Vicari Ferriol.

Passaren pel món fent el bé. Encara a Felanitx unes cases són anomenades ses cases de sa Marquesa. Ella fou qui les manà fer per a aquelles persones més desfavorides. També sabem que pagaven la carrera a alguns seminaristes. Eren benefactors de les monges de la Caritat i de la Germandat Cristiana Obrera.

Tenien a la seva residència una capella privada, ja que a Ses Puntetes no hi havia església. Això mateix faria que l'amistat amb l'Arxipreste i la Parròquia no fos casual.

L'agost de 1956 creà la Fundació Güell amb una primera aportació patrimonial important, amb l'objectiu d'ajudar i protegir econòmicament els joves artistes, pintors, escultors i músics catalans, valencians i balears. L'escriptura de constitució està datada el 30 d'agost de 1956. En seria la seva primera seu la notaria de D. Jaume Puig Barceló del carrer Calvo Sotelo núm. 1 de Felanitx. D. Jaume és l'avi del nostre company i Canonge Teodor Suau. A la reunió del Patronat del 9 de juny de 1960, es fixà el domicili social als locals de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, institució estretament lligada a la família Güell des de començament del segle passat.

Moria el 18 de març de 1958. L'endemà, dia 19, a Calonge, Mn. Antoni Binimelis, director espiritual seu, celebrava el funeral i el 29 del mateix mes tota la noblesa catalana li retia la darrera salutació a la Ciutat Comtal. Fou enterrat al cementeri de Santanyí. A la seva sepultura hi ha la inscripció "*Joan Antoni Güell i López Bacigalupi i Bru*". "*Encomanau a Déu la meva ànima i el destí de la meva pàtria*".

I aquí apareix la contarella de Mn. Pere Xamena, a qui tots coneguèrem. D. Pere, a Felanitx fou l'historiador local i el cronista oficial. Fill Predilecte de la Vila i Medalla de la Ciutat. Dins el seu cap estaven perfectament ubicats, noms, dates, llocs, fets... I per allò que a nosaltres ens interessa, hi ha aquest que ara vos explic:

L'any 1955 el recent nomenat Bisbe Enciso, passava visita pastoral a Felanitx. Com tots sabem, en tals ocasions es passa revista a totes les esglésies de la contrada. L'acompanya la màxima autoritat eclesiàstica del lloc, en aquest cas D. Gabriel Rebassa. Com que Calonge i Cala d'Or estaven dins l'Arxiprestat felanitxer, allà anaren.

Visitaren l'oratori particular del Marquès, qui complimentà degudament al Bisbe, per immediatament abraçar-se amigablement amb el Regent.

L'abraçada no passà per alt al Bisbe Enciso, i ja de tornada cap a Felanitx, dins el Mercedes episcopal, diu: "Sr. Archipreste, ¿y su amigo no haría un donativo para las obras del Seminario?"

El Bisbe i el seu seguici no eren a la Creu de Pedra que se'n tornaven i el Regent llogava un taxi per anar a Cala d'Or.

- I no sap vostè que m'ha dit el Bisbe?

El Marquès agafà el talonari i escrigué...

- No m'he equivocat. Allò que vostè llegeix, és lo que he escrit.

La xifra era un milió de pessetes. Aquesta quantitat va bastar per construir la capella nova del Seminari.

Ja difunt el Marquès es beneí la capella nova essent-ne la "*madrina la Excma. Sra. Viuda del Marquès de Comillas*". A la fotografia d'aquest acte reproduïda al nº 10 d'Antorcha, hi podem veure la Marquesa aguantant la llaçada al portal de la capella.

I ja ho veis: *Sic transit gloria mundi*. Aquella portalada que s'obria fa tant poc temps amb tanta il·lusió, ja resta tancada.

Tomeu Rosselló

Felanitx, Pasqua de 2016

UNA PETITA REFLEXIÓ

Jaume Obrador Soler

Sempre he expressat, tant en públic, com en privat, que el meu pas pel seminari no m'ha creat cap trauma especial, sinó que més bé puc dir que, sense aquest pas, molt probablement avui no tindria el compromís social que he anat consolidant dia a dia. Pas que sortosament vaig poder anar reforçant amb la meua estança de cinc anys a Burundi, amb el contacte amb persones de la JOC de retorn d'aquell país, amb la meua estada a la presó com a un dels darrers presos polítics de la dictadura franquista i amb la implicació i els fermes lligams amb els moviments socials. De manera especial aquests darrers 20 anys m'he sentit fortament implicat amb la cooperació internacional amb els països empobrits de l'Àfrica dels Grans Llacs i amb la prevenció activa de conflictes dins aquella zona. La meua família, tant la meua companya Maria, com les nostres dues filles Nena i Marta i els seus companys Justin i Joan, han estat per a mi una peça fonamental en el reforçament del citat compromís, que sortosament hem compartit.

Puc dir, per tant, que el meu pas pel seminari, lluny de ser per a mi una llosa que em faci nosa, ha estat un pas imprescindible per llaurar i construir un passat i un present, dels quals estic satisfet, i poder besllumar el futur amb esperança, gràcies als aprenentatges fets durant aquests anys.

Per altra banda, admiro la tasca desenvolupada pels amics de seminari que amb il·lusió, molta feina i gran entusiasme heu anat any rere any mantenint la revista "Modèlics i modelicons". Ens heu donat a conèixer moltes d'històries del que passava en el seminari i que molts de nosaltres no en teníem ni idea. Això és d'agrair, sobretot per a una persona com jo que aleshores estava ficada en els estudis i li passaven per alt bastantes coses.

Actualment puc dir que els temes del seminari i, fins i tot, els temes d'Església no em motiven, sinó que el que em preocupa actualment és la pobresa estesa com una xacra per tot el món, part de la qual es fa sentir ben prop de nosaltres. M'angoixen les guerres, el maleït negoci d'armes, l'espoliació de matèries primeres, la corrupció que gangrena la nostra societat i els paradisos fiscals que empobreixen el 99 % de la població i enriqueixen una petita minoria dels que més tenen. I així l'enclotxa entre rics i pobres es fa cada dia més grossa, els rics cada cop més rics i els pobres cada vegada més pobres.

És per això que m'agradaria trobar dins la revista anàlisis d'aquelles coses que no només preocupen al clergat o a les persones que han passat pel seminari, sinó, sobretot, dels temes que més preocupen la població en general i, de manera especial, les persones més vulnerables. Penso que avui cal obrir camins encara no explorats, teixir utopies d'allò encara no experimentat, i que no per això deixa de ser possible, i somniar construint-lo en un altre món possible i més habitable, més just i solidari.

Penso que, en un món molt secularitzat, cal mostrar solidaritat activa amb les persones i comunitats que sofreixen, preocupar-se per l'onada de refugiats que ens empenyen a actuar i a convertir-nos en pobles d'acollida, acabar amb els estereotips que fan malbé la dignitat de pobles, comunitats i persones i lluitar per la solidaritat entre pobles i contra la impunitat que regna pertot arreu.

Crec que això donaria un nou aire fresc a la revista, apuntaria cap als signes del nostre temps i aportaria riquesa a la reflexió. Aquesta línia permetria també exposar testimonis de vida de tantes persones que, havent passat pel seminari, tenen experiències vitals a compartir i són testimonis vius de lluita contra la pobresa, la desesperació i la impunitat. I aportaria, a més, experiències de treball a favor de la construcció de la pau, de la solidaritat amb els més febles i de la defensa dels drets fonamentals de les persones i dels pobles.

* * * * *

* * * * *

CONFIDENCIALITAT

MODÈLICS i modelicons és una revisteta privada i els escrits que conté no suposen mai manifestacions públiques dels seus autors: són tan sols comentaris espontanis, amistosos i confidencials entre amics i per a amics, sempre de caràcter privat.

Demanam, per tant, que se respecti aquest caràcter privat i confidencial.

Cavil·lades d'un desenfeinat

Els mots del meu Credo

*El què crec, del què tenc dubtes...
i d'allò que no me puc arribar a creure.*

J. Sancho

Moltes vegades he resat el Credo i molt poques m'he aturat a qüestionar-me el que deia. Ha arribat l'hora de passar comptes.

El dissabte de Pasqua passat, tot veient la vigília pasqual de Sant Pere de Roma, vaig atendre especialment a l'admissió dels neòfits o nous creients com a membres novells de la nostra Església. I en això estant, vaig tenir ocasió de revisar amb ells i el papa Francesc els mots del meu propi credo i vaig comprovar, amb un cert grau de sorpresa, que - una vegada ben espolsades d'alguns caramulls de pols i palla filosòfiques o teològiques afegits pels segles - jo també, punt per punt, podia encara reafirmar-me en les mateixes creences.

Això de revisar, a aquestes altures de la vida, el propi credo pot resultar quasi xocant en un cristià vell com jo em consider, però us asseguro de cert que no les tenia totes segures...

Pensava trobar-hi més "emperons" o haver-hi d'incloure més reserves mentals, atès que jo visc des de fa moltíssims d'anys allò de Graham Greene, quan diu que la fe al final es redueix a "*vint-i-quatre hores de dubtes i un minut d'esperança*". Vaig respirar tranquil quan vaig comprovar per mi mateix que el dogma encara el puc acceptar... sempre que no em facin insuportable el catecisme subsegüent. Encara som cristià. De tercera divisió, però cristià! A aquestes altures de la missa, hom ja no està massa segur de tots els *amens*.

Si alguna vegada algú m'ha preguntat si creia en Déu, el primer que li he hagut de fer precisar és què volia dir amb la paraula "DÉU" per no perdre el temps discutint nominalismes: Jo crec en un Déu més apropat al "*Déu desconegut*" del que parlava Sant Pau als atenencs, que al de la teodicea; més semblant al "*Déu possible*" del que parla el bon amic Sebastià Mesquida, que al que ensenyaven els "coremers" de quan era al·lot.

No estic aquí per fer teologies ni molt manco per emprar "distinguos" escolàstics, però tampoc veig massa fàcil expressar amb poques paraules el meu concepte i, sobretot, les meves "*vivències*" de Déu. Per ventura el camí més curt és resumir-ho dient que Déu és el meu Pare... i d'aquí tres conseqüències per quan hagi de parlar d'infern i purgatoris.

Purgatoris sí que sé que n'hi ha perquè som casat, però per a la qüestió de l'infern m'atendré al que diuen que deia el bisbe Rafel al bisbe Teodor: "*El infierno existe... però està vació*". Salvem el dogma... però "*iuxta modum*". Quin bon home era D. Rafel!

I pel que es despatxa avui, en qüestió de bisbes..., us asseguro que a vegades l'he enyorat.

Respecte a la “creació” de què parla el Credo, sempre m’ha paregut que al final de tota la cadena qualcú hi havia d’haver que donàs el “sus!”, ja sigui al *Big Bang*, o al que donà el *sus!* al *Big Bang*... o a la mare que els va parir! Jo som més aviat un home pràctic i no estic gens acostumat a veure que les coses arranquin soles – què més hagués volgut jo moltes vegades! – i no em costa gens creure en un *creador* que posàs en marxa tot el “*tuàutem*” que pogués venir després. “*Una mà poderosa*”, com deien els nostres vells. I sobretot, si les coses es mouen amb certa lògica, em sembla raonable pensar que tenen un principi *racional*: Si tot l’Univers es regeix per exactes i complicades lleis matemàtiques, no les ha inventades en Toni Blai... Així que, per aquest costat, no hi tenc dos mots a fer. Més aviat em costaria creure el contrari.

Crec en Jesucrist i crec que Déu és pare de Jesús. És més, crec que nosaltres coneixem que Déu és el nostre pare, perquè ell ens ho ensenyà i just amb això ja ens va fer lliures: Qui té por a un Déu que és el nostre pare? Mai de la vida vaig tenir por de mon pare, així que ningú provi de voler-me fer por davant Déu. No sabria explicar en quin sentit Jesús és fill de Déu, però crec de cert que Déu és pare de Jesús.

No sé bé com interpretar que Jesús és Fill de Déu, però ho crec. I tenc per cert que era un vertader home i que els tenia ben posats... Deia en Llorenç Tous que morí “*per beneit*”, i això també m’ho crec. Morí per creure en un món impossible en el qual jo també crec.

Crec també que Jesús morí injustament condemnat i que el seu Pare va avalar les seves paraules, les seves obres i la seva persona donant-li una vida nova i distinta. No entenc bé el que significa la paraula “resurrecció” però sí entenc que, si Jesús morí i ara és viu per obra de Déu, Jesús ha “ressuscitat”, signifiqui el que signifiqui el terme “resurrecció”. El que crec és que viu entre nosaltres i que el seu Esperit m’orienta dins la vida. Crec en l’Esperit Sant, encara que no sé bé qui és, però sé bé com actua... i me n’aprofit.

Si us fixau bé en el Credo, veureu que al principi és més pausat i s’estén amb precisions i detalls, però a partir del “*Crec en l’Esperit Sant*” sembla que li entren les presses i despatxa un bon enfilall de coses amb frases curtes i poc matisades que precisen després un bon catecisme al darrere que hi posi un reglament... i aquí és allà on ja ens perdem. Crec que era en Romanones que deia que no li importava gens el que digués la llei sempre que a ell li deixassin fer el subsegüent reglament per aplicar-la. Si a mi em deixen fer el reglament del final del Credo, no tenc cap “emperò” a admetre la literalitat del text, però si ja m’ho compliquen amb teories escolàstiques, n’hauríem de parlar una estona.

Crec en l’Església Universal i Apostòlica i, per tant, m’hi sobra que sigui romana o no: si és universal o catòlica, també és romana, i si això de romana vol dir que ho és perquè allà hi viu el successor de tota la cadena de papes, ja em va bé; si això implica Cúries i altres afegitons, n’hauríem de parlar una mica i anar-hi per passes comptades. M’hi sobra gent.

Amb la remissió dels pecats - pel compte que em té - hi estic ben d’acord i no seré jo que hi posi cap pega. Esper una altra vida futura – que no sé gens com serà ni m’ho puc imaginar – i crec que quan la vida de l’home ha començat ja no s’acaba i que tots els que foren germans a la terra continuen essent-ho en el cel, i això és per a mi el que significa la “comunió dels sants”... i d’això també me n’aprofit ferm cada vegada que apel·lo a ells.

Això és el que crec i també allò que no tenc clar. I *Amén!* que és *el darrer mot del Credo*. Aquests són, amics, els mots del meu credo... I esper que a St. Pere li semblin abastament.

V DIADA CULTURAL AMICS DEL SEMINARI

Miramar. Valldemossa. 16 de maig de 2016

- 09:30** RECEPCIÓ a Miramar
- 10:00** MISSA DE GERMANOR *"in memoriam"*
(oficiada per Jordi Gayà)
- 10:45** CONCERT de sa Nostra Schola Cantorum
(director: Tomeu Ripoll) (veure el programa al revers)
- 11:30** PISCOLABIS
- 12:00** CONFERÈNCIA
a càrrec del Dr. José María Sevilla Marcos.
(presenta el conferenciant: Joan Aumatell)
- 13:00** VISITA GUIADA per la finca de Miramar
- 14:00** SORTIDA CAP A VALLDEMOSSA
- 14:30** DINAR
A la casa de Colònies de la Puresa. Valldemossa.
- SOBRETAULA**
(Miquel Monserrat / Miquel Perelló / Biel Vilanova)
- TEMPS LLIURE**
- 17:30** CONCERT D'ORGUE (veure el programa al revers)
a càrrec de n'Eduardo Covas
(presenta el concert: Joan Parets)

CONCERT de sa Nostra Schola Cantorum

- *CANTICUM AMORIS* (L. Millet).
- *SPIRITUS DOMINI* (Introit del diumenge de Pentescostes. Gregorià).
- *KYRIE II* (Fons bonitatis. Gregorià).
- *O SALUTARIS HOSTIA* (L. Perosi).
- *CHRISTUS FACTUS EST PRO NO NOBIS OBOEDIENS* (Gradual del diumenge de Rams. Gregorià).
- *CELEBRABO TE, DOMINE* (A. Martorell).
- *CANTICUM ET ORATIO FIDEI NOSTRAE* (A. Sancho).

Amics del Seminari agraeix la col.laboració de la Coral de Felanitx
UNITS COM BRINS per l'aportament de les veus blanques del concert.

CONCERT D'ORGUE a càrrec de n'Eduardo Covas

- *COMUNIÓN. MENDELSSOHN*
- *ARIA EN RE MAYOR, 1ª PARTE. J.S. BACH*
- *CANZONE. J.S. BACH*
- *POSTPLUVIO. LUIGI BOTAZO*
- *MARCHA. G.F. HAENDEL*
- *MARCHA RELIGIOSA. C. GLUK*
- *OFERTORIO. CORELLI*
- *CORAL EN RE MAYOR. CARLO TREDENSSTEIN*
- *OFERTORIO. LORET*
- *VARIOS PRELUDIOS Y FUGAS. J.S. BACH*
- *MARCIA. JLEMMMENS*
- *VARIACIONES SOBRE EL ORATORIO ATHALIE. MENDELSON*
- *MARCHA SOLEMNE. MENDELSON*
- *SARABANDA. HAENDEL*
- *HIMNO DEL MALLORCA PARA ÓRGANO CON VARIACIONES*